

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2024. gada 19. martā

Sēdi vada

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt!

Lūdzu sēdieties!

Tiks uzsākta lietas Nr. 2022-45-01 „Par Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunkta un 2022. gada 29. septembra likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam” izskatīšana.

Lieta tiks izskatīta tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Tiesas sēdē piedalās Satversmes tiesas tiesneši un tas arī ir tiesas sastāvs, kādā lieta tiks izskatīta:

- tiesneši – Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs, Anita Rodiņa, Jautrīte Briede;
- tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš.

Tiesas sēdi protokolē tiesas sēžu sekretāre Paula Marta Daugavvanaga-Vanaga.

Lietas dalībnieki lietā:

- pieteikuma iesniedzēji – Dana Džibuti un Dominiks Džibuti –, pieteikuma iesniedzēju likumiskais pārstāvis Tengizs Džibuti, kurš ir ieradies tiesas sēdē, pieteikuma iesniedzējus šajā tiesas sēdē pārstāv zvērināta advokāte Inese Nikuļceva.
- institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima, Saeimu šajā tiesas sēdē pārstāv zvērināts advokāts Sandis Bērtaitis.

Jautāšu tiesas sēžu sekretārei, vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

P. M. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Pirms pārejam pie lietas dalībnieku lūgumiem, informēšu, ka ar 2024. gada 19. februāra rīcības sēdes lēmumu Satversmes tiesa nolēma uzdot papildu jautājumus

lietas dalībniekiem un pieaicinātajām personām un arī noteica lietā vēl citas pieaicinātās personas.

Attiecīgi Satversmes tiesā saņemti papildu dokumenti no pieteicēju pilnvarotās pārstāves Ineses Nikuļcevas, Saeimas pilnvarotā pārstāvja Sanda Bērtaiša, kā arī no pieaicinātajām personām: Izglītības un zinātnes ministrijas, tiesībsarga, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības (LIZDA), Habad Ebreju privātās vidusskolas, Rīgas Ukrainu vidusskolas, privātās pirmsskolas izglītības iestādes „MAXVEL”, pirmsskolas izglītības iestādes Jūrmalas privātā bērnudārza „GALAKTIKA”, biedrības „Privātskola LATREIA”, Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta vadošā pētnieka, Konsultatīvās padomes mazākumtautību izglītības jautājumos locekļa *Dr. soc.* Vladislava Volkova, tāpat saņemti viedokļi no Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Pirmsskolas un sākumizglītības nodaļas vadītājas, *asoc. prof., Dr. paed* Inetas Helmanes un Liepājas Universitātes profesores, Kurzemes Humanitārā institūta vadošās pētnieces *Dr. habil. philol.* Daces Markus.

Tā kā šie viedokļi tika pieprasīti un tika uzdoti atsevišķi jautājumi šīm personām, šis ir bijis tiesas pieprasījums, tāpēc bez lietas dalībnieku viedokļu noskaidrošanas jau šobrīd informēju, ka visi šie materiāli tiek pievienoti lietas materiāliem un tie šobrīd ir kvalificējami kā lietas materiāli.

Vai lietas dalībniekiem šajā brīdī būs kādi lūgumi, kas sekmētu lietas iztiesāšanu?

I. Nikuļceva.

Nē, paldies, mums nebūs procesuāla rakstura lūgumu.

A. Laviņš.

Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Paldies, Saeimas pārstāvim arī nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Šobrīd, pirms pāriet pie lietas izskatīšanas pēc būtības, ir nepieciešams atrisināt jautājumu par secību, kādā uzklūsīm pieaicinātās personas.

Protams, ir veikts noteikts sagatavošanās darbs, lai tiesas sēdi noritētu efektīvi, ir komunicēts ar pieaicinātajām personām, bet, neraugoties uz to, ir nepieciešams arī lietas dalībnieku viedokli uzklūsīt.

Tātad, Satversmes tiesa varētu piedāvāt šādu pieaicināto personu uzklauššanas secību:

vispirms uzklaušīt Izglītības un zinātnes ministriju,
tad Tieslietu ministriju,
tad tiesībsargs,
tad Latvijas pārstāvis starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās,
Dr. psych. Baibu Martinsoni pēc tam uzklaušītu,
pēc tam *Dr. paed.* Ievu Margeviču-Grinbergu,
tālāk sekotu *Dr. paed.* Ineta Helmane,
tad uzklaušītu *Dr. habil. philol.* Daci Markus,

tālāk sekotu skolu bloks:

biedrība „Privātskola LATREIA”,
pirmsskolas izglītības iestāde Jūrmalas privātais bērnudārzs „GALAKTIKA”,
tad Rīgas Ukrainu vidusskola,

un vēl šādas pieaicinātās personas:

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (LIZDA),
Latvijas Pašvaldību savienība,
tālāk sekotu *Dr. h. c., Assessor. jur., Dipl.-Pol.* Egila Levita uzklaušīšana,
un visbeidzot noslēgtos ar *Dr. soc.* Vladislava Volkova uzklaušīšanu.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem, vai ir kādi principiāli iebildumi šādai secībai?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

Tā kā mēs esam divatā, tad varbūt mēs arī atbildēsim divatā uz šiem jautājumiem, ja būs nepieciešams. Es centīšos atbildēt, Džibuti kungs mani papildinās, ja vajadzēs. Ja mēs nonāksim pretrunā, tad galavārds būs bērnu tēvam.

Bet es gribētu, atbildot uz jautājumu, norādīt, ka man vismaz nebūs priekšlikumu šajā konkrētajā gadījumā par pieaicināto personu uzklauššanas kārtību, bet vienlaikus, ja tiesa man atļaus, es gribētu izteikt varbūt aicinājumu uz nākamajām sēdēm tomēr lūgt to viedokli par pieaicināto personu uzklauššanas kārtību agrākā stadijā, jo mans principiālais viedoklis ir, ka vispirms tomēr ir jāuzklauš tās pieaicinātās personas, kuras var vairāk liecināt par faktiem, runāt par faktiem. Konkrētajā gadījumā tās būtu šīs skolas un bērnudārzi, tātad „LATREIA”, „GALAKTIKA”, „MAXVEL”, Ukrainu vidusskola, un pēc tam būtu jāpāriet pie valsts iestādēm, kuru kompetencē ir attiecīgā politika un, iespējams, arī pie tiesību zinātniekiem.

Jā... bet tas ir aicinājums nākamajām reizēm, šajā gadījumā, cik es saprotu, tiesas sēde ir saplānota un pieaicinātās personas laikam ir informētas, līdz ar to es

nekādus iebildumus pret šo kārtību neizteikšu. Paldies.

Ja jums ir kādi iebildumi...

T. Džibuti.

Nē. Nav.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

Protams, jūsu apsvērumi ir piefiksēti, un iespēju robežās atkarībā no attiecīgās lietas apstākļiem, iespējams citā reizē, balstoties tieši uz šādu kritēriju, varētu tikt izkārtotas pieaicinātās personas. Tā tas varētu būt, bet tas būtu, manuprāt, pirmām kārtām atkarīgs no lietas rakstura, no lietā aplūkojamo tiesību jautājuma rakstura.

Jā, labi. Paldies.

Un Saeimas pārstāvim?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa, Saeimas pārstāvim nav nekādu iebildumu.

A. Laviņš.

Paldies.

Tad sekosim šai pieaicināto personu uzklaušanās kārtībai, ko es jau minēju.

Līdz ar to, ja lūgumu nav, varam pāriet pie lietas izskatīšanas pēc būtības un sekos tiesneša ziņojums.

Tā kā šajā lietā tiesas sēdes priekšsēdētājs vienlaikus ir arī tiesnesis ziņotājs, tad ziņošu par šo lietu.

Tātad, Satversmes tiesā 2022. gada 2. novembrī saņemts Danas Džibuti un Dominika Džibuti pieteikums par lietas ierosināšanu, kurā lūgts atzīt Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļu, pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunktu un 2022. gada 29. septembra likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5. un 6. pantu par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam, kā arī Vispārējās konvencijas „Par nacionālo minoritāšu aizsardzību” 13. panta pirmajai daļai.

Satversmes tiesas Pirmā kolēģija 2022. gada 27. decembrī pēc minētā pieteikuma ierosināja lietu Nr. 2022-45-01 ar nosaukumu „Par Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 102. punkta 1. apakšpunkta un 2022. gada 29. septembra likuma „Grozījumi Izglītības likumā” 1., 5. un 6. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam”.

Saeimas atbildes raksts Satversmes tiesā saņemts 2023. gada 27. februārī.

Lietas sagatavošanas izskatīšanai laikā ar tiesneša lēmumu par pieaicinātajām personām atzītas: tiesībsargs, Tieslietu ministrija, Izglītības un zinātnes ministrija, Latvijas pārstāvis starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās, psiholoģijas doktore Baiba Martinsone un pedagogijas doktore Ieva Margeviča-Grinberga.

Ar Satversmes tiesas 2023. gada 30. maija lēmumu lietas sagatavošanas termiņš pagarināts līdz 2023. gada 31. jūlijam un lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts 2023. gada 31. jūlijā.

Satversmes tiesa 2023. gada 31. oktobra rīcības sēdē nolēma izskatīt lietu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos 2024. gada 19. martā, tas ir, šodien.

Lietas dalībniekiem par lietas izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos paziņots 2023. gada 2. novembrī.

Paziņojums par lietas izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos publicēts 2023. gada 3. novembra oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”.

Ar 2024. gada 19. februāra rīcības sēdes lēmumu Satversmes tiesa nolēma noteikt šajā lietā vēl šādas pieaicinātās personas: Habad Ebreju privāto vidusskolu, biedrību „Privātskola LATREIA”, pirmsskolas izglītības iestādi Jūrmalas privāto bērnudārzu „GALAKTIKA”, privāto pirmsskolas izglītības iestādi „MAXVEL”, Rīgas Ukrainu vidusskolu, Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrību (LIZDA), Latvijas Pašvaldību savienību, Liepājas Universitātes profesori Daci Markus, Latvijas Universitātes profesori Inetu Helmani, Latvijas Universitātes vadošo pētnieku, Konsultatīvās padomes mazākumtautību izglītības jautājumos locekli socioloģijas doktoru Vladislavu Volkovu un goda doktoru, asesoru, diplomētu politologu Egilu Levitu.

Ar lietas materiāliem iepazinusies Saeimas pilnvarotā pārstāve Laura Jambuševa un pieteikuma iesniedzēju likumiskais pārstāvis Tengizs Džibuti.

Tāds ir tiesneša ziņojums par šo lietu.

Varam pāriet pie lietas dalībnieku uzklaušanās.

Pirms jums tiek dots vārds, vaicāšu jūsu viedokli, kāds būtu nepieciešams optimālais laiks, lai sniegtu lietas faktisko apstākļu un juridiskā pamatojuma izklāstu

I. Nikuļceva.

Jā, paldies. Es vēlētos lūgt vienu stundu laiku, lai pieteicēju puse varētu izklāstīt savu viedokli. Mēs, protams, centīsimies iekļauties īsākā laikā un ļaunprātīgi nekavēsim tiesas laiku, bet šajā mirklī vēlētos lūgt stundu, lai mums nebūtu ļoti jāsteidzas, jo tomēr lietā ir apstrīdētas vairākas nomas un arī atbilstība vairākām Satversmes normām un arī ir pagājis diezgan ilgs laiks, kopš lietas ierosināšanas un ir mainījušies faktiskie apstākļi un Satversmes tiesa ir vēl jautājusi arī papildu jautājumus. Tā kā lūgums būtu dot stundu un mēs runāsim arī abi.

A. Laviņš.

Paldies par jūsu viedokli.
Saeimas pārstāvja uzskats?

S. Bērtaitis.

Līdz 40 minūtēm.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Tātad, atbilstoši jūsu lūgumam abām pusēm tiek, protams, noteikts vienāds laiks, un tas būs līdz vienai stundai. Paldies.

Tātad, vārds pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem. Lūdzu!

T. Džibuti.

Labdien, godājamā tiesa!

Gribēju pateikties par mutvārdu procesa izvēli, jo tiešām tiek risināts mums kā mazākumtautībai, svarīgs, vitāli svarīgs jautājums – tā ir mūsu privātskolu pastāvēšana.

Atklāti sakot, pirms gatavot šo te konstitucionālo sūdzību, pirms to parakstīt bērnu vārdā, es analizēju, vai arī manas latviešu valodas zināšanas ir pietiekošas, lai integrētos sabiedrībā, lai piedalītos demokrātiskā diskursā, strādāt, veikt zinātnisko darbu, biznesu.

Pats es absolvēju mazākumtautību skolu, Rīgas 34. vidusskolu. Mums bija labs latviešu valodas skolotājs, mums bija tiešām burvīgs cilvēks Vija Gūtmane, kas mūs mācīja, kas mums atvēra arī latviešu valodu, arī literatūru un kultūru, visu to dziļumu un tiešām motivēja mūs apgūt valsts valodu, visas tās nianses, nokrāsas un faktiski ieaudzināja arī mīlestību pret valsti, lai mums tā kā mazajiem sprīdīšiem būtu tā lielā griba darīt, mēģināt un tāpēc mēs arī šodien te esam. Nu, ja Raiņa vārdiem: „pats esi kungs, pats laimei durvis ver”.

Latviešu valoda tiešām nav viegla, bet, manuprāt, mans īsais stāsts parāda, ka to var arī iemācīties, nevis tikai, teiksim, mācoties tajā, bet arī kārtīgi mācoties savā dzimtajā valodā, bet pieklājīgi ar motivāciju mācoties latviešu valodu stundās, varbūt papildu priekšmetos, nevis kā to norāda Saeima atbildes rakstā, ka mācoties tikai un vienīgi valsts valodā. Mūsaprāt, tam vajadzīgs skolotājs no dieva un iekšēja vēlme. Tas būtu tas galvenais.

Šīs apstrīdētās normas pieprasa no Dominika, kurš ir mazākais bērns, kurš nerunā pagaidām valsts valodā, tikai mācās... viņam ir tikai trīs gadi, un viņš mācās savu dzimto pirmo valodu. Tad uzreiz bērnudārzā pieiet pie apmācības, pie spēlēm, tikai valsts valodā. Nu, mūsu ģimene uzskata, ka tas ir par agru, viņš tam nav gatavs. Un

pirmkārt, tas arī kavēs viņa attīstību, jo mēs redzam, ka viņš nesaprot to, ko dārziņā viņam pasaka, un otrām kārtām, viņš arī pavada ļoti ilgu laiku dārziņā, faktiski veselu dienu. Tas arī var kavēt viņa kā mazākumtautību pārstāvja savu to iekšējo būtību, attīstību un var arī novest pie dzimtās valodas iemācīšanās tādā rudimentārā līmenī. Viņš ir tādā agrīnā vecumā, kad ir īpaši ievainojams, tāpēc mēs uzskatām ģimenē, ka viņam tomēr būtu tā dzimtā valoda jāapgūst pirmā, un secīgi pakāpeniski arī pielikt klāt obligāti valsts valodu.

Attiecībā par otro bērnu, par Danu. Viņa jau ir 7. klases skolniece, viņai ir vieglāk, viņa ir mācījusies pārsvarā daļēji dzimtajā krievu valodā, tāpēc uz viņu tā negatīvā ietekme uz etniskās identitātes veidošanos un saglabāšanu un arī dzimtās valodas apguvi ir drusciņ mazāka, tomēr arī Dana nav vēl pieaugusi, lai izglītības apguve būtu tikai valsts valodā. Tas negatīvi ietekmē arī mācību procesu, mēs redzam arī nogurumu, mēs redzam arī drusciņ samazināšanos. Viss, kas tiek uzspiests, diemžēl arī labs, tiek pieņemts sliktāk nekā tas, ko cilvēks pats izvēlas, vēlas. Ļoti daudz laika viņai tiek patērēts paštulkošanai abos virzienos, tātad lieto visvisādas vārdnīcas. Telefoni tagad ir aizliegti skolā. Visu laiku tiek strādāts ar papildu materiāliem, un tad tā mācību viela netiek pilnībā izprasta un apgūta. Tas arī ietekmē kvalitāti.

Nu tomēr mūsu ģimene uzskata par vērtībām latviešu valodu un kultūru, un tāpat arī Latvijas mazākumtautību valodas un kultūras dažādas. Tajā skaitā arī plurālismu, tajā skaitā plašu viedokļu palitru, un to, kā mums ir iespēja izteikties. Tātad mūsaprāt, tieši tādā demokrātiskā diskusijā tiek apspriestas, izvēlētas tās labākās idejas un domas. Šīs vērtības manas ģimenes ieskatā atspoguļo arī Eiropas Savienības moto jeb sauklis *United in diversity*, proti, ka mēs esam vienoti dažādībā, ko 2000. gadā pasludināja un tas vēsta, ka mēs kā Eiropas iedzīvotāji esam apvienojušies, izveidojot Eiropas Savienību, lai strādātu mieram, labklājībai, un vienlaikus bagātinoties no dažādām kultūrām, valodām un tradīcijām.

Un nobeigumā manā sadaļā es gribētu vēl pateikt, ka nemitīgi tiek piesaukta okupācijas tematika. Mēs izprotam arī ģimenē to sāpi, mēs saprotam, ka privātskolas okupācijas laikā nepastāvēja un nevarēja pastāvēt, un tam nav nekāda sakara ar privātskolām, un gan tā nežēlīgā Staļina okupācija, gan esošā, ko mēs redzam Putina okupāciju gan Gruzijā, gan Ukrainā, gan Moldovā, gan nedod, dievs, vēl citās valstīs, ir nepiedodama un mūsaprāt tieši šeit tiek risināts jautājums par to, lai būtu tā saliedētība. Lai mēs esam visi kopā, lai mazākumtautības, baudot tās savas tiesības, kas ir paredzētas gan Satversmē, gan arī Vispārējās konvencijas 13. pantā, kas tika nocitēts, varētu dzīvot labklājībā, mierā un faktiski tas ir mūsu galvenais mērķis.

Paldies.

Un tad mēs pāriesim vēl pie juridiskām niansēm.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

Tad es tiešām jau pievērsīšos vairāk jautājumu juridiskajai pusei.

Sākšu ar tādu skaidrojumu vai aicinājumu. Šajā lietā ir apstrīdētas diezgan daudzas Izglītības likuma normas un es aicinu Satversmes tiesu skatīt visas šīs normas kā vienotu tiesisko regulējumu, kura jēga ir liegt privātajās izglītības iestādēs, tātad tikai par privātajām iet runa, mācīties mazākumtautību bērniem mazākumtautību valodā.

Nu un tālāk jau pieskaršos pie Satversmes regulējuma un sākšu ar Satversmes 112. pantu.

Un šeit es īpaši gribu uzsvērt to, ka mēs uzskatām, ka apstrīdētās normas skar arī tieši pamattiesības uz izglītību, ne tikai mazākumtautību tiesības, bet arī tieši tiesības uz izglītību. Un atsaukšos uz Satversmes tiesas 2019. gada 13. novembra spriedumu lietā Nr. 2018-22-01, kur jau ir veidota atšķirīga pieeja starp privātajām un publiskajām skolām, un attiecībā uz privātajām skolām ir atzīts, ka tādas normas, kas ierobežo valodu lietojumu, arī ierobežo tiesības uz izglītību.

Un šeit es vēlreiz vēlos vērst uzmanību uz lielo atšķirību starp privātajām un publiskajām skolām. Publiskajās skolās valsts ir tā, kura organizē un finansē izglītību. Tātad valstij ir pozitīvs pienākums vienam bērnam nodrošināt šo izglītību, organizēt un finansēt. Un savukārt privātajās skolās pašas privātās skolas ir tās, kuras organizē izglītību, sniedz izglītību un arī finansē. Un par finansējumu es vēl pieskaršos mazliet detalizētāk tālāk.

Valsts privātajās skolās nesniedz izglītību, neorganizē to. Un līdz ar to, manuprāt, šeit ir tā būtiskā atšķirība Satversmes 112. panta tvērumā interpretācijā attiecībā uz privātajām un publiskajām skolām, proti, privātās skolās valstij principā ir pienākums neiejaukties tiesībās uz izglītību, ko realizē privātās skolas un tad, ja valsts iejaucas, tad ir jāvērtē šīs iejaukšanās attaisnojāmība.

Nu, un, vadoties arī no šī te pamata postulāta, kā es vismaz to saprotu, privātās skolas arī ir būvētas citādi kā valsts skolas, tām ir lielāka rīcības brīvība izglītības darba organizācijā, mācību metožu, papildu mācību priekšmetu izvēlē. Es vēlos to uzsvērt, ka nevienā valstī, kurā mēs to zinām, valsts un privātā izglītība nav vienāda un tai nav jābūt vienādai. Tai ir jābūt līdzvērtīgai attiecībā uz sasniedzamajiem mērķiem, uz to, ko tā izglītība dod bērniem, arī zināšanas un arī valodu apguvē.

Vēlos vērst Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka, ja valsts un privāto skolu izglītība ir pilnīgi vienāda, tad privātām izglītībām vispār nav nekādas vietas izglītības sistēmā, viņām nav nekādas jēgas, jo vecāki izvēlas privātās iestādes, nu, būtībā tikai tāpēc, ka tās piedāvā kaut ko atšķirīgu no publiskajām skolām.

Tālāk mazliet es pavisam īsi pieskaršos finansēšanai. „Privātās izglītības iestādes finansē to dibinātāji.” Tas citāts no Izglītības likuma 59. panta otrās daļas. Tātad, principiāli tā ir pati privātā izglītības iestāde. Nu, faktiski ir skaidrs, ka ir maksa

par izglītību, kuru sedz bērnu vecāki. Un mūsu ieskatā tas, ka valsts piedalās finansēšanā arī privātajās izglītības iestādēs, kas, protams, netiek noliegts, tas nemaina šo te pamatprincipu, ka pamatā tā ir pašas privātās izglītības iestādes un vecāku atbildība.

Un vēlos arī uzsvērt to, ka vismaz šīs konstitucionālās sūdzības iesniedzēji nelūdz valstij kaut ko finansēt privātajās skolās. Šīs konstitucionālās sūdzības iesniedzēji lūdz ļaut viņiem mācīties viņu mazākumtautības skolā, viņu valodā par viņu vecāku finansējumu, un turklāt netiek apstrīdēts valsts uzstādītais mērķis zināt valsts valodu tādā līmenī, kā to nosaka valsts. Pret to vispār netiek iebilsts. Tātad, tiek lūgts, tiek prasīts neliegt šo iespēju pašai mazākumtautībai organizēt un finansēt savu skolu, kurā mācības ir pamatā mazākumtautības valodā, nekādā veidā neizslēdzot valsts valodas lietošanu vai daļā, vai arī kā mācību priekšmetu.

Ja Satversmes tiesai būs jautājumi, tad mēs, protams, labprāt skaidrosim sīkāk arī par finansējumu, bet šeit es gribu tikai vērst uzmanību uz to, ka privātās izglītības iestādes nav lētas, tās vecākiem izmaksā mēnesī nu daudzus simtus eiro un arī, teiksim, turīgiem vecākiem tā ir tomēr diezgan nopietna izvēle par labu šai privātajai skolai.

Tālāk jau es sīkāk pieskaršos Satversmes 112. pantam kontekstā ar Satversmes 114. pantu un arī Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 13. panta pirmo daļu.

Un ņemot vērā tieši šo te Konvencijas 13. panta pirmo daļu, kas paredz personām, kuras pieder pie nacionālajām minoritātēm, tiesības izveidot un vadīt privātās izglītības un apmācības iestādes, arī no Satversmes, no 112. un 114. panta izriet tādas pašas tiesības. Un vēlos arī pieminēt, ka tas patiesībā izriet ne tikai no Vispārējās konvencijas, bet arī citiem starptautisko tiesību dokumentiem, Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 13. panta ceturtais daļas, Bērnu tiesību konvencijas 29. panta otrās daļas, kas arī paredz brīvību dibināt un vadīt privātās mācību iestādes, un ANO Konvencijas pret diskrimināciju izglītībā 5. panta pirmās daļas C apakšpunkta, kas arī norāda, ka ir jāatzīst mazākuma pārstāvju tiesības turpināt viņu pašu izglītības pasākumus, ietverot skolu uzturēšanu un atkarībā no katras valsts izglītības politikas dzimtās valodas izmantošanu vai mācīšanu tajā.

Un tātad apstrīdētās normas šajā lietā aizskar tās pamattiesības, kas izriet no Satversmes 111.–114. panta kopsakarā ar šiem starptautisko tiesību dokumentiem, un tās ir tieši tiesības privātajās mazākumtautību iestādēs saņemt izglītību, ko finansē bērnu vecāki, savā mazākumtautību valodā. Tātad no Satversmes šīs pamattiesības izriet mūsu ieskatā un apstrīdētās normas to liedz.

Un tas ir tas principiālais prasījums šajā lietā un apsvērumi par to izglītības kvalitāti, kāda var vai nevar tikt nodrošināta mazākumtautību bērniem, mācoties valsts valodā, mūsu skatījumā šis jautājums ir otršķirīgs. Tātad šis te prasījums ir pat neatkarīgi no tā, kāda ir izglītības kvalitāte.

Tālāk es ļoti īsi vēlos pieminēt arī nesenu Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā „Džibuti un citi pret Latviju”, kas droši vien ir visiem klātesošajiem labi zināms. Vēlos mazliet runāt par to, ka šajā lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskatīja, ka Konvencijas 1. protokola 2. pants, kas garantē tiesības uz izglītību, neaizsargā ne tikai publiskās, bet arī privātās skolas, tātad neaizsargā valodas izvēli šajās privātajās skolās.

Šeit es vēlos uzreiz vērst Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka mūsaprāt šajā lietā bija ļoti būtiski tas, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskatīja, ka Konvencijas, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas pants nav jāinterpretē kopsakarā ar Vispārējo konvenciju par minoritāšu aizsardzību, jo par šo Konvenciju nav *consensus* Eiropas Padomes dalībvalstu starpā, bet Satversme, ir, protams, jāinterpretē atbilstoši šai Konvencijai, jo Latvija ir šīs Vispārējās konvencijas dalībvalsts. Un es vēlos arī atgādināt, ka Satversmes tiesa ir daudzkārt norādījusi, ka Satversmes normas ir jāinterpretē atbilstoši starptautiskajām cilvēktiesību normām un to piemērošanas praksei, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietvertu pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas. Nu un līdz ar to es uzskatu, ka šis te spriedums lietā „Džibuti un citi pret Latviju” nepaver durvis kādai sašaurinātai Satversmes 112. panta interpretācijai, salīdzinot ar iepriekš jau Satversmes tiesas judikatūrā atzīto.

Vēlos arī norādīt, ka pati Eiropas Cilvēktiesību tiesa šajā spriedumā ir atzinusi 94. punktā, ka Satversme garantē augstāku aizsardzības līmeni kā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un tieši šajā aspektā attiecībā uz privātajām skolām un valodas izvēli tajā. Tāpat arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa šajā spriedumā vērtēja situāciju, ka krievu valoda kā mācību valoda privātajā skolā netika pilnībā izslēgta un arī to uzsvēra kā vienu no argumentiem, kas atbilda 2018. gada reformai izglītībā attiecībā uz valodu lietojumu. Tur bija paredzētas noteiktas proporcijas. Savukārt šajā lietā apstrīdētās normas nu tieši pretēji pilnībā izslēdz privātajām mazākumtautību skolām mazākumtautības valodas lietošanu.

Vēlos vērst Satversmes tiesas uzmanību arī uz vienu citu apstākli saistībā ar šo spriedumu lietā „Džibuti un citi pret Latviju”, kas, manuprāt, kaut kādā mērā ietekmē arī šo lietu un ko mēs ļoti vēlētos, lai Satversmes tiesa tam pievērstu uzmanību. Proti, Eiropas Cilvēktiesību tiesa šajā lietā atzina, ka no vienas puses privātskolu un mazākumtautību skolēni, kuri vērsās Eiropas Cilvēktiesību tiesā, un no otras puses latviešu skolēni, un arī tie mazākumtautību skolēni, kuri mācās Eiropas Savienības dalībvalstu valodās... tātad, tie atrodas salīdzināmos apstākļos, bet attieksme pret tiem ir atšķirīga, un vērtēja šīs te atšķirīgās attieksmes attaisnojamību. Un es vēlos norādīt, ka tas diezgan būtiski atšķiras no Satversmes tiesas judikatūras, tostarp 2019. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-22-01, kur Satversmes tiesa uzskatīja, ka šīs skolu grupas nav vienādos apstākļos un līdz ar to nav tālāk jārunā par attaisnojamību. Un es aicinātu šīs lietas ietvaros arī pievērsties vērtējot pamattiesību attaisnojamību arī

šim vienlīdzības aspektam. Tas, manuprāt, arī ir ļoti būtisks un ne tik daudz starp latviešu un mazākumtautību skolēniem, kā tieši starp dažādu tautību skolēniem, no kuriem daļai nav iespējams mācīties savā dzimtajā valodā, bet daļai ir iespējams, tātad, tiem, kuru valodas ir Eiropas Savienības valodas vai arī par kurām... kur ir noslēgti starptautiskie līgumi.

Nu un tālāk tad es pieskaršos pamattiesību attaisnojāmībai vai, pareizāk sakot, atsevišķiem momentiem, kas mūsu ieskatā ir būtiskāki. Un, protams, ir skaidrs, ka tiesības uz izglītību var arī ierobežot, ja tas ir ar likumu, ar leģitīmu mērķi un ir samērīgi.

Un tad sākumā es arī runāšu par labas likumdošanas principu.

Nu, mēs uzskatām, ka konkrētajā gadījumā, pieņemot apstrīdētās normas, labas likumdošanas princips nav ievērots nevienā no aspektiem. Proti, nevar noliegt to, ka bija diskusijas Saeimā, arī Ministru kabinetā, bija publiskā apspriešana, tas ir skaidrs. Bet šī publiskā apspriešana un šī diskusija nebija par privātajām skolām vispār, tā bija kopēja diskusija, kurā uzsvars bija tieši uz valsts skolām. Par privātajām skolām šāda diskusija nav bijusi, pieņemot apstrīdētās normas.

Arī likumprojekta anotācijā es neatradu nekādu pamatojumu par privātajām vispārējās izglītības iestādēm. Protams, ir ļoti liels pamatojums par publiskajām skolām, bet ne par privātajām.

Mēs zinām arī, ka Izglītības un zinātnes ministrijā ir Konsultatīvā padome, kas tieši nodarbojas ar šiem jautājumiem. Vēlos vērst uzmanību uz to, ka šajā padomē mazākumtautību privātās skolas nav pārstāvētas vispār. Privātās skolas pārstāv Rīgas Katoļu ģimnāzijas pārstāve, kas nav mazākumtautību skola. Tātad viņu intereses šeit nav pārstāvētas, tāpēc nevar uzskatīt, ka privātās mazākumtautību skolas būtu uzklautas.

Vēlos vērst arī uzmanību uz to, ka ir jāvērtē, kas vispār ir jēgpilna diskusija. Vai tikai uzklautāšana un visu priekšlikumu noraidīšana bez tāda jēgpilna pamatojuma? Vai to vispār var nosaukt par diskusiju?

Nav izvērtēts, kāda tad ir tā privāto izglītības iestāžu būtība, kāda ir viņu brīvība, lemšanas brīvība pret publiskajām skolām un ciktāl valsts tajā var iejaukties. Šāda izvērtējuma nav vispār.

Vēlos arī norādīt, ka vispār nav vērtēts Vispārējās konvencijas par minoritātēm 13. pants. Un šeit es vēlos arī atsaukties uz Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija spiedumu lietā Nr. 2019-12-01, tas ir, par privātajām augstskolām, kur Satversmes tiesa tieši atzina, ka labas likumdošanas princips ir pārkāpts, jo vispār nebija vērtēta šī te konvencija, vai apstrīdētās normas ir atbilstošas Vispārējai minoritāšu konvencijai. Šajā lietā arī šāda izvērtējuma attiecībā uz privātajām skolām nav vispār.

Tāpat, pieņemot apstrīdētās normas Saeimā jau bija zināms autoritatīvās Venēcijas komisijas atzinums 2020. gada 18. jūnija atzinums, kam es vēl pieskaršos

mazliet tālāk, bet arī tas netika vērtēts, protams, arī ņemts vērā, bet ne vērtēts.

Un visbeidzot es vēlos atsaukties uz vēl vienu Satversmes tiesas spriedumu – 2020. gada 19. jūnija spriedums lietā Nr. 2019-20-03. Un tas ir Satversmes tiesas spriedums par pirmsskolas iestādēm jeb bērnudārziem. Arī šim spriedumam es vēl pieskaršos tālāk mazliet, bet šajā mirklī gribu vērst uzmanību uz to, ka es neredzēju, kādā veidā Saeima būtu izvērtējusi Satversmes tiesas iepriekš atzīto attiecībā uz bērnudārziem jeb pirmsskolas iestādēm.

Tālāk runāšu par leģitīmajiem mērķiem. Leģitīmā mērķa ietvarā es gribētu uzsvērt to, kāds ir nevis tieši apstrīdēto normu, bet kāds ir vispār izglītības mērķis, par ko mēs runājam šajā lietā. Un izglītības mērķis ir vispār bērna personības pilnvērtīga attīstība. Un bērna personības pilnvērtīga attīstība nav tikai valsts valodas zināšanas vai vispār tikai valodas, vai pat arī tikai zināšanas kādos mācību priekšmetos, kā matemātika vai ģeogrāfija, vai citi. Bērna pilnvērtīga attīstība nav iedomājama bez bērna etniskās identitātes, kas ir katras personības centrā. Nu nevar būt cilvēks, kurš neidentificējas ne ar vienu etnisko grupu. Tā ir neatņemama sastāvdaļa cilvēkam. Savukārt šīs etniskās identitātes sastāvdaļa ir valoda, ir tur, protams, tradīcijas un kultūra, un reliģija un tamlīdzīgi.

Un es vēlos vērst uzmanību uz to, ka, manuprāt, valsts, pieņemot apstrīdētās normas, nav vērtējusi tās dažādās vērtības, kas ir šajā gadījumā iesaistītas. Nu, mēs nenoliedzam to, ka valsts valoda ir vērtība un ka valsts valoda ir visiem bērniem jāzina. Bet tajā pašā laikā tā nav vienīgā vērtība. Un šī te mazākumtautību bērnu etniskā identitāte un tā nepieciešamība pēc harmoniskas personas attīstības... nu, tā, mūsaprāt, nav vērtēta vispār pieņemot apstrīdētās normas, proti, par mērķi izvirzot tikai vienu komponenti un atstājot novērtā gan mazākumtautību tiesības, gan arī bērnu tiesības.

Un es vēlos arī norādīt... protams, mēs neapstrīdam to, ka valsts valoda ir daļa no Latvijas konstitucionālās identitātes, bet tā jau nav vienīgā daļa. Latvijas konstitucionālā identitāte ietver arī cieņu pret mazākumtautībām un arī bērnu tiesībām. Tas ir skaidri redzams attiecībā uz mazākumtautībām no Satversmes ievada un 114. panta. 114. pants garantē mazākumtautību tiesības, un ievadā ir norādīts, ka Latvija atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības un ciena mazākumtautības. Tāpat attiecībā uz ģimeni un bērniem gan ievadā ir norādīts, ka ģimene ir saliedētas sabiedrības pamats, gan arī 110. pants garantē bērna tiesību prioritāti. Un arī Satversmes tiesa iepriekš ir norādījusi, ka demokrātiskas tiesiskas valsts pamatā ir izglītots cilvēks, kas ir spējīgs patstāvīgi iegūt informāciju, spriest, kritiski domāt un pieņemt racionālus lēmumus. Nu, to nevar sasniegt vienīgi ar valsts valodu, tur ir ļoti daudz un dažādas komponentes, kas mūsu ieskatā tiek ignorētas.

Nu un tālāk es jau pāriešu pie samērīguma vērtējuma un, protams, mēs uzturam spēkā visu, kas ir norādīts konstitucionālajā sūdzībā, un pieskaršos atsevišķiem momentiem, kas manā ieskatā ir būtiski samērīguma aspektā.

Tā tad vēlreiz vēlos uzsvērt to, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzēji neiebilst pret valsts valodas apguvi, viņi nu zina... kā nu kurš kādā līmenī... bet zina un arī apgūst valsts valodu un neiebilst pret to, ka valsts var prasīt šīs te valodas perfektu apguvi. Bet vienlaikus mēs neuzskatām, ka mācību process mazākumtautības valodā negatīvi ietekmētu latviešu valodas apguvi. Uzskatu, ka valsts pienākumos, īpaši privātajā skolā, neietilpst bērnu vecāku vietā izdarīt izvēli par konkrētu izglītības iegūšanas veidu. Turklāt, ja mēs vērtējam iepriekšējo reformu, kas bija 2018. gadā un šajā, tad ir jāņem vērā tā būtiskā atšķirība, proti, iepriekš mazākumtautībām, ja mēs runājam par privātajām skolām, netika liegts pilnībā izmantot mazākumtautības valodu, bet tika noteikta tikai valodu lietojuma proporcija. Bet šajā lietā apstrīdētās normas liedz mazākumtautību skolās, kas ir privāti organizētas, dibinātas, finansētas, pilnībā liedz izmantot mazākumtautības valodu. Un tāds tiesību ierobežojums, kas kādas tiesības liedz, protams, nevar būt samērīgs.

Īpaši es vēlētos uzsvērt vairākus momentus un sākšu ar pirmsskolu. Tā tad, viens no konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem, Dominiks, apmeklē privāto bērnudārzu. Un uzskatu, ka samērīgs būtu tāds risinājums, kas pirmsskolas iestādē tomēr paredzētu iespēju mācīties dzimtajā valodā, nu, ja vien tas ir tehniski iespējams. Protams, ja nav privātā bērnudārza, kas piedāvā attiecīgo valodu, tad tas nebūs iespējams. Bet, ja tas ir iespējams, tad bērnam būtu jānodod šī te iespēja, jo, kā pareizi norādīja arī bērna tēvs, tad bērns tikai mācās pirmo – dzimto – valodu. Manuprāt, pieņemot apstrīdētās normas, nu nav ievērots arī Satversmes tiesas 2020. gada 19. jūnija spriedums lietā Nr. 2019-20-03. Tas bija tieši par pirmsskolas iestādēm, un Satversmes tiesa atzina – pirmsskolas izglītības posmā izglītojamam vecumā no 5 līdz 7 gadiem tiek nodrošināta iespēja lietot krievu valodu vai mazākumtautības valodu. Tāpēc apstrīdētās normas tika atzītas par atbilstošām Satversmes 114. pantam. Jo īpaši tas ir atspoguļots sprieduma 18. punktā.

Bet pašlaik situācija ir pretēja. Tā tad, mazākumtautības privātajā bērnudārzā 3 vai 5 vai 7... nu, labi Satversmes tiesas spriedumā gāja runa par 5 līdz 7 gadus vecajiem bērniem, netiek vairs dota iespēja vispār izmantot mazākumtautības valodu.

Un es vēlos arī īpaši uzsvērt to vecuma grupu līdz 5 gadiem. Jo bērni sāk apmeklēt pirmsskolas iestādi no 2 gadiem, reizēm pat arī agrāk, un līdz 5 gadu vecumam izglītības ieguve nav obligāta un valsts arī neizsniedz nekādu izglītības diplomu par šo izglītības posmu. Un, protams, tas jautājums, kāpēc šajā gadījumā tiek liegts apgūt šo izglītības posmu mazākumtautības valodā, nu, droši vien ir retorisks, bet varu teikt, ka es tam neredzu vispār nekādu pamatojumu, kāpēc tas tiek liegts.

Es īsi pieskaršos interešu programmām, jo par to droši vien mēs vēl runāsim tālākā procesā. Katrā ziņā interešu programma nav sastāvdaļa no vispārējās izglītības iegūšanas programmas un konstitucionālās sūdzības iesniedzēji to nesaskata kā alternatīvu savām skolām, savām mazākumtautības valodām, proti, kā alternatīvu tam, ka mazākumtautības valoda tiek apgūta vispārējo izglītības programmu ietvaros.

Arī mums nav tādas informācijas, ka pašvaldības īstenotu interešu programmas tieši privātajās izglītības iestādēs, un jo īpaši atkal būtu vērtējams pirmsskolas izglītības posms, jo pie labākās vēlmes es nevaru iedomāties pēc visas dienas bērnudārzā, kādā veidā bērnudārzā būtu vēl pēc tam īstenojamas šīs te interešu programmas.

Nu, arī skolās būtībā bērni jau tāpat ir pārslogoti, viņiem bez kopējā, bez obligātās izglītības programmas ir arī dejošana un sports, un dažādi citi pulciņi, un tieši šī iemesla dēļ mazākumtautības valodas un kultūras apguve interešu programmas ietvaros, vismaz ja mēs runājam par privātajām skolām, nevar būt kā alternatīva.

Es arī uzskatu, ka latviešu valodas jeb valsts valodas pozīcijas nevis vājinās Latvijā, bet gan nostiprinās un šodien mēs nevarētu runāt par to, ka valsts valoda ir apdraudēta un vēlreiz mēs runājam šeit tikai par mazākumtautību privātajām skolām, kuru pastāvēšana, manuprāt, padarītu sabiedrību bagātāku un nevis otrādi.

Samērīguma principa kontekstā es pavisam īsi vēlētos atsaukties arī uz diviem starptautisko organizāciju atzinumiem. Pirmais ir Venēcijas komisijas jeb Eiropas Komisijas „Par demokrātiju caur tiesībām” 2020. gada 18. jūnija atzinums. Tas vēl nebija pieejams, kad Satversmes tiesa lēma iepriekš par izglītības reformu saistībā ar valodas lietojumu, bet kas bija pieejams rakstot konstitucionālo sūdzību un kas būtībā arī mūsu konstitucionālajā sūdzībā ir atspoguļots. Bet katrā ziņā vēlos vēlreiz vērst uzmanību uz to, ka, arī vērtējot iepriekšējo reformu, tur, kur bija valodu lietojuma proporcija privātajās mazākumtautību skolās, Venēcijas Komisija norādīja, ka tas ir Vispārējās konvencijas 13. panta pārkāpums un ieteica izslēgt privātās vispārējās izglītības iestādes no šī te regulējuma, kas paredz valodas proporciju lietojumu. Tātad, ļaut pašiem izvēlēties, kā tas kādreiz arī bija Latvijā.

Un arī vēlos vērst uzmanību uz Venēcijas Komisijas viedokli par bērnudārziem, kur arī Venēcijas Komisija ir uzsvērusi, ka pirmsskolas izglītības posmā nu tomēr ir jāļauj izvēlēties bērna dzimto valodu, ka tam ir jābūt galvenajam mācību līdzeklim.

Jo īpaši vēlos vērst uzmanību uz Vispārējās konvencijas Konsultatīvās komitejas 4. viedokli par Latviju, kas ir pieņemts pavisam nesen. Jau pēc tam, kad bija iesniegta konstitucionālā sūdzība, proti, 2023. gada 9. oktobrī. Vēlos atgādināt, ka Konsultatīvā komiteja ir izveidota pēc Vispārējās konvencijas par minoritāšu aizsardzību, tā sastāv no ekspertiem, un arī Latvijas tiesību zinātnē ir norādīts, ka Vispārējās konvencijas tiesības tā, kā tās interpretē Konsultatīvā komiteja, ir jāņem vērā, interpretējot Satversmes 114. pantu. Un Konsultatīvā komiteja, vērtējot tieši šajā lietā apstrīdētās normas, šo situāciju, kāda ir Latvijā privātajās izglītības iestādēs, protams, tur ir vērtētas arī publiskās, bet es par tām nerunāšu un runāšu tikai par privātajām, ir norādījusi, ka šī te Latvijas izglītības sistēma vairs neatbilst Vispārējās konvencijas noteikumiem par vienlīdzīgu pieeju izglītībai, un tātad neatbilst, liedz dibināt privātās nacionālo minoritāšu izglītības iestādēs un norāda... tas ir citāts... „šie te ierobežojumi, kas noteikti privātajām skolām, ko izveidojušas nacionālām

minoritātēm piederošas personas, ir klajš Vispārējās konvencijas 13. panta pārkāpums, jo tie nepieļauj šādu skolu izveides galveno mērķi, proti, nodrošināt izglītību attiecīgajā mazākumtautības valodā.” Un to es arī gribu īpaši uzsvērt, ka mazākumtautības skola nav iespējama bez mazākumtautības valodas. Tas ir galvenais mērķis, kāpēc vispār Vispārējās konvencijas 13. pants paredz mazākumtautību skolas tieši izglītības iegūšanā savā mazākumtautības valodā.

Nu un arī Konsultatīvā komiteja ir norādījusi, ka pretrunā privāto mazākumtautību skolu principam ir uzspiest detalizēti to metodi, kā ir apgūstama valsts valoda. Un tas, ka eksāmeni visiem skolēniem ir vienādi gan privātajās, gan publiskajās – gan latviešu, gan mazākumtautības skolās – tas jau nodrošina latviešu valodas prasmi.

Arī Konsultatīvā komiteja ir norādījusi attiecībā uz Eiropas Savienības dalībvalstu valodām, ka tomēr attieksmei pret visām mazākumtautībām būtu jābūt vienādai, vai tas ietilpst Eiropas Savienības dalībvalstu valodās vai nē. Un Konsultatīvā komiteja ir arī aicinājusi pārskatīt šo lēmumu atteikties no bilingvālā mācību modeļa.

Nu un visbeidzot es pieskaršos arī Satversmes 1. pantam, un proti, tiesiskās paļāvības principam. Nu, droši vien mums nav strīdu par to, ka no Satversmes 1. panta šis princips patiešām izriet un ka tas arī neliedz mainīt likumdevējam tiesisko regulējumu, ja vien ir noteikts saprātīgs pārejas periods.

Konkrētajā gadījumā mēs, protams, uzskatām, ka šāds saprātīgs pārejas periods nu nav bijis noteikts. Un vēlos sākt ar to, ka tā lietās Nr. 2018-12-01 un arī Nr. 2018-22-01, kas ir par iepriekšējo valodas reformu, vairākas pieaicinātās personas, arī Saeimas pārstāvji ļoti uzsvēra, ka valodu lietojuma reforma mazākumtautību skolās ir noslēgusies un ka skolēni un vecāki var paļauties uz likumā noteiktās valsts valodas un mazākumtautības valodas lietojuma proporcijas nemainīgumu.

Un es vēlos arī atgādināt Satversmes tiesai to, ka līdz 2018. gada grozījumiem Izglītības likumā privātajām mācību skolām Izglītības likumā bija paredzēta brīvība izvēlēties valodu. Tātad Izglītības likums nenoteica kādus ierobežojumus šajā aspektā.

Un jau 2022. gada 29. septembrī, tātad neilgi pēc šiem abiem Satversmes tiesas spriedumiem, tika pieņemti grozījumi Izglītības likumā, un attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem, šiem diviem bērniem, šīs izmaiņas jau sākās 2023. gada 1. septembrī. Tātad bija mazāk nekā gads starp likuma pieņemšanu un faktisko mācību uzsākšanu tikai valsts valodā.

Un tāpēc arī uzskatām, ka bilingvālā iepriekšējā sistēma tika ļoti strauji, faktiski bez pārejas perioda, mainīta uz mācībām tikai valsts valodā. Un, lai šo pāreju īstenotu, mūsu ieskatā ir vajadzīgs ļoti liels darbs, ir vajadzīga metodoloģija, mācību materiāli, skolotāji... nu, mums nav zināms tas, ka Latvijā būtu izstrādāta tāda metodoloģija, kā mācīt valsts valodā tieši tos bērnus, kas iepriekš ir mācījušies citā valodā. Nu, tas mums nav zināms.

Un, jā... Līdz ar to mēs uzskatām, ka, ja mēs runājam par izglītības kvalitāti, tad tā šīs reformas rezultātā ir ļoti cietusi un jo īpaši vēlreiz gribu uzsvērt tieši pirmsskolas izglītības iestāžu situāciju, kur bērni atnāk no ģimenēm, kurās runā mazākumtautību valodā ļoti bieži.

Un, jā... visbeidzot arī tiesiskās paļāvības principa kontekstā es arī vēlreiz vēlos atsaukties uz šo pašu Vispārējās konvencijas Konsultatīvās komitejas viedokli, kur arī ir Konsultatīvā komiteja to uzsvērusi, ka nav pieejama vēl 2018. gada reformas īstenošanai nepieciešamā metodika, apmācības, izglītības materiāli, arī ir norādījusi, ka ir milzīgs skolotāju trūkums, kas spēj mācīt vai nu latviešu valodu vai latviešu valodā un līdz ar to pastāv risks, ka skolēni, kas pieder pie mazākumtautībām un iepriekš mācījās savās valodās, kādu laiku būs nelabvēlīgākā situācijā.

Nu, tad līdz ar to arī uzskatām, ka tiesiskās paļāvības princips arī šajā gadījumā nav ievērots, jo pārejas periods būtībā nav bijis.

Paldies.

Tas ir viss, ko vēlējos pateikt paskaidrojumos.

A. Laviņš.

Paldies.

Sekos daži jautājumi no tiesnešiem.

Es labprāt iesāktu ar beidzamo, ko es dzirdēju no jums un labprāt precizētu.

Satversmes 1. panta un tiesiskās paļāvības principa kontekstā jūs pieminējāt tādu aspektu, ka neesot izstrādātas metodoloģijas, kā mācīt bērnus, kuri ir mācījušies citā valodā.

Nikuļcevas kundze, ko jūs ar to domājāt? Mēs taču zinām, ka arī mazākumtautību programmās bija noteiktas proporcijas iepriekš. Un liela daļa mācību priekšmetu bija jāapgūst valsts valodā.

Vai tad šie bērni iepriekš nemācījās noteiktus priekšmetus valsts valodā? Un kas bija domāts ar to, ka neesot metodoloģijas, kā šādus bērnus, kas, piemēram, 80 procentus no priekšmetiem apguva valsts valodā, kā viņus mācīt valsts valodā? Es šo neizpratu. Paskaidrojiet, lūdzu!

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par jautājumu.

Tad varbūt sākotnēji pateikšu, ka, atbildot uz jautājumiem, es centīšos atbildēt, bet Džibuti kungs var noteikti mani papildināt vai atbildēt, jo jums varbūt ir tā kā labāk kas zināms...

Bet, jā, es patiešām precizēšu. Es varētu teikt, ka varbūt nu gluži es netiku pareizi saprasta. Es patiesībā īsti nedomāju tos bērnus, kuri ir mācījušies pirms tam, nu, piemēram, bilingvāli un tur 80 procentus jau valsts valodā un 20 procentus

mazākumtautību valodā, ko norādīja arī Džibuti kungs, ka patiesībā meitai ir grūtības, bet tomēr tā situācija ir daudz vieglāka nekā dēlam.

Es domāju, piemēram, pirmsskolas iestādē. Tātad, ir mums divus vai trīs gadus vecs bērns, kurš ģimenē runā nu tikai mazākumtautību valodā, viņš nezina vispār latviešu valodu. Un tad viņš ierodas skolā... ne skolā, es atvainojos, pirmsskolas iestādē, kur pilnīgi visa komunikācija ir valsts valodā un tātad ar viņu mazākumtautību valodā nesarunājas pat tad, ja pedagogi zina šo valodu. Un tas ir bērnam ārkārtīgi liels stress un, manuprāt, nu, tādas metodoloģijas nav. Ja, piemēram, Saeima vai Izglītības un zinātnes ministrija var uz tādu norādīt, es, protams, ļoti priecāšos.

Tāpat... nu, skolās es piekrītu, ka tā situācija varbūt rodas retāk, bet, nu, tāpat ir iespējami gadījumi, ka skolās sāk mācīties nu kaut vai tas ukraiņu bērns, kas iepriekš nav mācījies valsts valodā vai arī... jā, labi... tiem bērniem, kas iepriekš mācījušies bilingvāli, tad šeit iet runa tikai par pāreju, jo kaut kāda daļa ir bijusi valsts valodā. Nu, tik tālu es piekrītu.

Bet arī skolās var būt tāda situācija, ka uzsāk mācības bērni, kas vispār nezina valsts valodu un iepriekš nav mācījušies valsts valodā un tad, manuprāt, Latvijā tāda metodoloģija īsti nav izstrādāta.

A. Laviņš.

Paldies. Skaidrs. Runa ir par pirmsskolas izglītības posmu un arī, iespējams, par bēgļu vai patvēruma meklētāju bērniem, kuri nonāk mūsu izglītības iestādē. Un jūs apgalvojat, ka šādas metodoloģijas, kā mācīt valsts valodu bērniem, kuri iepriekš nav mācību procesā mācījušies valsts valodā, kā viņiem mācīt valsts valodu.

Labi. Tas būs viens no aspektiem, ko mēs skaidrosim.

I. Nikuļceva.

Ja es drīkstu precizēt... Nevis mācīt valsts valodu, bet kā lai viņi iekļaujas tajā vidē, kur viss ir valsts valodā. Par to ir runa...

A. Laviņš.

Jā, visus priekšmetus valsts valodā. Runa ir par to. Labi. Paldies. Noprecizēju.

Tālāk nākamais aspekts būs par to, kā izprast lietas izskatīšanas robežas šajā lietā.

Tātad, mums šajā lietā pieteikuma iesniedzēji ir divi bērni, kurus pārstāv likumiskais pārstāvis. Un jūs, atsaucoties gan uz Venēcijas komisijas atzinumu, gan uz Konsultatīvās komitejas atzinumu, norādījāt, ka vispirms ir jārunā nevis par izglītības kvalitāti, kādā izglītības sistēma nodrošina šiem bērniem izglītību, bet par to, ka privātajās skolās nevarot būt savādāk, kā vien situācija, ka tām ir jābūt iespējai pašiem

privātās skolas dibinātājiem izglītības procesā noteikt apmācības valodu.

Bet, kā jau es teicu... es uzsvēršu... Pieteicēji lietā ir bērni. Bērni jau nav šīs privātās skolas dibinātāji. Vai attiecībā uz aspektu par to, ka ir iespējams... es šobrīd uzsvēršu... ir iespējams, ka pārkāpts ir Minoritāšu aizsardzības konvencijas... es saīsināti nosaukšu šo starptautisko tiesību dokumentu, kuram ir garāks nosaukums, 13. pants, jo arī lieta ir ierosināta ne par atbilstību Minoritāšu aizsardzības konvencijas 13. pantam, lai gan pieteikumā bija norādes, kā es to ziņojumā minēju, bija norāde izvērtēt arī 13. pantam.

Un līdz ar to jautājums ir, vai šīs atsauces uz Venēcijas komisiju, uz Konsultatīvās komitejas atzinumu un arī uz pašas Minoritāšu aizsardzības konvencijas 13. pantu lietā ir relevantas? Ja tās attiektos tajā gadījumā, iespējams... es neapgalvoju, bet vaicāšu... Ja pieteikuma iesniedzēji būtu vai nu divdesmit Saeimas deputāti, vai nu arī paši izglītības iestādes dibinātāji, bet nevis bērni, kuri iegūst izglītību, un tāpēc bērni savu aizkārums var pamatot tiktāl, ciktāl viņiem ir iespējas... vai ir iespējas pie šādas sistēmas iegūt kvalitatīvu izglītību?

Jūs teicāt, pirms runāt par kvalitatīvu izglītību, paskatāties uz dibinātājiem, paskatāties, kādā procesā funkcionē pati privātā izglītības iestāde.

Uztvērāt šo niansi?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies. Es mēģināšu atbildēt.

Tad sākumā es varbūt arī īsi sniegšu viedokli par to, ka tiešām Satversmes tiesa nav ierosinājusi lietu daļā par Vispārējās konvencijas 13. panta pirmo daļu.

Nu, manuprāt, varētu teikt, tā nav problēma, jo gan Satversmes 112., gan 114. pants ir interpretējams kopsakarā ar Vispārējās konvencijas 13. panta pirmo daļu un, manuprāt, tas ir arī tas iemesls, kāpēc šī lieta netika ierosināta tajā daļā, jo šīs tiesības jau izriet no Satversmes. Un arī iepriekš lemjot divās lietās par izglītību tieši vispārējās skolās, par valodu lietojumu, Satversmes tiesa jau to arī ir norādījusi, ka Satversmes 112. un īpaši 114. pants ir jāinterpretē kopsakarā ar Vispārējās konvencijas 13. pantu un arī tieši Satversmes tiesa ir norādījusi arī uz ANO Konvenciju pret diskrimināciju izglītībā 5. panta pirmās daļas C apakšpunktu, kur arī tieši tās pašas tiesības.

Līdz ar to šajā daļā varētu teikt, ka es nesaskatu problēmu, jo es atvasinu šīs pamattiesības no Satversmes 112. un 114. panta.

Līdzīgi es nesaskatu problēmu tajā, ka patiešām Vispārējās konvencijas 13. pantā iet runa par mazākumtautību personu tiesībām dibināt un vadīt savas privātās mazākumtautību iestādes. Tad ir jautājums, kāds ir mērķis šīm privātajām mazākumtautību iestādēm, kuras drīkst dibināt un vadīt, ja ne sniegt mazākumtautību bērniem iespēju mācīties viņu dzimtajā valodā, viņu mazākumtautību valodā vismaz

daļēji.

Un, manuprāt, šeit ir tieši tā pati būtiskākā lieta, ka tā mazākumtautību personu tiesībām dibināt savas privātās iestādes atbilst bērnu tiesības saņemt šo te izglītību. Jo izglītības sniegšana pati par sevi... nu, ja nav neviena, kas viņu saņem, tam nav nekādas vērtības. Tātad, manuprāt, gan Vispārējās konvencijas 13. panta pirmā daļa, gan arī vēl tie vairāki starptautiskie tiesību dokumenti, uz kuriem es atsaucos, viņi tieši ietver arī bērnu tiesības saņemt izglītību mazākumtautību privātajās skolās mazākumtautību valodā. Un, par cik mēs runājam par bērniem, nu, faktiski lielākoties tomēr sanāk vecāku tiesības izvēlēties.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Tālāk šādi precizējošie aspekti. Joprojām par lietas izskatīšanas robežām.

Atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesā izskatīto lietu „Džibuti pret Latviju”, norādījāt uz to, ka Satversmes tiesai būtu jāvērs uzmanība uz tiesas izdarītajiem secinājumiem, ka tādas grupas, kā mazākumtautībām piederošie bērni, bērni, kuri ir piederoši pie grupas, kuriem dzimtā valoda ir valsts valoda un vēl cita grupa, kas ir bērni, kuri mācās kādā no Eiropas Savienības valodām, tās ir savstarpēji salīdzināmas grupas un vērsāt uzmanību uz to, ka Satversmes tiesas secinājumi šajā aspektā ir bijuši atšķirīgi.

Ja reiz šāds aspekts ir izvirzīts par grupu salīdzināšanu, tas bez šaubām norāda uz to, ka, jūsuprāt, relevantants ir arī tiesiskās vienlīdzības princips. Bet, ja palūkojamies uz to, pret kādām Satversmes normām jūs paši esat lūguši Satversmes tiesai izvērtēt šīs normas, tad mēs redzam, ka tas ir Satversmes 1., 112. un 114. pants. 91. pants iztrūkst.

Nokomentējiet, lūdzu, šo šajā kontekstā.

I. Nikuļceva.

Jā, protams, ka Satversmes 91. pants iztrūkst un mēs pat nelūdzām, bet mēs būtu lūguši, es pieņemu, ka Satversmes tiesa nebūtu ierosinājusi lietu, ņemot vērā tieši savu iepriekšējo judikatūru. Un tieši tāpēc es uzskatu, ja Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir izteikusi kādas būtiskas atziņas, kas tomēr ir saistītas ar Satversmes tiesas iepriekšējo judikatūru un liek vēlreiz pārvērtēt šos jautājumus, tad viņi tomēr būtu skatāmi šajā lietā. Nu, mums nebija iespēju pēc Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma, kas bija pagājušā gada 16. novembris, ja pareizi atceros, un spēkā stājās pēc Jaunā gada, jo bija arī mēģinājums pārsūdzēt, vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielajā palātā, mums nebija iespējams vērsties vēl ar citu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesā.

Bet es uzskatu, ka, vērtējot tieši ierobežojumu samērīgumu, Satversmes tiesai ir ārkārtīgi plašas šīs izvēles iespējas vērtēt, kāpēc attiecīgais ierobežojums, attiecīgās apstrīdētās normas ir samērīgas vai nav. Un tad vērtējot to, vai tas ierobežojums... vai

nu faktiski liegums privātajām mazākumtautību iestādēm, ja tās nav Eiropas Savienības dalībvalstu valodas un nav saistītas ar starptautiskajiem līgumiem, vai tas ir samērīgi. Nu, manuprāt, ir ņemams vērā arī šis te apstākļi. Paskatīties vēlreiz, kāpēc vienā gadījumā ir šī rīcības brīvība privātajām izglītības iestādēm un otrā gadījumā nav. Nu, kur jā, Eiropas Savienības tiesa ir norādījusi, ka tomēr tie ir salīdzināmi gadījumi, lai gan ir attaisnojusi... piekrītu... vismaz iepriekšējās reformas kontekstā. Bet ne tikai, arī, piemēram, Vispārējās konvencijas par minoritāšu aizsardzību Konsultatīvā komiteja arī uzskata, ka nav tāda pamata tomēr skatīties dažādi. Nu, Konsultatīvā komiteja ir salīdzinājusi lielākoties tomēr nevis ar latviešu skolēniem, bet mazākumtautību skolēnus ar tiem, kuriem ir Eiropas Savienības dalībvalstu valodas vai starptautiskie līgumi.

Nu, aicinu to vērtēt samērīguma principa kontekstā, kur es nesaskatu, kāpēc to nevarētu darīt.

A. Laviņš.

Labi. Tad runas sākumā jūs norādījāt, ka piedāvātajai izglītībai valsts un pašvaldību dibinātajās skolās un privātajās skolās nav jābūt vienādi.

Sakiet, lūdzu, kāda nozīme izglītības sistēmā ir vienotajam izglītības standartam, kas noteic iegūstamo izglītību pēc satura? Vai tas tomēr nav tas, kas noteic, ka, lūk, ja reiz privātā izglītības iestāde vēlas būt tāda, kas izsniegtu valsts atzītu dokumentu par iegūto izglītību, ka arī šai iestādei būtu jāseko noteiktajam izglītības standartam, kas, kā mēs šobrīd to zinām, tas ir vienāds gan privātajām, gan valsts un pašvaldību dibinātajām skolām.

Nokomentējiet, lūdzu, tad jūsu attieksmi pret šo izglītības standartu no satura nozīmes.

I. Nikuļceva.

Nu, jā. Paldies par jautājumu.

Ir tā, ka, protams, mums ir kaut kā tā jāpaliek šīs te lietas robežās. Un, atbildot uz šo jautājumu, man laikam sanāktu ļoti lielā mērā tomēr iziet ārpus šīs te lietas robežām, jo, kā jau teicu paskaidrojumos, privātās izglītības iestādes ir tieši domātas tāpēc, lai nodrošinātu to plurālismu izglītībā, lai visa izglītība nebūtu vienāda.

Tad, kad jūs jautājat par standartu, tad tieši standarts un arī daudzas citas tiesību normas, kas Latvijā ir ar mērķi ļoti sīki noregulēt privātās izglītības iestādes, cik tur bērniem ir jābūt klasēs un tamlīdzīgu regulējumu... nu, tas būtībā jau rada pretrunu ar šo privāto izglītības iestāžu izvēles brīvības ideju. Nu, tā formāli atbildot, es varu teikt, ka izglītības standarts šajā lietā nav apstrīdēts, bet mans personiskais viedoklis ir tāds, ka izglītības standarts nevar būt vienāds attiecībā uz privātajām un valsts iestādēm. Respektīvi, privātajām izglītības iestādēm ir jādod daudz lielāka brīvība. Protams, ir

lietas, ko valsts var noregulēt, piemēram, paredzēt, kas tieši ir jāapgūst matemātikā, paredzēt arī to, ka ir jāapgūst valsts valoda. Bet attiecībā uz privātajām izglītības iestādēm, jā, es vēlreiz uzskatu, ka tas ir nepareizi noregulēt tās tikpat sīki kā publiskās iestādes.

A. Laviņš.

Jā... būs iespēja arī Džibuti kungam sniegt atbildi...

Bet, Nikuļcevas kundze, paturpināsim šo aspektu.

Ja reiz privātā izglītības iestāde vēlas pretendēt uz to, lai izsniegtu valsts atzītu dokumentu par iegūto izglītību, kāpēc tai nebūtu jāievēro valsts noteiktais izglītības standarts?

I. Nikuļceva.

Es nenorādīju, ka nebūtu jāievēro valsts noteiktais izglītības standarts...

A. Laviņš.

Tam jābūt atšķirīgam... piedodiet...?

I. Nikuļceva.

Bet es uzskatu, ka privātai izglītības iestādei ir jābūt lielākai izvēles brīvībai. Valsts izdod izglītības dokumentu, manuprāt, par to, ka bērns ir apguvis matemātiku, ir apguvis ģeogrāfiju, ir apguvis latviešu valodu. Bet Latvijā mēs cenšamies pateikt, ka valsts izdod izglītības diplomu par to, ka bērns ir apguvis matemātiku latviešu valodā. Nu, tas, manuprāt, nav pareizi. Valsts var noteikt sasniedzamos rezultātus. Un vēl jo vairāk valsts to ne tikai var noteikt, bet valsts to arī dara. Jo mēs zinām, ka mums ir skolas angļu valodā, ir franču valodā, un ir ar starptautiskiem līgumiem, starptautiskas skolas. Patiesībā latviešu valoda tiek mācīta ļoti maz un šo privāto izglītības iestāžu brīvībā valsts iejaucas, nu, es teiktu tā... samērīgi. Savukārt tad, kad iet runa par mazākumtautību skolām, kuras nav šīs Eiropas Savienības dalībvalstu valodas vai nav šie starptautiskie līgumi, tad tās būtībā tiek regulētas tādā pašā veidā, kā valsts skolas un tas nav pareizi. Tas ir pretrunā privāto izglītības iestāžu būtībai.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Vēl par leģitīmo mērķi un tad būs jautājumi par interešu izglītības bloku.

Bet attiecībā uz leģitīmo mērķi jūsu runas laikā es saklausīju tādas tēzes, kas attiecas uz izglītību kā tādu... uz izglītības mērķi un cik svarīgi ir, lai pilnvērtīgi attīstītos bērna personība izglītības procesā. Un ka attiecīgās valodas apguve, kuras

etniskajai grupai bērns pieder, ir ārkārtīgi būtiska tam, lai būtu pilnvērtīga bērna attīstība.

Bet tādu detalizētāku skaidrojumu par to, kādi ir leģitīmie mērķi šim apstrīdētajam regulējumam, nesadzirdēju. Un vai šajā aspektā ir kādas domstarpības pušu starpā par leģitīmajiem mērķiem, ko ir norādījis normas izdevējs?

Es vēlos sadzirdēt, vai pastāv domstarpības jūsu starpā par apstrīdētā regulējuma leģitīmajiem mērķiem?

I. Nikuļceva.

Nu, atbilde ir, nē. Es ceru, ka es tomēr to norādīju...

A. Laviņš.

Paldies.

Paliekam pie, tā tad, pie tiem leģitīmajiem mērķiem, kas ir norādīti... ko ir norādījis normas izdevējs.

I. Nikuļceva.

Jā, es varu paskaidrot vēl sīkāk mazliet.

A. Laviņš.

Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Tas varbūt ir tas, pret ko es tieši iebilstu. Ir skaidrs, ka Saeima ir norādījusi leģitīmo mērķi, kas ir būtībā valsts valodas aizsardzība, un mēs to neapstrīdam. Bet mans iebildums ir pret likumdevēja rīcību, proti, ka no visa tā konteksta, kas ir tā bērna harmoniskā attīstība, tā viņa personības attīstība, tiek izrauta tikai viena neliela sadaļa, kas ir valsts valodas aizsardzība un viss pārējais būtībā netiek vērtēts, netiek ņemts vērā.

A. Laviņš.

Labi.

Un sakiet, lūdzu... šobrīd pārejot jau, kā jau es teicu, pie interešu izglītības bloka. Vai Satversmes 114. pants, par ko nav šaubu, tā konkretizācijā ir jāņem vērā arī starptautiski tiesiskie dokumenti?

Vai no Satversmes 114. panta izriet tāds standarts, ka vispārējās izglītības procesā ir jābūt vienam vai diviem priekšmetiem arī mazākumtautības valodā? Ka bez mazākumtautības valodas esības vispārējās izglītības procesā tiek pārkāpts jau šis minimālais standarts, kas ir Satversmes 114. pantā?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par jautājumu.

Manuprāt, Satversmes 114. pantam arī ir atšķirīgs saturs attiecībā uz privātajām izglītības iestādēm un publiskajām izglītības iestādēm un tas ir saistīts tieši ar to, ka Satversmes 114. pants ir arī jāinterpretē kopsakarā ar starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem, un Vispārējā konvencijā ir divi dažādi panti: 14. pants un 13. pants.

Un 14. pants attiecas būtībā uz visiem. Un, ja mēs interpretētu Satversmes 114. pantu kopsakarā ar Vispārējās konvencijas 14. pantu, tad mēs, iespējams, nonāktu pie tā minimālā standarta, kas attiecas uz publiskajām iestādēm.

Es par to neizteikšos, jo šī lieta nav par publiskajām iestādēm.

Bet, ja mēs runājam par privātajām vispārējās izglītības iestādēm, tad mums ir jāņem vērā Vispārējās konvencijas 13. panta pirmā daļa. Tur skaidri ir norādītas, kā jau norādīju, atbildot uz jautājumu, manā skatījumā bērnu tiesības mācīties mazākumtautības valodā. Tātad tas izriet arī no Satversmes 114. panta, tieši šāds aizsardzības standarts. Un tad, ja valsts to ierobežo, tad tas ir vērtējams pēc attaisnojamības kritērijiem, un manā skatījumā... nu, iespējams, valsts varētu prasīt kādu daļu apgūt valsts valodā, bet valsts noteikti nedrīkst izslēgt pilnībā mazākumtautību valodu un pārnest to tikai uz interešu izglītību. Noteikti nē.

A. Laviņš.

Nikuļcevas kundze, ja ir šāda atbilde, protams, iespēju robežās sniedziet savus apsvērumus uz nedaudz provokatīvu jautājumu šobrīd... ja reiz šobrīd privātajām skolām nav šādas iespējas, un, kā jūs minējāt, ir skaidri saprotams, kāds ir minimālais standarts privātajās izglītības iestādēs, ka nevar būt tā, ka nav neviena priekšmeta mazākumtautību valodā, vai valsts tik tādu „melns”, „balts”, ja tā es drīkstu tēlaini teikt, ainu nav saskatījusi?

I. Nikuļceva.

Jā, tas ir tieši tas, ko es mēģināju norādīt pie labas likumdošanas principa. Manuprāt, valsts ir kļūdījusies, pielīdzinot privātās izglītības iestādes valsts iestādēm. Nu, nesaskatot šo atšķirību, kas nu atkal, cik mēs zinām, visās valstīs, izņemot Latviju, privātajām izglītības iestādēm ir ļoti liela rīcības brīvība arī valodas izvēlē. Manuprāt, to valsts nav saskatījusi. Jā, tā ir atbilde.

A. Laviņš.

Tad, jūsuprāt, šobrīd turpināt jums uzdot jautājumus par to, vai mazākumtautības valodas un ar mazākumtautību kultūru saglabāšanu saistītu priekšmetu apguvi mazākumtautību interešu izglītības procesā, ir lieki? Ja?

I. Nikuļceva.

Paldies... es jau nevaru jums norādīt, kādus jautājumus uzdot. Bet es vēlos norādīt, ka mēs arī to norādījām rakstveida viedoklī, un, manuprāt, tas jautājums par izglītības kvalitāti ir vērtējams divos aspektos, kurus es mēģināšu arī izskaidrot.

Nu, manā ieskatā valsts iejaucas pamattiesībās, kas ir garantētas Satversmes 112. un 114. pantā. Tātad, konkrētajā gadījumā izglītību sniedz privāta izglītības iestāde, un viņa arī nodrošina kvalitāti, vai katrā ziņā viņa sniedz izglītību, kuras kvalitāte ir vērtējama. Valsts ar apstrīdētajām normām iejaucas šajās pamattiesībās un tad, manuprāt, šī valsts iejaukšanās tās kontekstā ir arī vērtējama kvalitāte, proti, vai nav tā, ka valsts ar šo iejaukšanos ir vēl plus pie tā pazeminājusi izglītības kvalitāti.

Un otrs ir tiesiskās paļāvības principa kontekstā, kas gan, manuprāt, ir pakārtots jautājums, jo, ja Satversmes tiesa atzītu šo privāto mazākumtautības skolu plurālismu, tad būtībā mums nebūtu nekādu atšķirību, kādi ir pārejas noteikumi, jo tie automātiski neattiektos. Bet, ja gadījumā tā nav, tad vērtējot tieši šo te pārejas periodu, vai tas bija pietiekams, nu, tad tur manuprāt, būtu jāvērtē... jā... un pat es teiktu, ka nevis izglītības kvalitāte un nevis tieši tas, vai varēja pārnest uz interešu izglītību mazākumtautību valodu kultūru, jo tur mūsu interese ir skaidra, bet vispār, kāda ir pašreizējā situācija skolās, kā tiek nodrošināta izglītība, vai tā nesamērīgi necieš.

A. Laviņš.

Labi. Tātad, ja jūs sakāt, ka izglītības kvalitāte kā aspekts ir vērtējama, tad paturpināšu ar jautājumiem, kas attiecas uz to, ka šobrīd pēc esošā regulējuma mēs varam nonākt pie secinājuma, ka, lūk, mazākumtautības valodas un tās kultūras saglabāšana ir pārnesta uz interešu izglītību. Jūs minējāt šo aspektu par to, ka pēc skolas attiecīgajā dienā izglītības programmā noteiktajām stundām, kā mēs to mēdzam teikt – pēc priekšmetiem, bērns ir noguris un bērns vairs nevarot piedalīties interešu izglītības programmu apgūvē, kur varētu apgūt... vai tā būtu ukraiņu valoda, vai tā būtu krievu valoda un attiecīgi šīs kultūras elementus.

Tas drīzāk jautājums varbūt būtu jau Džibuti kungam kā bērnu tēvam. Vai jūs saskatāt reālus šķēršļus, vai bērni pēc skolas, kā es teicu, priekšmetu apgūves pēcpusdienā dotos apgūt, kā jūs minējāt, uz krievu valodu un krievu tautas kultūru piemēram....

T. Džibuti.

Paldies par jautājumu.

Nu, mūsu gadījumā ir krievu valoda, tur var būt arī citas valodas, ivrits, arī var būt romu valoda. Mazākumtautību valodas, kā jau es teicu ievadā, ir dažādas.

Manuprāt, absolūti nē, jo tās privātskolas mēs arī izvēlamies tamdēļ, lai vienā vietā nodrošinātu visu procesu. Būtībā mums no A līdz Z, no rīta līdz vakaram viss ir

saplānots. Mēs negribam vadāt pa Rīgu vai pa citu pilsētu, Jūrmalu, teiksim, savu bērnu. Mums tā doma tieši tāda arī ir, ka tāda mazākumtautību privātskolas autonomija arī izpaužas tajā, ka tur vienā vietā ir tāds centrs, kur var dabūt visus izglītības pakalpojumus. Proti, no rīta atvedot tad tur ir sava veida ieskrienu programma, tad viņiem ir brokastis, visas mācības, viss ir secīgi saplānots un tas tiek pabeigts vakarā. Ja mēs rausim nost to bērnu un vedīsim uz kaut kādu, nu, teiksim, Imantas kultūras centru, nu, mēs saskar... nu teiksim... tādā gadījumā mums tiešām... pirmām kārtām tas ir arī apgrūtināši bērnam, otrām kārtām, mēs saskatām, ka tam ir absolūti cits konstitucionāls rangs, jo, tiklīdz mums ir kaut kādas provokācijas uz robežas, mums ievieš zināmu citu stāvokli, teiksim, tad tās interešu programmas tiek ierobežotas vai apturētas, arī varbūt vīrusa laikā, kad mums interešu programmas tiek atceltas. Tātad, pamatizglītības aizsardzības rangs ir pavisam cits. Vai nu attālināti, vai nu klātienē... mēs tomēr privātskolā varējām saņemt izglītību. Interešu izglītība bija pilnīgi atcelta, nu, piemēram, Covid laikā. Tad arī ziemas periodā, kas mums, kā mēs zinām, daba ir tāda, kāda ir dota, tātad ziemas periodā nerekomendē mācību kolektīvus saplūst un pārklāt un no trīs vai četrām privātskolām vest uz kaut kādu lielu publisko skolu. Tātad, gan no organizatoriskajiem iemesliem, gan arī no tās pašas būtības, ka tur ir tikai trīs stundas nedēļā, pie tam tās stundas ir akadēmiskās... tur ir 30-40 minūtes nedēļā reiz trīs... tātad...

A. Laviņš.

Džibuti kungs, es tad vaicāšu jums tā – vai jums ir iespēja attiecībā uz meitu Danu Džibuti, ka jūs pieliekot pūles nodrošinātu to, ka šajās trijās stundās, kas ir atvēlētas, Dana varētu apgūt mazākumtautības valodu un ar kultūras saglabāšanu saistītu saturu?

T. Džibuti.

Jā, skaidrs jautājums.

Tas nekādīgi nav iespējams.

A. Laviņš.

Kāpēc tas nav iespējams? Tikai tāpēc, ka ir ziema un ir jāved uz citu izglītības apguves vietu?

T. Džibuti.

Tas, kā es teicu, būtu tas organizatorisks jautājums.

Bet arī pati tā būtība, teiksim, tā mazākumtautību valoda ir kas plašāks. Tas iekļauj sevī personības veidošanos. Tātad, tikai tās trīs stundas... vai tās būtu četras vai

piecas... tas tiešām neko nedod. Privātskolas nodrošina to kopējo attīstību. Tātad, ja valoda palīdz attīstīt arī domāšanu arī citos priekšmetos, mācību stilu, tātad, katrai valodai ir savas nianšes.

A. Laviņš.

Es šajā brīdī jūs pārtraukšu. Es sapratu. Konceptuāli jūs nepiekrītat tam, ka varētu ar mazākumtautību interešu izglītību apgūt valodu un kultūru.

T. Džibuti.

Nē...

A. Laviņš.

Bet tad mans jautājums ir.... Faktiski tātad jūsu vecākā meita neizmanto, ja es drīkstu tā vaicāt, neizmanto šis valsts dotās iespējas piedalīties mazākumtautību izglītības apguves programmā? Neizmanto?

T. Džibuti.

Neizmanto, jo...

A. Laviņš.

Tā ir jūsu izvēle?

T. Džibuti.

... jo tas privātskolā nav iespējams. Šobrīd tas regulējums paredz, ka pašvaldības var, bet tām nav pienākums deleģēt šo te uzdevumu privātskolām. Tātad, mēs privātskolā organizējot mācības... ir vecāku sapulces, arī konsultācijas ar skolas personālu, vadību, tad ir izlemts, ka skola pati šo te iespēju robežās nodrošinās kaut kādu zināmu to interešu izglītību mazākumtautību valodā tiem, kas to vēlas. Nu tātad faktiski visiem. Bet mēs nevaram un mums nav iespējas to daļu saņemt kaut kādā pašvaldības iestādē, jo mums tas nav deleģēts un mēs nekur braukt tiešām nevaram, jo mums tie riski ir pārāk augsti... kā jau es teicu, arī saslimt... Bet skolā mēs to minimāli nodrošinām, un mēs redzam, ka tas nelīdz. Tās trīs mācību stundas.... Tās neko nedod.

A. Laviņš.

Tātad, precizēsim. Pareizi jūs norādījāt, ka pašvaldība ir tā, kas nodrošina mazākumtautību interešu izglītības programmas īstenošanu, un pašvaldības ir tiesīgas to deleģēt arī privāto tiesību subjektam, kas ir izglītības iestāde.

Vai jūsu meitas Danas gadījumā attiecīgajā skolā ir pašvaldība deleģējusi skolai īstenot mazākumtautību izglītības programmu?

T. Džibuti.

Nē.

A. Laviņš.

Bet vienlaikus jūs minējāt, ka skola pati nodrošina vēl kādus papildu fakultatīvus priekšmetus, kādā veidā bērni varētu apgūt mazākumtautību valodu?

T. Džibuti.

Jā, tieši tā. Pašvaldības vietā mēs atkal par savu naudu izveidojām papildu interešu mācības, lai vismaz šajā atļautajā apjomā daļā apgūtu...

A. Laviņš.

Jā, es sapratu.

Nākamais jautājums par jaunāko bērnu. Tātad, dēls Dominiks.

T. Džibuti.

Jā.

A. Laviņš.

Apmeklē privāto bērnudārzu Jūrmalā „Galaktika”. Mums, sniedzot viedokli, šī izglītības iestāde ir norādījusi, ka pirmsskolas izglītības iestādē izglītojamie varot apgūt arī mazākumtautības valodu un kultūrvēstures interešu izglītību 3 rotaļnodarbības nedēļā.

Jūsu pieteikumā ir norādīts, ka bērnudārzs „Galaktika” nepiedāvā vai tajā nav pieejama mazākumtautību izglītības programma.

Mēģiniet, lūdzu, izskaidrot, kā radusies šāda fakta neatbilstība? Pirmsskolas izglītības iestāde teica – jā, jūs kā bērnu vecāks sakāt – nē. Vai jums nav informācijas par pieejamajiem izglītības pakalpojumiem bērnudārzā?

T. Džibuti.

Nē. Tur ir iemesls tīri tehnisks. Tā konstitucionālā sūdzība, tas pieteikums tika gatavots sen. Tas jau bija uzreiz pēc šo apstrīdēto normu pēdējā likuma to grozījumu pieņemšanas. Un attiecīgi šis te viedoklis ir sniegts tik tikko un pa to laiku tiek piedāvāts tik tiešām papildināt mācību dienu vēl ar interešu izglītības saturu tādā minimālā *minimum minimorum* apjomā.

A. Laviņš.

Respektīvi, šobrīd jaunākajam bērnam, dēlam Dominikam, ir iespēja bērnudārzā apmeklēt šīs rotaļnodarbības – 3 rotaļnodarbības nedēļā, kur apgūt mazākumtautības valodu?

T. Džibuti.

Jā. Bet ar piebildi, ka tas ir pēc pamatprogrammas, tātad, kad jau tiešām viņš ir noguris... viņam „Galaktikā” to nodrošina, bet tas jau nebija no paša sākuma.

A. Laviņš.

Sapratu.

Un vēl noslēdzošais jautājums no manas puses šajā brīdī Jums kā vecākam. Mēs varam redzēt – no normatīvajiem aktiem kopumā izriet arī noteikta vecāku loma, ne tikai izglītības iestādes loma, un valsts loma, bet arī pašu vecāku loma tajā, lai bērni varētu apgūt savu mazākumtautības valodu, kultūras piederības aspektus.

Džibuti kungs, kāda ir jūsu attieksme šajā aspektā un vai ģimenē šie aspekti kādā veidā tiek īstenoti?

T. Džibuti.

Protams, mēs to iespēju robežās arī darām. Un te atkal jāpasvītro tā atšķirība starp publiskām un privātām mācību iestādēm, jo parasti privātskolu vecāki arī izvēlas to privāto tamdēļ, lai, kā jau es teicu, vairāk mācību iestādē varētu veltīt laiku bērnam. Tātad, mums gan darba laiks ir ilgāks nekā publiskām skolām, mums tiešām arī bērnu iesaiste mācību procesā... nu, es uzskatu, ka relatīvi ir augstākā līmenī. Tātad, mēs katru to minūti privātskolā izmantojam lietderīgi. Un to, ko mēs varam darīt arī ģimenē, to mēs, protams, darām. Tas šobrīd arī vienīgais, kas mums atliek, jo tās trīs mācību stundas ir nekas.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien!

Man būs divi jautājumi. Droši vien Nikuļcevas kundzei.

Pirmais. Jūs atsaucāties uz Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2019-20-03, pasakot... ja es tā pareizi sapratu, apstrīdētās normas nonāk pretrunā ar tām, kas tajā spriedumā bija ierakstīts un ka tas spriedums nav izpildīts.

Bet, ja mēs tagad runājam par bērnudārziem, tad ir šīs trīs nodarbības.

Kā jūs redzat... kāpēc šis spriedums nav izpildīts? Es gribētu jūsu plašāku skaidrojumu par šo.

I. Nikuļceva.

Jā, manuprāt, tas ir ļoti vienkārši. Es mēģināju to iezīmēt.

Manuprāt, no šī sprieduma, lai gan es varētu pateikt, ka tur varbūt tik tiešā tekstā tas nav pateikts, bet nu no mana viedokļa, no šī sprieduma izriet tas, ka Satversmes 114. pants, ja mēs runājam par pirmsskolas iestādēm, tad patiesībā gan privātajās, gan publiskajās pieprasa to, ka bērnam tomēr ir iespēja apgūt pirmsskolas izglītību kaut kādā daļā mazākumtautības valodā. Tas ir, manuprāt, tas galvenais secinājums, kas izriet no šī te sprieduma. Un apstrīdētās normas to vairs neparedz. Apstrīdētās normas liedz. Nu, tad, protams, ir jautājums, vai interešu izglītība var aizvietot šo vispārējās izglītības daļu, kas varētu būt mazākumtautības valodā? Un mana atbilde pilnīgi un noteikti ir – nē. Un šeit nav runa tikai par tiem praktiskajiem apsvērumiem, ko arī Džibuti kungs minēja, bet šeit iet runa par principu, jo interešu izglītība taču nav obligāta. Interešu izglītība ir kaut kas papildus, ko izvēlas bērni un vecāki šai te pamatprogrammai.

Un tad tas varbūt būs jautājums Saeimai, bet man arī nekādi nav saprotams, kā var būt tā, ka apstrīdētās normas tiek pamatotas ar to, ka bilingvālā izglītība... tādad proporcijas, cik ir valsts valoda un cik ir mazākumtautības valoda, ka tas dod nepietiekamu rezultātu, tādad vajag vairāk valsts valodas, lai bērni pilnvērtīgi to apgūtu, bet mazākumtautību valodai jums pietiks ar trim stundām nedēļā.

Nu, es tam nevaru piekrist.

A. Kučs.

Sapratu. Paldies.

Precizējot jūsu atbildi.... Jūs teicāt – interešu izglītība nav obligāta. Kā jūs redzat Satversmes 114. pantu? Vai tas uzliek valstij pienākumu principā ne tikai nodrošināt, bet, es pat teiktu, pieprasīt to, ka lai mazākumtautībām piederošās personas apgūst savu dzimto valodu, vai tā ir tiesība un izvēles brīvība? Kā jūs redzat šīs prasības no Satversmes 114. panta?

I. Nikuļceva.

Nē, protams, tā ir izvēles brīvība. Protams, ka valsts jau neuzspiedīs mazākumtautību bērnam neko, jo mazākumtautību bērni, vai, pareizāk sakot, tie vecāki var izvēlēties dažādas lietas, tostarp publiskās skolas, tostarp latviešu valodā... tur nav nekādu ierobežojumu, tā ir patiešām ģimenes izvēle. Bet problēma ir tajā, ka konkrētā ģimene ir izvēlējusies par savu naudu privātskolā mazākumtautību valodu un valsts to

aizliedz. Nu, tā ir problēma. Nu, tai ir, manuprāt, jābūt vienai iespējamai izvēlei, kas ļoti skaidri izriet no Satversmes 114. panta. Konkrētā ģimene nav izvēlējusies pulciņu krievu valodā. Ja viņa būtu izvēlējusies interešu programmu valsts valodā, tad viņa varbūt sūtītu skolā, kur ir angļu mācību valoda vai latviešu mācību valoda, un tad arī izvēlētos to interešu programmu. Un tas ir ļoti labi, mums nav iebildumu pret interešu programmu, bet ir iebildumi pret to, ka tiek liegta izglītība privātā skolā mazākumtautības valodā. Tie vecāki, tās ģimenes, kurām tā pamatizvēle tad būtu, piemēram, mācības valsts valodā, vienalga, vai publiskā vai privātā skolā, plus interešu izglītība... nu, mums nav pret to iebildumu, ka daži izvēlas šādu variantu.

A. Kučs.

Un tad no manas puses pēdējais jautājums.

Jūs teicāt, ka valsts ierobežo... tāpat, jūs ejat caur negatīvā pienākuma testu, ka valsts iejaucas un ierobežo mazākumtautību izglītību.

Ja mēs paskatāmies iepriekš Satversmes tiesas judikatūrā, tad otrs veids, kā uz to skatīties, un man liekas, kā Satversmes tiesa ir gājusi caur pozitīvā pienākuma testu pasakot, ka šinī gadījumā no valsts tiek prasīts pienākums atzīt šo izglītību un izsniegt diplomu. Ja šāda prasība nebūtu, tad mēs varētu iet pēc negatīvā testa, bet, tā kā šeit ir prasība izglītību atzīt un izsniegt diplomu, tad tādā gadījumā tā ir Satversmes tiesa iepriekš gājusi. Kāpēc, jūsuprāt, šāda pieteikuma būtu kritiski vērtējama? Varbūt jums ir kādi apsvērumi par šo?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

Nu, arī... man šķiet, es jau mēģināju to iezīmēt... lai mēs saprastu, vai mēs izmantojam negatīvo testu vai valsts negatīvo pienākumu vai pozitīvo pienākumu, mums ir jāsaprot vispirms pamattiesību tvērums, ko tad mums ietver Satversmes 112. un 114. pants. Manuprāt Satversmes 112. pants... es varbūt sāksu ar šo... attiecībā uz publiskajām skolām, jā, protams, ietver valsts pozitīvo pienākumu. Nu, tiktāl viss ir skaidrs. Nodrošināt katram bērnam bezmaksas izglītību... var nodrošināt, saprast, organizēt, finansēt un, protams, pieņemt arī atbilstošu regulējumu. Savukārt attiecībā uz privātajām skolām, manuprāt, tiesību uz izglītību tvērums ir pavisam cits. Proti, attiecībā uz privātajām skolām Satversmes 112. pants paredz šo te plurālismu, paredz arī privātām personām iespēju nodrošināt pamatizglītību. Un valsts iejaucas negatīvā veidā, valsts nosaka ierobežojumus.

Tāpēc es arī visu laiku minu šos te ierobežojumus, jo, manuprāt, tā ir privātās skolas brīvība, privātās skolas tiesības sniegt pamatizglītību, un, protams, arī atbilstoši bērnu tiesības saņemt šo te pamatizglītību. Tad, ja mēs pamodelējam situāciju vai arī kāda bija vēsturiski Latvijā, tad nekādu ierobežojumu sākotnēji nebija, privātā mācību

iestāde varēja izvēlēties jebkuru mācību valodu. Un tas, manuprāt, arī ir tas tvērums, kas ietilpst Satversmes 112. pantā, un tad tālāk jau ir dažādi ierobežojumi, kas ir pamatoti ar valsts valodas interesēm, sašaurinot, līdz beidzot pavisam liedzot šo te iespēju privātās izglītības iestādēs iegūt mazākumtautību valodā.

Un par Satversmes 114. pantu. Nu, jā, tur varbūt es varētu piekrist, ka 114. pantā varbūt ir vairāk valsts pozitīvais pienākums aizsargāt mazākumtautību tiesības. Bet tad, ja mēs skatāmies kopsakarā ar Vispārējo konvenciju un tieši 13. panta pirmo daļu, nu tur ir, ka valstij ir jāatzīst tā iespēja dibināt un tad arī bērniem mācīties mazākumtautības skolās savā valodā. Nu, tas ir, manuprāt, tad varētu teikt... nu, labi valsts pienākums to atzīt.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Sveicināti!

Un paldies par jau tiešām ļoti izvērstajām atbildēm.

Bet, Nikuļcevas kundze, man ir viens jautājums. Jūs minējāt, ka principā pēc savas būtības Latvija ir tāda kā unikāla valsts šobrīd, kurā privātajās izglītības iestādēs liedz šo iespēju iegūt izglītību, tātad, nodrošināt bērnu tiesības saņemt izglītību mazākumtautības valodā. Jūs arī minējāt to, ka varat nedaudz paskaidrot to finansiālo aspektu, ka attiecīgi privātās izglītības iestādes arī finansē valsts Latvijā kādā daļā. Un vai tas nemaina arī jūsu viedokli, vai jums ir tāda padziļināta izpēte par to, kā tad ir šajās citās valstīs, kas tomēr nodrošina un kāda ir valsts loma arī finansiālā ziņā, atbalstot šīs privātās izglītības iestādes citās valstīs? Vai šis valsts atbalsts, finansiālais atbalsta maina vai nemaina kaut kādu šādu jūsu pozīciju sakot, ka mēs esam unikāla valsts? Vai tomēr tur ir kaut kādas zināmas atšķirības?

I. Nikuļceva.

Paldies par jautājumu.

Es varbūt mēģināšu sākumā par to finansējumu un tad par tām citām valstīm... varbūt Jūs mani gribēsiet arī papildināt pēc tam.

Par finansējumu. Nu, manuprāt, šeit ir nu divi tādi tā kā būtiski apsvērumi. Pirmais ir tas, ka tomēr lielākajā daļā privāto izglītības iestādi finansē, teiksim, bērnu vecāki, nu pastarpināti, bet bērnu vecāki. Valsts finansējums ir pedagogu algām un mācību materiāliem, bet arī daļēji, protams, ne jau pilnībā. Un arī vēl tur pusdienām...

bet arī daļēji, jo privātajās skolās vecāki grib labākas pusdienas... un maksā paši. Tātad tas ir daļējs finansējums.

Un tad man nav saprotama tā loģika, ka pēc idejas... kāpēc, piemēram, ja valsts finansē 10 vai 15 procentus no izglītības, kāpēc valsts uzskata, ka viņa var regulēt šo te privāto izglītības iestādi tāpat kā valsts iestādi? Nu kur tad paliek tie 85 vai 90 procenti, ko tomēr finansē pati privātā izglītības iestāde vai bērnu vecāki?

Otrs ir, manuprāt, tomēr ļoti būtisks apsvēruma ir, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzēji ir gatavi atteikties no šī finansējuma. Nu, lūdzu, Saeima, paredziet to iespēju tad privātajās skolās, kuras to izvēlas, bez valsts atbalsta mācīt savās mazākumtautību valodās, vai paredziet visas šīs iespējas, piemēram, saņemt valsts finansējumu un tad mācīt tur bilingvāli vai valsts valodā ar interešu izglītību, kā katra skola izvēlas. Bet paredziet to iespēju, ka tie, kas to nevēlas, kuriem tiešām tas ir tik būtiski, nu, lai tas viņu bērns mācās tieši mazākumtautību valodā, jo tas jau nav pilnīgi visām ģimenēm tik būtiski. Bet ir daži, kam ir. Nu, ļaujiet viņiem vienkārši to finansēt. Un tas ir tas apsvēruma.

Par citām valstīm... es nezinu, varbūt jūs pat varat labāk pastāstīt, piemēram, par Igauniju, par Ukrainu... Pastāstīsi varbūt, ja?

T. Džibuti.

Jā, protams. Ja tas ir interesanti...

Nu, būtībā, jā, mēs papētījām arī citas valstis. Pirmā bija Šveices Konfederācija, kas mēģināja 2000. gadu sākumā zināmos kantonos ierobežot izglītību privātskolās, teiksim, kādā no valodām un tas izsauca Konsultatīvās komitejas... Vispārējās konvencijas Konsultatīvās komitejas kritiku un no tās idejas Šveice atteicās.

Tad otrs tas mēģinājums bija mūsu draugiem Ukrainā, tad viņi 2017. gadā...

A. Laviņš.

Džibuti kungs, jautājums bija uzdots par to... Ja valsts finansē, kaut vai tie būtu 10 procenti, kā Nikuļcevas kundze teica, no kopējā finansējuma, kas nepieciešams privātajai skolai... Bet tiklīdz ir valsts finansējums, valsts var noteikt zināmā mērā, kāds būs iegūstamās izglītības saturs. Un te no tā salīdzinošā aspekta, ko Kucinas kundze vaicāja, vai citās valstīs, kurās ir pieļauts privātajai izglītības iestādei mazākumtautības valodā apgūt mācību saturu, iespējams, ka tur nemaz nav valsts finansējums un tas padara šo lietu atšķirīgu. No finansēšanas viedokļa... lūdzu, ja jums ir kāda papildu informācija.

I. Nikuļceva.

Tur ir tieši par to Ukrainu.

T. Džibuti.

Jā, no finansēšanas viedokļa... nu, ja mēs tā reducējam šo jautājumu līdz finansējumam, tad tik tiešām par finansējumu varētu piekrist Nikuļcevas kundzei, ka te ir jābūt izvēles brīvībai. Tāpat kā kopumā par privātskolām... nu, tā ir absolūta izvēles brīvība, tā arī ir ar finansējumu.

Šobrīd mums tā situācija ir izveidojusies ļoti nepatīkama, jo no vienas puses tieši pēc 2005. gada Satversmes tiesas sprieduma privātskolu lietās visām privātskolām likumdevējs ir paredzējis vienādus nosacījumus. Tā kā var uzskatīt, ka Satversmes tiesas sprieduma izpildes rezultātā visas privātskolas saņem vienādu summu. Labi, tas tiešām nav daudz, bet kaut kādu daļiņu sedz. No otras puses, tā jaunā sistēma, kas ir izveidota pēc 2005. gada Satversmes tiesas sprieduma, ir tāda, kas neļauj atteikties no tā finansējuma. Tātad, visas privātskolas saņem kaut kādu to mazu daļiņu, tā kā katrai skolai tas būs savs cipars, bet tās atteikšanās tiesības nav paredzētas.

Līdz ar to arī mēs salīdzinām tās valstis, mēs salīdzinām ar Igauniju, kuras Konstitūcijā ir nostiprinātas tiesības privātskolas izveidot mazākumtautību valodā, tostarp arī Ukrainā... kur mēs redzam, ka tiešām zem Krievijas bumbām, bet viņa nodrošina... Cits jautājums, ka katra valsts var arī to finansējumu regulēt, un tas ir arī, manuprāt, pareizi. Un atsaucoties arī uz mūsu doktrīnu, ir zināma arī Ziemeles kundzes publikācija, kur viņa mēģināja šo te 2005. gada Satversmes tiesas spriedumu analizēt un piedāvāt arī savulaik savu redzējumu, ka tas varētu būt atkarīgs tieši no tā tieši procenta, kā valsts piedalās finansējumā. Tāpēc tas jautājums ir ļoti interesants.

A. Laviņš.

Labi. Lūdzu, vēl būs jautājumi?

I. Kucina.

Paldies.

Jā, Džibuti kungs, man jautājums jums. Vai es pareizi sapratu par Dominiku? Proti, bērnodārzis „Galaktika”... jūs paši izvēlējāties finansēt šo interešu izglītību, un pašvaldība nav ne deleģējusi, ne attiecīgi pati nav nodrošinājusi.

Un jautājums ir šāds: ja jūs paši kā vecāki kopā ar bērnodārza vadību esat izlēmuši šo finansēt no saviem līdzekļiem, ja šāds lēmums netiktu pieņemts, tas nozīmē, ka principā pēc savas būtības Dominikam nebūtu iespējas interešu izglītību, teiksim, apgūt mazākumtautību valodā vispār kā tādu, mazākumtautības valoda bērnodārzā nepastāvētu?

T. Džibuti.

Bišķiņ nepareizi, jo tā bija runa par skolu „LATREIA”, tur mēs skolas vecāku padomē izlēmām, ka mēs visi gribam un tur mums Rīgas pašvaldība nav deleģējusi to

funkciju.

Atbildot uz iepriekšējo jautājumu... es tur teicu, ka tieši „Galaktikā” tas ir nodrošināts, bet ne no sākuma. Tātad, reforma ir aizsākusies bez tām iespējām un tad tagad tas tiek piedāvāts vakaros.

I. Kucina.

Un piedāvāts no kā?

T. Džibuti.

No pašvaldības. Tagad tiek piedāvāts dārziņā, bet skolā nē.

I. Kucina.

Skolā nē... Un skolā jūs paši par saviem līdzekļiem... Un pretējā gadījumā, ja tā nebūtu lemts, tad attiecīgi skolā nebūtu iespējams iegūt kaut vai interešu izglītību mazākumtautības valodā. Es pareizi sapratu?

T. Džibuti.

Tieši tā.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpināsim ar jautājumiem.

Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā. Labdien.

Paldies Džibuti kungam par piedalīšanos, jo tādējādi acīmredzot var noskaidrot faktiskos apstākļus un tas ir arī mans divu jautājumu nolūks.

Pirmais jautājums par faktiem. Jau ko tiesnesis Laviņš iesāka uzdot jautājumus par faktiskajiem apstākļiem.

Sakiet, lūdzu, vai es pareizi saprotu, ka konstitucionālās sūdzības iesniegšanas brīdī jaunākajam dēlam Dominikam jūsu izvēlētajā skolā nebija pieejama šī interešu izglītība?

T. Džibuti.

Jā, tieši tā. Pašā sākumā tas nebija...

G. Kusiņš.

Konstitucionālās sūdzības iesniegšanas brīdī nebija un vēlāk pēc tam...

T. Džibuti.

Jā, vēlāk pēc tam tika piedāvāts.

G. Kusiņš.

... tika piedāvāts. Labi.

Sakiet, lūdzu, no tāda jūsu personīga skatījuma. Kāda būtu mazākumtautības, ja tā drīkst teikt, bērna vecāka izvēles iespēja? Vai mazākumtautības gadījumā vecākiem ir iespēja izvēlēties to privātskolu, kurā tad tiek īstenota šī interešu izglītība un cik lielā mērā tad vecāks var izvēlēties, kurā no šīm privātajām izglītības iestādēm jūsu bērns ietu? Tādā, kas sniedz šo interešu izglītību, vai tādā, kas nesniedz? Jo vecākiem nav pienākums izvēlēties konkrētu pirmsskolas izglītības iestādi... Pēc kādiem kritērijiem tad jūs izvēlaties? Tā, kas tuvāk un nesniedz, un tā, kas tālāk un sniedz?

T. Džibuti.

Nu, es varētu atbildēt tā, ka paldies Dievam, ka mums ir tomēr plaša izvēle un privātskolas ir pieejamas gan dažās mazākumtautību valodās, gan arī Eiropas Savienības valodās. Nu un tad katrs vecāks, kas var pēc saviem ienākumiem atļauties izvēlēties privātskolu, var tad arī skatīties, teiksim, vai viņam tuvāka varbūt ir svarīgi ģeogrāfiski tā privātskola, vai nu tomēr arī kaut kādi varbūt citi aspekti, kā programma, kur varbūt tiešām ģimene plāno lidot uz citu valsti pastrādāt un viņiem vajag bērnus sagatavot mācībām citā valodā... nu tad katrai ģimenei tā izvēle būtu savādāka.

Manuprāt, galvenais ir, lai tā izvēle būtu. Lai tiešām būtu iespējas. Tā arī pirms kara mūsu situācijā bija iespējas izvēlēties privātskolas daudz un dažādās valodās. Attālums nebūtu tas noteicošais kritērijs, bet gan, es domāju, saturs un arī vieta, jo, ja piemēram... nu, mums ir daudz bērnu ģimene, mums ir izdevīgāk, ja tie bērni mācās varbūt vienā vai divās vietās, nevis pa visu pilsētu vadāt četrus bērnus.

G. Kusiņš.

Un vai es pareizi saprotu jūsu atbildi, ka jūs sakāt... ka, nu... paldies Dievam, ka ir plaša izvēle...

Tad sakiet, lūdzu, kādi tad argumenti bija par pamatu tam jūsu lēmumam kā vecāku lēmumam sūtīt tieši jaunāko uz skolu konstitucionālās iesniegšanas brīdī uz tādu, kas nepiedāvā?

T. Džibuti.

Tas tiešām arī ir labs jautājums. Mani iepriekšējie bērni visi gājuši uz to pašu „Galaktiku”. Ģimenes tā pieredze ir ārkārtīgi pozitīva. Tas bērnudārzs bija nodrošinājis tādu bilingvālu mācību – daļiņu latviešu valodā, daļiņu, protams, angļu valodā, vienmēr bija tāda multilingvāla vide. Un pēc tās „Galaktikas” visi iepriekšējie bērni nākuši uz citām skolām, sasnieguši labus rezultātus. Un, kad tik tikko Dominiks piedzima, tad vēl par šo te likumu nebija nekas zināms, tad mēs uzreiz noslēdzām vienošanos ar šo te pašu dārziņu, attiecīgi nostiprinājām to arī rakstveidā, ka mēs gribam nodrošināt sev vietu šajā te privātajā mācību iestādē Jūrmalā. Tātad, tas tā kā ir pēctecības zināmā mērā jautājums. Un tā kvalitāte bija ļoti augsta un arī valsts valodas zināšanas pēc šī te bilingvālā dārziņa pabeigšanas ir pietiekošas.

G. Kusiņš.

Vai es pareizi saprotu, ka tā bija tāda jūsu izvēle, kas pamatojas ar tiem jūsu nosauktajiem argumentiem pat situācijā, ja citas pirmsskolas izglītības iestādes piedāvāja šādu? Jūs izvēlējāties tieši šo tikai tāpēc, ka jums ir bijusi iepriekš laba pieredze.

T. Džibuti.

Nē. Toreiz, kā jau es pateicu, ka dēls bija tik tikko piedzimis, tad burtiski tur daži mēneši viņam bija... tātad parasti Latvijā ir tā problemātika atrast dārziņu un vietu, tas ir vispār zināms. Un tāpēc uzreiz pierakstās rindā. Tad mēs to izdarījām burtiski 2020. gadā, kad par to likumu par tiem grozījumiem nav bijis ne ziņas. Un toreiz mēs paļāvāmies uz to, ka viņš pēctecīgi var arī sekot saviem ģimenes locekļiem, kas arī ir mācījušies „Galaktikā”. Un toreiz tur bija nodrošinātas mācības bilingvāli. Tur nebija pat nekā procentuāli atrunāts. Kā arī zinu, Satversmes tiesa... un tas bija atreferēts 2020. gada spriedumā par bērnudārziem, kas skar gan publiskos, gan privātos bērnudārzus, tad tur bija tikai runa par to, ka abas valodas – gan valsts valoda, protams, neapšaubāmi, gan arī mazākumtautību valodas, gan arī papildus klāt varbūt citas – angļu, franču un tā tālāk – varētu tikt izmantotas spēļu nodarbībās un tur bija sadalīts līdz 5 gadiem un pēc 5 gadiem. Tātad, apzinoties, ka mums tās tiesības ir, mēs uzreiz pieteicāmies dārziņā. Tas nozīmē, ka tad, kad viņš ir sācis apmeklēt, tas bija jau tad, kad mēs pildījām to vienošanos ar dārziņu.

G. Kusiņš.

Jā, labi. Paldies.

Vēl divi jautājumi Nikuļcevas kundzei tātad par izteiktajiem argumentiem.

Pirmais. Jūs teicāt par pārejas periodu. Jūs norādījāt, ka tas nebija pietiekoši ilgs, kāds, jūsuprāt, būtu nepieciešams.

Sakiet, lūdzu, vai es pareizi sapratu faktisko situāciju. Tātad vecākā meita mācās 7. klasē un tāpēc attiecībā uz vecāko meitu jau norma no pagājušā gada 1. septembra. Bet, ja mēs paraugāties uz Izglītības likumu, tad šī izglītības reforma turpinās un tātad 2., 5. un 8. klase ir no šī gada 1. septembra un 3., 6. un 9. klase ir no 2025. gada 1. septembra.

Sakiet, lūdzu, vai, vērtējot pārejas periodu, būtu jāņem vērā to, ka šobrīd vēl dažām grupām mēs varam skatīties, ka pārejas periods turpinās, lai viņi varētu sagatavoties, lai sāktu apgūt šo?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies par jautājumu.

Bet pati Satversmes tiesa jau iepriekš norādīja, ka šī ir konstitucionālā sūdzība. Protams, mēs rūpējamies par konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem, un abiem konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem šis nelabvēlīgais regulējums ir stājies spēkā jau pagājušā gada 1. septembrī. Viņiem pārejas periods bija mazāk par gadu.

Nu, es varbūt izvairīšos atbildēt uz to jautājumu par to, kā ir citām bērnu grupām, jo patiešām citām klašu grupām tur bija arī garāki tie pārejas periodi. Bet nu tas varbūt īsti uz mums neattiecas, jo es varbūt nespekulēšu ar šādiem argumentiem.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies. Sapratu.

Un pēdējais jautājums.

Jūs norādījāt uz viedokļiem, ko, iespējams, Saeimas pārstāvji ir teikuši iepriekšējās Satversmes tiesas sēdēs par šo, ja es pareizi saprotu, ka vairāk nekādas citas reformas netiks veiktas un vairāk nekā cits nenotiks.

Sakiet, lūdzu, vai šādi Saeimas pārstāvju izteikumi, ja tādi ir bijuši iepriekšējās tiesas sēdēs, vai tie var sasaistīt likumdevējam tiesības pieņemt kādus grozījumus vēlāk, ja likumdevējs tādu uzskata par nepieciešamu? Un vai šādi Saeimas pārstāvja sniegtie izteikumi palielina to tiesiskās paļāvības principa tvērumu, jūsuprāt?

I. Nikuļceva.

Paldies par jautājumu.

Protams, ka formāli Saeimu jau tas nesasaista. Ir skaidrs. Bet, manuprāt, tiesiskajā paļāvībā nu ietilpst jebkas, uz ko persona varēja saprātīgi paļauties. Nu, tad, ja persona no Satversmes tiesas spriedumiem, arī no Satversmes tiesas kopumā šīs te lietas izskatīšanas iegūst tādu pārliecību, ka reforma ir noslēgusies... un es tomēr atļausos pateikt, ka īpaši sāpīgi tas bija privātajās skolās, jo privātās skolas nu neuzskatīja, ka uz viņām pirms tam, pirms 2018. gada reformas, attiecas šī te valodu proporcija. Tātad skaidrs... ja bērni, viņu vecāki iegūst šo te pārliecību, ka ir notikusi

reforma, mācīsimies bilingvāli, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tas ir Satversmei atbilstoši, viņi to akceptē. Nu, tad, manuprāt, tiesiskā paļāvība aizsargā arī šo, lai gan ir skaidrs, ka Satversmes tiesa spriedumā neierakstīja, ka nekad nekas nemainīsies. Nu, tam es piekrītu. Bet, manuprāt, arī šāda aizsardzība ir aizsargājama un es neteiktu, ka tie ir tieši izteikumi Saeimas pārstāvja un arī Izglītības un zinātnes ministrijas... Nu, manuprāt, tas arī no ļoti daudziem dokumentiem, ko arī Izglītības un zinātnes ministrija bija tajā laikā sagatavojusi un kuri bija arī publiski pieejami, tas izrietēja, ka šī reforma ir beigusies un reāli bērni un viņu vecāki arī uz to paļāvās.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Un vēl būs no manas puses divi jautājumi.

Tātad pašvaldībām, ja mēs runājam par mazākumtautību interešu izglītības nodrošināšanu, tas ir pašvaldības pienākums nodrošināt mazākumtautību izglītības programmas īstenošanu. Ja jums ir citāds skatījums uz šā pienākuma esību, protams, to varat savā atbildē norādīt, ka jūs to redzat savādāk. Bet šajā brīdī, uzdodot jautājumu, jau ir ietverts apgalvojums par noteiktu pienākumu esību pašvaldībai to nodrošināt.

Džibuti kungs, atbildot uz iepriekš uzdotajiem jautājumiem, jūs norādījāt, ka „LATREIA”, tātad skola, kurā mācās jūsu meita... pašā skolā neesot interešu izglītība pieejama, tā, ko nodrošina pašvaldība.

Sakiet, lūdzu, vai pašvaldībai ir pienākums ik reizi savu pienākumu deleģēt privātai izglītības iestādei, vai tomēr jūs uzskatāt, ka pašvaldība, piemēram, 100, 500 vai kilometra attālumā no skolas, kur atrodas „LATREIA”, ir kultūras nams, kurā tiek nodrošināta interešu izglītības programma.

Kāds ir jūsu redzējums par šo?

T. Džibuti.

Jā, paldies.

Kā jau es atbildēju, tas nav pienākums deleģēt privātpersonām, tās ir tikai pašvaldību tiesības.

Attiecībā uz „LATREIA” Rīgas pašvaldība tās tiesības nav izmantojusi. Tā var arī darīt un organizēt to citā vietā. Bet tā kā es jau atbildēju, ka tas fundamentāli... mūsaprāt, fundamentāli nekādīgi neiet kopā ar privātskolu akadēmisko brīvību un ar iespēju saņemt izglītību savā valodā. Tad mēs minimāli paši, tātad var teikt, labojam šo situāciju, kā vien varam likuma ietvaros, jo mēs esam likuma paklausīgi pilsoņi, mēs darām to, ko likums atļauj, paši nofinansējām, bet vienlaikus arī cīnāmies Satversmes

tiesā par pašu to būtību, par to regulējumu kā tādu, kas privātskolām neļauj mācības nodrošināt savā valodā.

A. Laviņš.

Paldies. Uztvēru jūsu atbildi gan plašākā kontekstā, gan arī attiecībā uz pienākumu.

Un no manas puses beidzamais jautājums. Tātad, attiecībā uz jūsu meitu pārejas posms ir noslēdzies jau pagājušā gada 1. septembrī, kad mācības... patiesībā arī uz jūsu dēlu tas attiecas, ka mācību procesā bija jāpāriet uz izglītības satura apguvi tikai valsts valodā. Te ir noteikts laika posms jau pagājis, kuru mēs varam novērtēt, vai mācības valsts valodā ir sekmējušas kvalitatīvas izglītības ieguvu, vai tomēr ir bijis kāds šķērslis.

Džibuti kungs, noreflektējiet uz šo, vai šajā... praktiski cik vairs palicis mācību gadā līdz maija beigām... daži mēneši... mēs varam tomēr palūkoties reālistiski uz izglītības procesu, kāds tas ir bijis. Kā jūs kā tēvs kādu vērtējumu sniegtu?

T. Džibuti.

Jā, paldies arī par šo jautājumu.

Nē, es neatkāpjos arī no Satversmes tiesai adresētās konstitucionālās sūdzības pamatojuma. Būtībā tā mēs arī ģimenē redzējām to pirms šīs te reformas uzsākšanas, tad tas arī pierādās praksē, ka tas stress aug, tā motivācija ir zemāka, visu laiku, kā es atzīmēju, ir tā tulkošana abos virzienos, turklāt vācu un angļu valodā tā tulkošana ir pat trijos virzienos, jo tad latviešu valoda tiek izmantota kā mācību valoda, lai pasniegtu angļu un vācu valodu. Ir tiešām tematika, kas ir ārkārtīgi sarežģīta un ko arī saprast bērns tikai latviešu valodā, nepaskaidrojot detalizēti dzimtajā valodā kaut kādas nianšes, nevar. To mēs tā kā mēģinām risināt mājās, jo visi atbalsta pasākumi ir arī valsts valodā, to skolā nevar atļauties darīt mazākumtautību valodā, tātad, vienkārši var kādiem citiem vārdiem izskaidrot to nesaprasto mācību vielu.

Tātad, nav tie līdzekļi, kas būtu tiešām mazinājuši to stresu un neapmierinātību. Tas laika patēriņš ir, nu, es teiktu, divreiz lielāks, lai katrā mācību stundā pārtulkotu un saprastu vismaz to, ko var saprast. Un arī mēs redzam, ka fundamentāli... nu, teiksim, no cita viedokļa, teiksim, kā zinātnieks es varu pateikt, ka tā reforma nav izstrādāta pienācīgi, jo nav nekādu ne kontrolgrupu, ne arī veselības stāvokļa mērījumu. Mēs redzam, ka tie ir tikai minējumi...

A. Laviņš.

Džibuti kungs, par sistēmu, kāda ir kontroles sistēma, šobrīd nepieskarsimies... Bet tātad, par izglītības kvalitāti.

Tas, ko es vēl papildus gribēju jums vaicāt, izriet no tā, ka, ieviešot izglītību tikai valsts valodā, likumdevējs Izglītības likuma 55. panta 2.¹ punktā ir noteicis, ka „izglītojamiem ir tiesības gan pirmsskolas izglītībā, gan pamatizglītības pakāpē saņemt individualizētu un personalizētu atbalstu valsts valodas prasmes apguvē”. Vai šis individualizētais atbalsts ir pieejams jūsu bērniem gan pirmsskolas izglītībā, gan pamatizglītības posmā?

T. Džibuti.

Tātad... jā, tas ir tas, par ko es jau aizsāku runāt bišķiņ pirms tam, atbildot uz jūsu iepriekšējo jautājumu. Jā, tas atbalsts ir pieejams skolā, dārziņā ne tik, jo tur tā sistēma nav piemērota tādām atbalstam. Skolā tik tiešām ir speciāls personāls, kas var atbalstīt, bet nu... vienkāršiem teikumiem, varbūt citiem vārdiem, bet tāpat latviski izskaidrojot un atbalstot bērnu, kas ir tādā situācijā, ka nesaprot mācību vielu, vai ir varbūt kādi jautājumi, jo ir bijuši arī praksē. Bet, ja jau nesaprot kaut kādu sarežģītu konstrukciju, nu ir tādas situācijas, ka nesaprot arī teikto vienkāršiem vārdiem. Nu, tad tas, protams, palīdz biškucīt, bet tas nerisina to problēmu. Labi, ka tāda norma ir...

A. Laviņš.

Tātad, noteikts atbalsts pastāv vismaz attiecībā uz meitu.

T. Džibuti.

Jā.

A. Laviņš.

Jā... Un ja reiz jūs apgalvojat kā bērna tēvs, protams, ka var būt dažādi apsvērumi par pamatu tam, kāpēc jūs nonākat pie secinājuma, ka jūsu bērniem sniegtā izglītības kvalitāte samazinās, bet saki, lūdzu, vai no novērtējumiem, ko jūsu meita Dana saņēmusi šogad, kad izglītības process noris valsts valodā, ir atšķirīgs no tā vērtējuma, kas ir bijis citus gadus, kad bilingvālā izglītība bija pieejama?

T. Džibuti.

Es neteiktu, ka tas ir izpaudies, teiksim, atzīmēs... Pie tam vēl mums tā atzīmju sistēma visu laiku mainās un, kā jau es teicu, arī zinātniski ir ļoti grūti salīdzināt, jo faktiski katru gadu mums mainās sistēmas. Šobrīd mums šajā mācību gadā kā reiz mūs citādi novērtē un atzīmes ir arī skaitāmas citādi. Tāpēc es uzskatu, ka, ja mēs runāsim tikai par cipariem, varbūt tas nebūs pareizi. Te tiešām vairāk vajadzētu pieiet zinātniski un notestēt un tad piedāvāt privātskolām.

A. Laviņš.

Jā, es absolūti saprotu jūsu nostāju, ka gan pēc mācību satura 7. klases viela atšķiras no 6. un arī tas var ietekmēt novērtējumu, kā jūs teicāt, atzīmes un arī pats vērtēšanas process ir nemitīgā attīstībā, es piekrītu. Bet tomēr. Bet tomēr, ja jautājums ir uzdots par atzīmēm kā tādām, vai tās ir nokritušās?

T. Džibuti.

Es uzskatu, ka nē. Un tas ir arī skaidrojams ar to, ka konkrēti meita ir ļoti tāda centīga. Viņa mēģina tik tiešām iespēju robežās saprast, ka, varbūt zaudējot kaut kādu daļu no tās kvalitātes un arī no savas valodas kā mazākumtautības valodas, nu, viņa mēģina sasniegt tos rezultātus, kas šobrīd viņai tiek prasīti.

A. Laviņš.

Paldies. Tātad bērna centība spēlē lomu tajā.

Labi. No tiesnešiem vairāk jautājumu nav.

Tāpēc Saeimas pārstāvim šobrīd tiek dota iespēja uzdot jautājumus. Lūgums, kā ierasts, neuzdot tos jautājumus, kas jau ir izskanējuši.

S. Bērtaitis.

Paldies, godājamā tiesa.

Jā, tiešām mani vairāki jautājumi jau ir atbildēti, kas ir formulēti no tiesnešu puses.

Tad man pirmais jautājums būtu Džibuti kungam.

Šodien izskanēja sēdē skaidrojums, ka tas pārejas periods, kas bija paredzēts šajos apstrīdētajos likuma grozījumos, nav bijis pietiekams.

Jautājums ir tāds: kādus sagatavošanās pasākumus jūs bijāt plānojis šajā laikā veikt, līdz reforma uzsāktos attiecībā uz jūsu bērnu, un kurus no šiem sagatavošanās darbiem jūs nesat paguvis tajā likumdevēja atvēlētajā termiņā?

I. Nikulceva.

Varbūt jūs varat precizēt jautājumu. Jūs domājat – vecāki ko ir veikuši vai skola?

S. Bērtaitis.

Tātad, pieteicēji apgalvo, ka nav bijis pietiekams pārejas periods, lai sagatavotos šīm izmaiņām. Mani interesē par šīm sagatavošanās darbībām. Ko pieteicēji vai pieteicēju vecāki bija plānojuši, vai viņi paguva, nepaguva, ko nepaguva šajā periodā?

T. Džibuti.

Tad man ir jāatkārto... Paldies par jūsu jautājumu, man ir jāatkārto ka, pirmām kārtām, attiecībā uz to mazāko dēlu vienošanās par izglītību privātajā dārziņā tika noslēgta, pirms reforma tika pieņemta. Tātad, toreiz mēs arī neplānojām veikt nekādus sagatavošanās darbus. Bet es uztveru to tā, ka, ja likumdevējs kaut ko maina, tad likumdevējam ir pienākums pirmām kārtām respektēt iepriekšējo Satversmes tiesas judikatūru, proti, veikt arī to konstitucionalitātes testu attiecībā pret privātskolām un proti pret to vecākiem un bērniem, kas tajās mācās un arī veikt zināmu to zinātnisko darbu. Tātad, piedāvāt privātskolām opcijas vai variantus, kā varētu realizēt savas tiesības uz izglītību privātskolās.

Tad no mūsu puses kā no vecākiem, kas sūta bērnus par savu naudiņu privātskolā, nevarētu tikt sagaidīts, ka mēs likumdevēja vietā to zinātnisko darbu paveiktu.

A. Laviņš.

Jā, Džibuti kungs, šajā vietā es pārtraukšu.

Jautājuma būtība bija... ir saprotama jūsu pozīcija. Nepiekrītat un te ir argumenti, kāpēc jūs konceptuāli tam nepiekrītat. Saprotu to.

Bet Saeimas pārstāvim ir tiesības uzdot jautājumu. Un šobrīd jautājuma būtība ir... jūs apgalvojat – īss pārejas posms. Konkrēti kuri bija tie pasākumi, lai sagatavotos uz šādu izglītības ieguvī, bija nepietiekami, lai šajā pārejas posmā jūs kā vecāks īstenotu?

T. Džibuti.

Tā es arī atbildu, ka mums kā ģimenei būtu, lai pieņemtu lēmumu par to, vai mēs sūtām šajā mācību iestādē vai mēs varbūt mainām kaut ko, mums būtu jābūt izvēlei. Tātad, nevis vienam regulējumam bez ar iespēju atteikties no valsts finansējuma, bet kaut kādiem variantiem. Kā mēs varam sagatavoties tam, kas ir tikai varbūt viens un vienīgais variants un kurā pat interešu izglītības iespējas tika apstiprinātas burtiski varbūt stundas pirms mācību gada sākuma. Tad kā privātskolas... vai tas tiešām ir nopietni, ka privātskolas un to vecāki varētu sagaidīt varbūt tur līdz augusta pašām beigām un tad mēģināt saprast, ka tur ir tikai trīs mācību stundas, burtiski 30 – 40 minūtes reiz trīs nedēļā un tad pielāgoties tai programmai, kas ir mainīta. Tātad, lai programmu samainītu, ir nepieciešams laiks. Tad arī privātskolai, lai to darītu, arī tas aizņēma laiku. Tad mums kā vecākiem... mēs varam reflektēt tikai tad, kad valsts pieņem normatīvu regulējumu, proti, izmaiņas, tad privātskola izstrādā jaunu programmu, to programmu licencē un akreditē, tad valsts klāt tam pieņem tos gan atbalsta pasākumu regulējošos normatīvus, gan arī interešu izglītības vadlīnijas, un tad tikai, teiksim, 1. septembrī svinīgā noskaņojumā mēs varam sākt kaut kam gatavoties. Kā mēs varam to darīt pirms tam?

S. Bērtaitis.

Paldies.

Nākamais jautājums ir tāds. Satversmes tiesā 2024. gada 11. martā ir iesniegti jūsu pilnvarotās pārstāves papildu paskaidrojumi, atbildes uz Satversmes tiesas jautājumiem. Šī dokumenta astotajā lapaspusē, atbildot uz Satversmes tiesas jautājumu, jūs norādāt, ka Dana Džibuti privātskolā „LATREIA” izmanto iespēju privātskolā apgūt interešu programmu krievu valodai.

Šodien tiesas sēdē tā kā saklausīju, ka jūs sakāt, ka neizmanto. Tad varbūt lūdzu precizējiet... Dana Džibuti izmanto un apgūst šīs interešu... vai neizmanto?

T. Džibuti.

Neprecizitāte ir tamdēļ, ka izmanto, bet to mēs paši nodrošinām par vecāku naudu, jo Rīgas pašvaldība mums nav deleģējusi to funkciju.

S. Bērtaitis.

Labi. Paldies.

Tad nākamais jautājums. Par jūsu jaunāko bērnu Dominiku Džibuti.

Šodien noskaidrojām sēdē, ka privātais bērnudārzs piedāvā šādas interešu izglītības programmas, bet jūsu bērns neapmeklē šīs interešu izglītības nodarbības. Kas ir šķēršļi? Kāpēc tā tad neapmeklē bērns?

T. Džibuti.

Arī ir neprecīzi.

Tā tad, pieteikuma sagatavošanas brīdī toreiz vēl tas nebija ne pieejams, ne zināms. Tāpēc iet runa par tādu laika sprīdi pagātnē. Tā tad, runājot šodien, Jūrmalas pašvaldība kā reiz nodrošina pēc mācību beigām, tad, kad bērni varbūt grib jau atpūsties, gan braukt mājās... tad ir nodrošināta tā minimālā, kā es teicu, tā *minimum minimorum* interešu izglītība par pašvaldības līdzekļiem. Tas jau bija izrunāts.

S. Bērtaitis.

Paldies.

Un pēdējais jautājums no manas puses. Es nezinu, vai jums vai pārstāvei... pēc izvēles. Ar apstrīdētajām normām mazākumtautību valodas apguve ir pārcelta no formālās izglītības uz neformālo izglītību.

Jautājums šajā kontekstā ir tāds: kas ir tie elementi, kas bija klātesoši formālajā izglītībā, šobrīd iztrūkst neformālajā izglītībā un tie ir būtiski mazākumtautības valodas un kultūras apguvē? Tā tad, kas iztrūkst un kas ir būtisks?

I. Nikuļceva.

Nu, pirmkārt, es varbūt neatkārtošos par to vēlreiz, bet vēršu uzmanību uz to, ka prasījums nav šajā tiesā par to, ka ir pārcelta mazākumtautību valoda vai kultūra no vispārējās programmas uz interešu programmu. Tas ļoti stipri izkropļo mūsu prasījuma būtību, kur es atļaušos vēlreiz atkārtot, ka tātad prasījuma būtība ir atzīt tiesības uz izglītību privātajās mazākumtautību skolās savā valodā. Tātad, mūsu ieskatā šī lieta nav par pārcelšanu no vispārējās programmas uz interešu programmu.

Bet, nu tās dažas lietas, ja mēs tomēr salīdzinām vispārējo programmu ar interešu programmu, nu tā kā mēģināšu minēt, varbūt jūs mani papildināsiet pēc tam...

T. Džibuti.

Es papildināšu...

I. Nikuļceva.

Jā, tad, pirmkārt, tas ir neobligātums, tas ir nenovērtēšana... tātad interešu programmā neviena skola nenovērtēs, kādi ir bērnam panākumi un tad līdz ar to nu nav tā atgriezeniskā saikne un arī vecāki to patiesībā nezina, vai tas bērns ir vispār bijis tajā krievu valodā vai varbūt nav bijis un kādi ir viņa panākumi.

Protams, tas ir arī stundu skaits. Kā jau es norādīju, tad nav saprotams, kāpēc tiek uzskatīts, ka trīs stundu laikā nedēļā bērns var apgūt gan dzimto valodu, gan arī tur kultūru un reliģiju, un visu pārējo... un tad ir jautājums, kāpēc valsts valodu tad viņš nevar apgūt šādā veidā...

Jā, tas ir arī tas sistemātiskums, tā kā iekļaušana kopējā programmā, saikne ar citiem mācību priekšmetiem, jo tagad mēs taču runājam visu laiku par kompetenču izglītību, par to, ka visiem šiem te mācību priekšmetiem ir jābūt savstarpēji saistītiem un ir jāapgūst ne jau viens priekšmets, bet nu tas, kas bērnam būs dzīvē tālāk nepieciešams un interešu programma to nepiedāvā. Interešu programma piedāvā tikai kaut kādu vienu atrautu lietu... jā... Kas vēl?

T. Džibuti.

Jā, es varu papildināt atkal pēc būtības, jo jautājums tiešām ir labs, ja mēs vērtējam pavisam ko citu... Un, teiksim, ja mēs salīdzinām, kas te nepietiek, tad te var būt tā, kā sporta skola un var būt sporta vai fizikultūras pulciņš trīs reizes nedēļā. Tātad, mums identitātes saglabāšanai subjektīvi gan pēc ģimenes pieredzes, gan arī ņemot vērā starptautisko organizāciju viedokļus, kur ir arī gan atsauces uz pētījumiem, kas bija gan Taizemē, gan Āfrikā, gan *UNESCO* veic ļoti, ļoti daudz pētījumus šajā ziņā... gan arī uz klausot bērnu viedokļus, jo tie bērni mums ir dažādā vecumā un ar katru var runāt psiholoģiski ievērojot brieduma pakāpi. Mums ir tā kopējā nostāja, ka mēs vēlamies izmantot visas tās tiesības, kas mums tiek garantētas Satversmē, proti, kopsakarā ar

Vispārējās konvencijas 13. pantu un citiem starptautiskiem dokumentiem, uz kuriem atsaucās, es neatkārtošu, Nikuļcevas kundze. Tātad, lai ievērojot kā starptautiski atzītus minimālos standartus, tur jau nav nekur runa par to, ka standartiem ir jābūt vienādiem, ir tieši norādīts, ka privātskolās valsts var prasīt minimālos standartus. Tātad, ievērojot šos te minimālos standartus un atzīstot, ka latviešu valoda un kultūra ir ārkārtīgi svarīga vērtība, kura mums ir jānodod arī saviem bērniem, bet tomēr mēs subjektīvi gribam arī matemātiku mācīties vairākās valodās, ne tikai savā valodā, bet arī daļēji latviešu valodā, daļēji angļu valodā. Mums tas ir svarīgi. Mēs uzskatām, ka pamatkodolam ir jābūt savā dzimtajā valodā, lai attīstītu gan terminoloģiju, gan, kā jau es teicu sākumā, domāšanas stilu. Tas ir svarīgi. Un pieliekot klāt arī citas valodas, jo mēs jau esam multilingvālā pasaulē un arī Eiropā, protams.

Tad atbildot konkrēti. Salīdzinot, teiksim, sporta skolu un fizikultūras pulciņu, mēs varam arī redzēt rezultātu. Ka tiešām pēc mazākumtautību privātskolas absolvēšanas tas skolnieks patur gan to savu iekšējo identitāti, gan arī ieaudzina to valsts identitāti. Tā arī ir tā integrācija.

Bet ja tie ir tie pulciņi... varbūt tiešām mums dažādi riski ir bijuši pēdējo gadu laikā, tie pulciņi jebkurā brīdī var pārtraukties. Bērni nejūt motivāciju, jo vēlā vakarā viņi ir tiešām noguruši, viņus aizved kaut kur citā vidē, it īpaši privātskolnieki, jo ir jāsaprot tiešām tā būtiskā atšķirība, ka privātskolas ir ļoti niansētas. Tur tāpēc arī tiek sūtīti tie bērni, jo ģimene uzskata, ka tur viņiem būs labāk, tur ir mazāks skolēnu skaits, tur mūs katru bērnu pazīst katrs darbinieks. Nu, faktiski, ja es atvedu divus, ne trīs... man apkopēja uzreiz prasa... kur tad cits bērniņš... Viņa redz un zina katru, ir gatava palīdzēt. Tātad tā vide ir ļoti tāda cieša, un izraut to bērnu un vest uz kaut kurieni, lai realizētu nevis mūsu tās vēlmes pēc Vispārējās konvencijas, pēc Satversmes, bet vienkārši ķeksīša pēc izmantot šo te interešu izglītību, kas nenodrošina apjomu, kas būtu nepieciešams identitātes saglabāšanai.

S. Bērtaitis.

Paldies, godājamā tiesa! Vairāk jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Cienījamie lietas dalībnieki! Šajā brīdī tiek izsludināts uz stundu pārtraukums, un tiesas sēdi turpināsim 13.45 un vārds tiks dots Saeimas pārstāvim.

Paldies. Pārtraukums līdz 13.45.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Lietas faktisko apstākļu un juridiskā pamatojuma izklāstam vārds Saeimas pārstāvim. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Paldies, godājamā tiesa!

Sniegšu paskaidrojumus saistībā ar lietas apstākļiem.

Godājamā Satversmes tiesa!

Saeima šajā lietā ir iesniegusi atbildes rakstu ar izvērstiem paskaidrojumiem par lietas apstākļiem, par to, kādā procedūrā tika sagatavoti apstrīdētie normatīvie akti, kā tika virzīti un pieņemti. Ir arī bijuši daudzi jautājumi no Satversmes tiesas, kas skāruši šo tiesību normu piemērošanu praksē, mēs iespēju robežās esam mēģinājuši atbildēt uz šiem jautājumiem, bet, protams, ka jāņem vērā, ka apstrīdēto normu ieviešanā ir iesaistīta arī izpildvara, tātad valsts pārvaldes iestādes dažāda līmeņa un ne vienmēr visi šie jautājumi ir likumdevēja kompetencē, tāpēc iespēju robežās arī komentēšu prakses jautājumus, bet, ja ir specifiski jautājumi, kas tieši saistīti ar atsevišķiem valsts pārvalžu iestāžu kompetences jautājumiem, tad droši vien pareizāk būtu adresēt vispirms jau Izglītības un zinātnes ministrijai.

Bet tātad papildus arī atbildes rakstam Saeima ir iesniegusi savus papildu paskaidrojumus, sniedzot atbildes uz Satversmes tiesas Rīcības sēdē formulētajiem jautājumiem.

Un uzturot pilnībā minētos paskaidrojumus, kas ir sniegti rakstveidā, šodien tiesas sēdē es vēlējos sniegt tātad papildu apsvērumus un vērst Satversmes tiesas uzmanību uz tādiem būtiskākiem aspektiem šajā lietā, neatkārtojot varbūt to, kas jau ir izklāstīts rakstveida apsvērumos šajā lietā.

Vispirms runājos par procesuāliem jautājumiem.

Pirmais aspekts, kas būtu jāņem vērā, ka lieta ir ierosināta ar Satversmes tiesas lēmumu saistībā ar Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļu, kas paredz, ka „privātajās izglītības iestādēs vispārējo izglītību un profesionālo izglītību pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē iegūst valsts valodā”.

Šeit būtu jāaicina Satversmes tiesa atkārtoti pārliecināties, vai ir pieļaujams Satversmes tiesas procesā pēc būtības atkārtoti pārvērtēt šo tiesību normu, proti, Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts saistībā ar pieteikuma pieļaujamību paredz vērtēt, vai pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

Kā zināms, ar Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2018-22-01 Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļa tika atzīta par atbilstošu Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam. Līdz ar to

izskatāmajā lietā pieteicēji ir iesnieguši pieteikumu, kurā citastarp, apstrīd tādu likuma normu, kuras atbilstību Satversmes tiesa jau ir vērtējusi, turklāt atbilstoši tām pašām Satversmes normām, proti, 1. pantam, 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam.

Kopš minētā Satversmes tiesas sprieduma pieņemšanas Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļu likumdevējs nav grozījis un līdz ar to nav šaubu, ka pamattiesību ierobežojums noteikts ar atbilstošā kārtībā pieņemtu likumu, nav mainījies šīs normas leģitīmais mērķis un pamattiesību ierobežojuma piemērotība minētā mērķa sasniegšanai. Lietas pamatā esošie priekšstati par sabiedrību un tās attiecībām kopš sprieduma pieņemšanas 2019. gada 13. novembrī nav piedzīvojuši būtiskas izmaiņas. Kolēģijas lēmumā arī nav norādīts, ka no spriedumā paustā tiesas uzskata par tiesībām būtu pamats atkāpties vai to vajadzētu darīt.

Turklāt Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2023. gada 16. novembra spriedumā lietā „Džibuti un citi pret Latviju”, izvērtējot to pašu strīdīgo situāciju, ir sniegusi tādu interpretāciju, kas ir saskanīga ar Satversmes tiesas pieeju lietā Nr. 2018-22-01. Tādējādi nav saskatāmi tādi apstākļi, kas rosinātu pārskatīt Satversmes tiesas secinājumus, kas iekļauti iepriekšējā spriedumā lietā Nr. 2018-22-01.

Otrs procesuālais apstākļis ir saistīts ar konstitucionālās sūdzības noteiktajām lietas izskatīšanas robežām.

Pieteicēji gan konstitucionālajā sūdzībā, gan arī šodien tiesas sēdē daudz balstās savā argumentācijā uz to, ka... tāpat ir normatīvajos aktos noteiktas tiesības izveidot un vadīt privātas izglītības un apmācības iestādes, tostarp atsaucoties uz Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 13. panta pirmo daļu. Tāpat tika uzsvērts no pieteicēju puses, ka attiecībā uz privātajām izglītības iestādēm valstij ir negatīvs pienākums, proti, neiejaukties šo izglītības iestāžu darbā.

Šajā sakarā jāvērs uzmanība uz to, ka izskatāmā lieta ir ierosināta pēc divu bērnu konstitucionālās sūdzības, norādot uz šo bērnu pamattiesību aizskārumu. Nav šaubu, ka izglītojamiem, kādā kapacitātē ir iesniegta konstitucionālā sūdzība no pieteicēju puses un privāto izglītības iestāžu dibinātājiem, ir atšķirīgs pamattiesību apjoms. Līdz ar to izskatāmās lietas ietvaros nav pamats vērtēt, vai ir ievērotas pamattiesības attiecībā uz izglītības iestāžu dibinātājiem un tas nav šīs lietas izskatīšanas priekšmets. Tāpat, tā ir tāda otra procesuāla piezīme, ko es vēlētos Satversmes tiesai norādīt.

Savukārt pievērsoties jautājumam par grozījumiem Izglītības likumā, kas pieņemti Saeimā 2022. gada 29. septembrī, jānorāda, ka apstrīdētās normas paredz trīs gadu laikā, sākot no 2023./2024. mācību gada, pāreju uz mācībām valsts valodā visās izglītības pakāpēs. Likuma grozījumu mērķis ir īstenot pāreju uz mācībām valsts valodā vispārējās izglītības pirmsskolas un pamatizglītības pakāpē, lai veicinātu sekmīgu pilnveidotā mācību satura un pieejas ieviešanu visās Latvijas izglītības iestādēs. Ar apstrīdētajām normām tika izslēgtas mazākumtautību izglītības programmas, bet tā vietā tika paredzēts, ka mazākumtautību valodas un kultūras apgušana turpmāk tiks

īstenota interešu izglītības programmu veidā.

Minētie grozījumi ir pieņemti izglītības sistēmas reformas ietvaros, lai nostiprinātu valsts valodas lomu, pārejot uz mācībām valsts valodā, un ieviestu kompetenču pieejā balstītu mācību saturu. Kā zināms, vairāku desmitu gadu garumā Latvijas valsts mērķtiecīgi ir virzījusies uz to, lai pārietu uz mācībām valsts valodā un novērstu izglītības sistēmas segregāciju. Līdz ar to apstrīdēto normu pieņemšana nav vērtējama kā negaidīta, bet ilgstoša un pakāpeniska procesa rezultāts.

Atbildes rakstā Saeima ir izvērstāk analizējusi šo reformas gaitu un vēsturiskos apstākļus, kādēļ tā tika īstenota, tāpēc šobrīd es tam nepieskaršos.

Ministru kabinetā 2021. gada 25. augustā pieņemtajās Valsts valodas politikas pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam uzsvērtā nepieciešamība nodrošināt to, ka mazākumtautību pārstāvji pienācīgi apgūst valsts valodu. Tātad, mazākumtautību valsts valodas zināšanām jau 2021. gadā politikas plānošanas līmenī bija pievērsta uzmanība un tika akcentēta nepieciešamība nodrošināt atbilstošu valodas līmeni.

2018. gada grozījumi Izglītības likumā un tam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos noteica valsts valodas apguves un mazākumtautību apguves lietojumu mācību satura apgūvē, izveidojot bilingvālu vispārējās izglītības modeli. Tomēr šajā sakarā jāuzsver, ka apstrīdēto normu izstrādes laikā tika konstatēta līdzšinējā mācību valodas pieeja mazākumtautību izglītības programmās kā nepietiekama, proti, šī programma nebija pilnībā nodrošinājusi kvalitatīvu valsts valodas apguvi visos izglītības posmos.

To apstiprināja arī centralizēto eksāmenu rezultāti un pētījumi. Piemēram, 2022./2023. mācību gada 9. klases latviešu valodas centralizēto eksāmenu kopējie vidējie rezultāti mazākumtautību programmā bija 45,5%. Vērtējot un izsakot šo vērtējumu desmit baļļu sistēmā, tās ir principā 4,5 balles, kā novērtētas latviešu valodas zināšanas.

Latviešu valodas aģentūras 2021. gadā publicētajā pētījumā norādīts, ka gandrīz 39% Latvijas mazākumtautību jauniešu pēc pašvērtējuma prot latviešu valodu teicami, tikpat daudz jauniešu prot latviešu valodu labi, tomēr 20% atzinuši, ka ir apguvuši latviešu valodu pamatprasmes līmenī vai zina to vāji. Pētījumā arī norādīts, ka līdzšinējā bilingvālā izglītības sistēma bija nodrošinājusi vidēju latviešu valodas prasmi, kas nav uzskatāma par pietiekamu. Tāpat pētījumā arī norādīts, ka, lai veicinātu sabiedrības integrāciju uz valsts valodas pamata, valsts valodas prasmei jābūt ļoti augstā līmenī, tuvu dzimtās valodas prasmei.

Līdzīgi arī 2021. gadā publicētais Liepājas Universitātes pētījums par pirmsskolas vecuma bērnu latviešu valodas apguves rezultātiem apstiprināja, ka to mazākumtautību bērnu latviešu valodas prasme, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības grupas ar dominējošo krievu valodu ikdienā, ir nepietiekama un neatbilst prasībām, lai bērni būtu sagatavojušies sākt mācības skolā latviešu valodā vai bilingvāli. Pētījumā

secināts, ka pirmsskolas vecuma mazākumtautību bērniem, kuri apmeklē grupas ar dominējošu svešvalodu ikdienā, ir ierobežots vārdu krājums, neattīstīta dialogruna, traucēts runas plūdums, ko pastiprina arī ļoti minimālas gramatikas zināšanas, arī bērnu lasītprasme neatbilst valstī noteiktajām prasībām. Nepietiekama latviešu valodas prasme kopumā ir skaidrojama ar nepietiekamu latviešu valodas lietojumu ikdienā.

Visi šie secinājumi bija iekļauti šajā 2021. gadā publicētajā pētījumā.

Nenoliedzot mazākumtautību īpašo statusu un saikni ar attiecīgo mazākumtautības kultūru, nav pamata uzskatīt, ka mazākumtautību cilvēki nebūtu Latvijas sabiedrības daļa. Valsts valodas prasmes kontekstā nav nekāda pamata īstenot segregētu pieeju attiecībā pret mazākumtautību kopienu. Visiem Latvijā mītošiem mazākumtautību cilvēkiem ir jāpārvalda valsts valoda tādā līmenī, lai tie varētu sazināties, integrēties darba tirgū un veidot saliedētu sabiedrību.

Apstākļi, ka mazākumtautību izglītojamie tāpat kā citi izglītojamie mācās vienā valodā, sniedz būtisku pamatu saliedētībai, kopīgām interesēm, vienotas informatīvās telpas lietošanai u. tml. Tieši izglītība vienā valodā, nešķirojot bērnus, ir labākais instruments, kā ilgtermiņā un neatgriezeniski saliedēt Latvijas iedzīvotājus. Mazākumtautību tiesību īstenošana nedrīkst novest pie sabiedrības šķelšanās.

Latviešu valoda ir neatņemama Latvijas valsts konstitucionālās identitātes sastāvdaļa. Lai indivīds varētu piedalīties sabiedrības dzīvē, viņam ir nepieciešamas atbilstošas valsts valodas zināšanas. Valsts valodas lietošana izglītības sistēmā ir pamats personas turpmākajām iespējām pilnvērtīgi lietot valsts valodu un tādējādi iekļauties sabiedrībā, kā arī gūt labumu no savas izglītības. Prasme brīvi lietot valsts valodu ir nepieciešama ikvienam Latvijas sabiedrības loceklim, lai tas varētu efektīvi līdzdarboties valsts demokrātiskajos procesos.

Un ja mēs runājam par to, ka bērniem ir jānodrošina šis valsts valodas prasmes līmenis, tad tur ir virkne pamatojumu, kādēļ gan no paša bērna perspektīvas, gan arī no sabiedrības perspektīvas ir nepieciešams šāds valsts valodas zināšanu līmenis.

Mazākumtautību statuss šajā ziņā nemaina neko. Latviešu valoda pilda vienīgās valsts valodas funkcijas, proti, ir visu Latvijas iedzīvotāju – gan pie valstsnācības piederošo personu, gan pie mazākumtautībām piederošo personu – savstarpējās saziņas valoda un demokrātisko sabiedrību vienojoša valoda. Līdz ar to apstrīdētajām normām ir leģitīms mērķis, proti, demokrātiskas iekārtas un citu personu tiesību aizsardzība.

Tā kā Satversmes 112. pantā ietverts pienākums nodrošināt vienotu izglītības sistēmu valsts valodā, ir pamats secināt, ka tiesības uz izglītības iegūšanu valsts valodā tiek nodrošinātas arī pie mazākumtautībām piederošajiem izglītojamiem, tajā skaitā arī privātajās izglītības iestādēs. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka privātās izglītības iestādes, t. sk. pie mazākumtautībām piederošo personu izglītības iestādes, kuru dibinātāji izvēlējušies tajās nodrošināt vispārējo izglītību un izsniegt izglītojamiem valsts atzītu izglītības apliecināšanu dokumentu, iekļaujas valsts izglītības sistēmā un ir pakļautas

vienotajām valsts noteikto vispārējās izglītības standartu prasībām.

Šajā ziņā dalījums starp privātajām iestādēm un publiskajām iestādēm, uz ko pieteicēji liek uzsvāru, nav izšķirošs. Visiem ir attiecināmas vienotas valsts prasības attiecībā uz izglītības rezultātiem.

Izskatāmās lietas kontekstā ir svarīgi arī akcentēt Satversmes tiesas secinājumus lietā Nr. 2020-33-01, kuras ietvaros, vērtējot valsts valodas lietojumu izglītības procesā, tiesa atzina, ka valstij ir nepieciešams veikt pozitīvus pasākumus un pastiprināti aizsargāt valsts valodas lietojumu, ņemot vērā Latvijas vēsturisko pieredzi un latviešu valodas kā valsts valodas prasmju un lietojuma nepietiekamību.

Satversmes tiesa ir arī atzinusi: ja persona vispārējās izglītības procesā neapgūst valsts valodu pietiekamā līmenī, lai varētu to brīvi lietot, šai personai sniegto izglītību nevar uzskatīt par kvalitatīvu. Tātad likumdevējam ir pozitīvs pienākums nodrošināt, lai ikviens izglītojama, tostarp pie mazākumtautības piederošs, zinātu valsts valodu pienācīgā līmenī. Ja, piemēram, mazākumtautību izglītojamie nav ieguvuši pienācīgas valsts valodas zināšanas, tad uzskatāms, ka valsts nav izpildījusi savu pozitīvo pienākumu, jo šiem izglītojamiem nav nodrošinājusi kvalitatīvu izglītību.

Saeima uzsver, ka ar apstrīdētajām normām netiks pasliktināta mācību satura apguves kvalitāte, jo izglītības politika ilgstoši ir veidota tā, lai mazākumtautību izglītības programmu satura apgūvē tiktu ievērotas noteiktas proporcijas valsts valodas un mazākumtautību apgūvē. Līdzās tam ar grozījumiem Izglītības likumā ir noteiktas tiesības pirmsskolas izglītībā un pamatizglītībā saņemt individualizētu un personalizētu atbalstu valsts valodas prasmes apgūvei. Šis atbalsts primāri ietver plašāku logopēda, pedagoga palīga un pagarinātās grupas skolotāju pieejamību, kā arī piemērotus mācību līdzekļus. Tāpat atbalsts tiek sniegts arī pedagogiem, piedāvājot mācību metodiku un profesionālās pilnveides kursus latviešu valodas apgūvei.

Saistībā ar pieteicēju apsvērumu, ka apstrīdēto normu pieņemšanas procesā nav ievērots labas likumdošanas princips, jānorāda, ka likuma grozījumu izstrādes un pieņemšanas laikā tika īstenotas visas nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu likuma grozījumu pieņemšanu labas likumdošanas principam atbilstošā likumdošanas procesā.

Vispirms jānorāda, ka no valsts puses tika īstenota konsultēšanās ar mazākumtautību pārstāvjiem vēl pirms oficiālā likumdošanas procesa sākuma. 2022. gada 7. aprīlī tika organizēta Konsultatīvās padomes mazākumtautību izglītības jautājumos sēde saistībā ar plānotajām reformām. Sarunas ietvaros Izglītības un zinātnes ministrija iepazīstināja mazākumtautību pārstāvjus ar plānotajiem grozījumiem un apsprieda reformas īstenošanas praktiskos jautājumus, tostarp tika apspriests, kā nodrošināt mācību satura apgūvi valsts valodā, kā tiks nodrošināts finansējums latviešu valodas prasmju pilnveidei pedagogiem, kāds būs mācību līdzekļu nodrošinājums u. c. jautājumi. Vēlāk 2022. gada 11. un 27. aprīlī notika Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvju tikšanās ar vairākām mazākumtautību skolām.

Līdz ar to arī šodien tiesas sēdē pieteicēju izteiktā piezīme, ka Konsultatīvajā padomē neesot piedalījušies privāto mazākumtautību skolu pārstāvji, ir jāņem vērā, ka arī 2022. gada aprīlī bija konsultācijas ar mazākumtautību skolām.

Likuma grozījumu projekts tika nodots izvērtēšanai un saskaņošanai valsts pārvaldes iestādēm, kā arī nodrošināta iespēja ieinteresētajai sabiedrības daļai paust viedokli laikā no 2022. gada 1. maija līdz 17. maijam. Precizētais likuma grozījumu projekts atkārtotai izvērtēšanai un saskaņošanai valsts pārvaldes iestādēm, kā arī ieinteresētajai sabiedrības daļai no 2022. gada 20. maija līdz 27. maijam.

Visbeidzot Saeimas ietvaros grozījumi Izglītības likumā tika izskatīti trīs lasījumos un kopumā deviņās Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēdēs. Šajās sēdēs piedalījās ne tikai iesaistīto valsts iestāžu pārstāvji un atbildīgās amatpersonas, bet arī izglītības iestāžu vadītāji un pedagogi, mazākumtautību izglītojamo vecāki, kā arī dažādas nevalstiskās organizācijas. Komisijas sēdēs tika uzklauts ikvienas institūcijas pārstāvis un privātpersona, kura vēlējas izteikties par attiecīgo likumprojektu.

Nemot vērā minētās konsultācijas un uzklautas bažas, likuma grozījumi tika papildināti ar normu, ka izglītojamam pirmsskolas izglītībā un pamatzglītībā ir tiesības saņemt individualizētu un personalizētu atbalstu valsts valodas prasmes apguvei, ja tas nepieciešams. Tāpat nolemts palielināt valsts finansējuma apjomu reformas sekmīgai ieviešanai. Tādējādi nav pamata apšaubīt, ka konsultācijas ar mazākumtautību pārstāvjiem bija īstenotas pēc būtības, nevis tikai formāli, kā to apgalvo pieteicēji.

Saistībā ar pieteicēju iebildumu, ka ar apstrīdētajām normām Satversmes 114. pantā ietvertās mazākumtautību tiesības esot atņemtas pēc būtības, ir jāatbild noliedzoši. Reformētās izglītības sistēmas ietvaros ir nodrošināts līdzsvarots šo mazākumtautību tiesību īstenošanas veids, kas atbilst Satversmei un Latvijas starptautiskajām saistībām mazākumtautību aizsardzības jomā.

Izskatāmās lietas apstākļi apliecina ciešu saikni starp Satversmes 112. pantā garantētajām tiesībām uz izglītību un Satversmes 114. pantu par īpašajām mazākumtautību tiesībām. Tomēr Saeima aicina Satversmes tiesu atzīt, ka Satversmes 114. pants principā nepieprasa mazākumtautību valodas lietojumu sasaistīt tieši ar formālās izglītības procesu. Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība lemt par izglītības sistēmas organizēšanu un Saeimas ieskatā šajā rīcības brīvībā ietilpst arī izglītības satura dalījums dažādās izglītības programmās, kuras visas veido vienotu izglītības sistēmu.

Formālo izglītību raksturo noteikts dalījums izglītības pakāpēs, noteikta saturiska izglītības programma, kura izglītojamam ir jāapgūst, kā arī valsts atzīta izglītības dokumenta izsniegšana, kas apliecina minētās programmas pilnīgu vai daļēju apguvi. Visi šie formālās izglītības elementi nav nozīmīgi, ja mēs runājam par

mazākumtautību tiesībām, kas ir aizsargātas ar Satversmes 114. pantu. Šīs ir kolektīva rakstura tiesības, kuras priekšplānā izvirza noteiktas mazākumtautībai raksturīgas kultūras praktizēšanu kopienas ietvaros.

Formālā izglītība ir tikai viena izglītības sistēmas daļa; līdzās tai izglītības sistēma aptver arī neformālo izglītību, tostarp arī interešu izglītību. Interešu izglītība ir izprotama kā personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības.

Interešu izglītības programmām nav valsts definētu standartu. Interešu izglītībai nav noteikta arī vērtēšana un par interešu izglītības programmu apguvi netiek izsniegts valsts atzīts izglītības dokuments. Likumdevēja ieskatā šis izglītības programmas veids ir pilnībā piemērots mazākumtautību tiesību īstenošanai, piemēram, attīstot mazākumtautību valodas prasmes, praktizējot mazākumtautības kultūrai raksturīgās mutvārdu tradīcijas un izpausmes, apgūstot, piemēram, spēles, rotaļu tradīcijas, gadskārtu svētkus, etniskos simbolus, tradicionālās dziedāšanas, muzicēšanas, dejošanas un amatniecības prasmes, iepazīstot ievērojamākās kultūras personības un viņu nozīmīgāko veikumu utt.

Nebūtu pamata no valsts puses saturiski iejaukties un ar formālās izglītības organizēšanas metodēm ietekmēt šo mazākumtautību tiesību īstenošanu. Līdz ar to Satversmes 114. panta pamattiesību īstenošanai nav vajadzīgs ne dalījums izglītības pakāpēs, ne saturiska programma, ne arī valsts atzīts izglītības dokuments par programmas apguvi. Tie ir nebūtiski elementi attiecībā uz mazākumtautību tiesību īstenošanu.

Tāpat uz mazākumtautību tiesību izmantošanu nav attiecināms noteiktas izglītības pakāpes obligātuma princips. Proti, mazākumtautībām ir tiesības praktizēt savu kultūru, nevis pienākums to darīt. Nav saprotama pieteicēju neapmierinātība 2024. gada 11. marta papildu paskaidrojumos un arī šodienas tiesas sēdē, ka interešu programma esot neobligāta, tā esot ģimenes izvēle un arī pats bērns varot izvēlēties neapmeklēt interešu programmu. Saeimas ieskatā Satversmes 114. pants neparedz mazākumtautību tiesību īstenošanu piespiedu kārtā, proti, īstenot šīs tiesības neatkarīgi no tā, vai personas, kuras pieder pie mazākumtautībām, to vispār vēlas. Tādā nozīmē Satversmes 114. pants dod iespēju šīs tiesības izmantot, nevis piespiež to darīt.

Valsts nodrošina mazākumtautību valodas un kultūrvēstures apguvi interešu izglītības veidā gan pirmsskolas, gan pamatizglītības posmā. Tādējādi nav pamata apgalvot, ka mazākumtautību valodas būtu vispār izslēgtas no izglītības sistēmas. No izskatāmās lietas materiāliem var secināt, ka par mazākumtautību valodas un kultūras interešu izglītības programmu īstenošanu veidojas atsevišķi pārpratumi, tāpēc turpmāk pievēršīšos nedaudz detalizētākiem komentāriem attiecībā uz šo interešu programmu.

Vispirms jāņem vērā, ka Izglītības likuma 47. panta otrā daļa noteic īpašas tiesības izglītības iestādei, tostarp arī privātajai izglītības iestādei, īstenojot interešu

izglītības programmas bez licences saņemšanas. Tātad tā ir nosacīti zināms ar likumu uzticības kredīts privātizglītības iestādei, ņemot vērā, ka viņa ir izgājusi vispārējo akreditācijas procesu, dot iespēju bez atsevišķu formalitāšu kārtošanas un licences saņemšanas īstenot šādas interešu programmas.

Tāpat arī Vispārējās izglītības likuma 10. panta trešās daļas 1. punkts paredz, ka vispārējās izglītības iestāde ir tiesīga patstāvīgi īstenot interešu izglītības programmu. Šīs divas likuma normas ir spēkā un ir piemērojamas uz privātajām izglītības iestādēm arī vēl pirms apstrīdēto normu pieņemšanas. Līdz ar to mēs nesaskatām pamatu pieteicēja iebildumiem arī šodien tiesas sēdē, ka esot bijuši šķēršļi uzsākt kādas interešu izglītības programmas attiecībā uz mazākumtautību kultūru un valodu apguvi.

Izskatāmās lietas kontekstā ir svarīgi, ka ikviena privātā izglītības iestāde ir tiesīga brīvi īstenot mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas atbilstoši saviem ieskatiem un bez atsevišķas licences saņemšanas.

Šodien arī tiesas sēdē izskanēja vairāki iebildumi no pieteicēju puses attiecībā uz to, ka neapmierina, kā privātās izglītības iestādes ir organizējušas šīs interešu izglītības programmas laika ziņā: vai tas ir no rīta vai vēlu vakarā. Šeit jāsaprot, ka no likumdevēja puses šis jautājums nav noregulēts un tas ir attiecīgās privātās izglītības iestādes pašas jautājums, kurā brīdī un kādā posmā viņa organizē šo izglītības apguvi. Nav izslēgts, kam, piemēram, no rīta audzēkņi, piemēram, no 8 līdz 10 veic interešu izglītības programmu un, piemēram, vispārējās izglītības programmas apmācība sākas no pulksten 10 rītā. Tātad, arī šāda iespēja ir un privātajām izglītības iestādēm ir tiesības brīvi organizēt šādu plūsmu. Līdz ar to pieteicēja izteiktie pārmetumi nu katrā ziņā nav attiecināmi uz likumdevēju. Te droši vien, ka ir jārunā ar privātās izglītības vadību, lai organizētu šo izglītības nodarbību laiku, lai viņš būtu atbilstošs.

Izglītības likuma 47.³ panta mērķis ir noteikt pienākumu pašvaldībām nodrošināt iespēju mazākumtautību izglītojamiem apgūt mazākumtautību izglītības saturu mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmās bez maksas. Šādas programmas īstenošanu pašvaldība var deleģēt privātpersonai. Tomēr ir jāuzsver, lai nerastos nekādi pārpratumi šajā sakarā, ka ikviena privātā izglītības iestāde var nodrošināt iespēju mazākumtautību izglītojamiem apgūt mazākumtautību izglītības saturu mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmās pat bez pašvaldības deleģējuma uz Izglītības likuma 47. panta otrās daļas pamata.

Un šodien mēs arī dzirdējām no pieteicēju puses, ka tātad viena no privātajām mācību izglītības iestādēm, kur mācās pieteicējs, tātad ir bez šāda pašvaldības deleģējuma lēmusi un izveidojusi šādas interešu izglītības nodarbības.

Kāda ir atšķirība? Tātad, atšķirība ir tāda, ja pašvaldība deleģē privātajai izglītības iestādei šādu interešu organizēšanu, tad principā pašvaldība varētu arī prasīt, ka, piemēram, citi audzēkņi no attiecīgās administratīvās teritorijas apmeklētu šo izglītības programmu un principā izglītības iestāde nevarētu atteikties, jo tas ir tātad

pašvaldības pienākums gādāt. Un tas, vai viņa savā publiskajā skolā to dara, vai noslēdz līgumu, tātad, viņa nevar atteikt.

Savukārt tas, ja izglītības iestāde pati izveido pat bez šādas deleģēšanas interešu izglītības programmu, tad viņa var brīvi savus skolas audzēkņus vai varbūt vēl ņemt kādus citus... tas ir pašas skolas brīva izvēle. Bet tātad ir jānošķir šis te deleģēšanas fakts un es redzu, ka lietas apstākļi tātad mudina uzskatīt, ka par šo ir pārpratumi, kāda ir nozīme šim deleģēšanas apstāklim.

Pašvaldība nekādā mērā nevar liegt vai kavēt šādas interešu izglītības programmas īstenošanu. Pilnīgi pretēji – ja privātā izglītības iestāde uzsāks īstenot mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmu, tai būs tiesības vērsties ar iesniegumu pie pašvaldības, lai saņemtu attiecīgu publisko finansējumu šīs programmas īstenošanai.

Tātad, ja pieteicēju... Izglītības iestāde, kur pieteicēju bērns mācās, ir izveidojusi šādu programmu, viņa var vērsties pie pašvaldības un lūgt līdzfinansēt šādas interešu izglītības veikšanu.

Ministru kabineta 2023. gada 29. augusta noteikumu Nr. 494 „Noteikumi par mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas paraugu un tās īstenošanas vadlīnijām” 3. punkts paredz trīs mācību nodarbības (akadēmiskās stundas) nedēļā, bet šis nodarbību ilgums, un te es vēlos īpaši akcentēt, ir uzskatāms par vadlīnijām.

Kā ir redzams grozījumos Izglītības likumā... likums tika papildināts... Izglītības likumā tika 14. pants papildināts ar vairākiem punktiem, tostarp kas deleģēja tiesības noteikt mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas paraugu un tās īstenošanas vadlīnijas. Likumdevējs nav nekad vēlējies noteikt kaut kādu striktu laika periodu vai kaut kādus ierobežojumus, interešu izglītības periodam nekad nav dots šāds uzdevums.

Cita lieta, ka šī norma ir ietverta Ministru kabineta noteikumos, balstoties uz iepriekšējo mazākumtautību valodas satura apgūšanas laiku, bet, kā es minēju, nekas neliedz privātajai izglītības iestādei īstenot interešu izglītības programmu arī vairāk par trim stundām dažādos formātos. Tātad, tā ir brīva privāto izglītības iestāžu iniciatīva un vēlme organizēt, piemēram, atsevišķu apmācību, piemēram, ar kādām īpašām tautas dejām vai īpašai tautas muzicēšanai vai mācībvalodas veikšanai... tātad, visas šīs privātās izglītības iestādes var šādas interešu programmas veidot un tātad aicināt izglītojamos iesaistīties šādās programmās.

Privātās izglītības iestādes, ja viņas lemj par ilgāku laika periodu par šīm trim stundām, tad tas nebūtu pamats saņemt valsts finansējumu, bet tātad nepretendējot uz valsts finansējuma saņemšanu, privātās izglītības iestādes ir tiesīgas lemt arī par ilgāku nodarbību norisi.

Līdzās iepriekš minētajam jāakcentē arī tiesības izmantot mazākumtautību valodas interešu izglītības programmas apguvē. Tā kā interešu izglītības programmas neiekļaujas vispārējā izglītībā, uz tām nav attiecināmas Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļas prasības par valsts valodas lietojumu. Un arī tas ir būtiski. Citiem vārdiem, mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas apguve privātajās izglītības iestādēs var norisināties, izmantojot mazākumtautības valodu kā mācību valodu.

Tas nozīmē, ka šādās interešu izglītības nodarbībās izglītojamie un pedagogi var brīvi savstarpēji komunicēt attiecīgajā mazākumtautību valodā, tādējādi kolektīvi sociālā mijiedarbībā saglabājot un attīstot savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Šādā veidā pie mazākumtautībām piederošām personām gan pirmsskolas, gan pamatzglītības pakāpē ir garantētas tiesības apgūt konkrētās mazākumtautības valodu un izmantot to kā mācību valodu izglītības procesā, kas uzsvērts Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2018-22-01.

Saeima aicina nenoniecināt interešu izglītības programmu kā veidu, kā mazākumtautību izglītojamie apgūst mazākumtautību izglītības saturu izglītības sistēmas ietvaros. Interešu izglītība var nodrošināt reālu iespēju apgūt noteiktu kultūru un sekmēt piederību šai kultūrai.

Interešu izglītība sniedz izglītojamiem plašas un elastīgas iespējas iegūt jaunu un atšķirīgu pieredzi mazāk formālā mācību vidē. Tajā var izmantot piemērotākās mācību pieejas un metodes, kas var labāk ievadīt izglītojamo attiecīgajā mazākumtautības kultūrā. Tādējādi interešu izglītības ietvaros izglītības iestādes var strādāt ar pilnīgi visiem izglītības elementiem – zināšanām, prasmēm un attieksmju kopumu. Privātās mazākumtautību skolas ir aicinātas aktīvi un brīvi iesaistīties šāda veida izglītības īstenošanā un tādējādi pildīt savu īpašo misiju, lai nodotu mazākumtautību valodu un kultūru nākamajām paaudzēm.

Apkopojot iepriekš minēto, Saeima uzskata, ka apstrīdētās normas nodrošina valsts valodas pienācīgu apguvi, vienlaikus ļaujot mazākumtautību izglītojamiem apgūt attiecīgās mazākumtautības valodas prasmes un kultūras tradīcijas. Līdzsvars ir samērīgs un atbilstošs Latvijas apstākļiem. Saeima aicina Satversmes tiesu atzīt apstrīdētās tiesību normas par atbilstošām Satversmes 1., 112. panta pirmajam teikumam un 114. pantam.

Paldies par uzmanību!

A. Laviņš.

Paldies, Bērtaiša kungam.

Un šobrīd būs daži jautājumi.

Runas sākumā pieskārāties reformas gaitas aspektiem, un jau izskanēja šis jautājums par to, ka iepriekšējo lietu kontekstā Satversmes tiesā no Saeimas puses ir

izskanējis apgalvojums, ka izglītības reforma ir noslēgusies un tas attiecas uz iepriekšējo regulējumu. Tātad, iepriekšējais regulējums ir ticis izvērtēts Satversmes tiesā un tad, kad šīs lietas tika skatītas Satversmes tiesā, tad Saeimas pārstāvis apgalvoja un tas ir piefiksēts Satversmes tiesas nolēmumos par to, ka šis ir reformas noslēdzošais posms. Tomēr, kā mēs redzam, noslēdzošais posms vēl tikai ir sekojis, kā jūs sakāt, un tas ir rezultējies tajā, ka viss izglītības saturs ir jāapgūst tikai valsts valodā. Šīs mazākumtautību izglītības programmas vairs nepastāv.

Saeimas pārstāvim lūgums – kā jūs šo komentētu? Vai tas ir pārsteidzīgs secinājums bijis? Es domāju – pārsteidzīgs apgalvojums par izglītības reformas noslēdzošo posmu. Un kāda tam būtu juridiska nozīme, jūsuprāt?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa!

Ir jāņem vērā, ka Izglītības un zinātnes ministrija, kas ir par to jomu atbildīgā valsts pārvaldes iestāde, pastāvīgi seko līdzi valodas situācijai un izglītības faktiskajai situācijai gan uzkrājot datu bāzēs... informācijas sistēmās datus par eksāmenu rezultātiem audzēkņiem, līdz ar to, redzot, kāda ir šo audzēkņu dinamika, gan arī tātad izmantojot dažādus pētījumus, ko gan Latviešu valodas aģentūra, gan arī citas organizācijas sagatavo... Un ir tikai pareizi, ka likumdevējs reaģē uz dinamiku, jo valodas situācija viņa nav statiska, viņa ir dinamiska. Un mēs redzam, ka notiek pastāvīgas izmaiņas un to, kā šīs izmaiņas attīstīsies, cik strauji uzlabosies vai pasliktināsies valodu zināšanas neviens nevar prognozēt, tātad, tie ir empīriski dati, kuri tiek vērtēti un līdz ar to likumdevējs arī ir reaģējis uz šo dinamiku, kas ir bijusi.

Nu... skaidrs, ka neviens likumdevējs nevar dot kaut kādas simtprocentīgas garantijas par nākotni, jo tātad situācija var tā mainīties, ka likumdevējam ir pienākums reaģēt.

A. Laviņš.

Jā. Tātad saprotu no atbildes, ka situācija ir mainījusies un tāpēc likumdevējs ir reaģējis ar jauniem grozījumiem šajā jomā.

S. Bērtaitis.

Jā, tieši tā. Un pamatuzstādījums, ka ir nepieciešams nodrošināt visās izglītības pakāpēs šīs zināšanas, tādā ziņā tas ir bijis līdz šim nemainīgs.

A. Laviņš.

Labi. Turpinām.

Vai ir bijuši kādi pētījumi un es šajā brīdī aicinātu nosaukt precīzus pētījumu

nosaukumus, kas liecina, ka iegūstamās izglītības kvalitāte, tostarp, arī valsts valodas apguve, ir nepietiekama uz grozījumu izdarīšanas brīdi?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Tātad, Saeimas pieņemto likumu grozījumu anotācijā ir izdarītas atsauces uz diviem pētījumiem, uz ko mēs esam arī atsaukušies papildu paskaidrojumos. Viens ir 2021. gadā publicēts Latviešu valodas aģentūras pētījums, kur ir tieši analizēta šī situācija attiecībā uz valsts valodas prasmēm un bilingvālās izglītības sistēmas modeli. Un papildus tam ir arī Liepājas Universitātes pētījums, kas ir publicēts 2021. gadā, „Pirmsskolēnu latviešu valodas apguves rezultāti Latvijā, Kurzemē, Rīgā un Latgalē”. Šie ir divi galvenie pētījumi. Bet, kā jau es minēju arī savos paskaidrojumos, Izglītības un zinātnes ministrija pastāvīgi monitorē faktiskajai situācijai, kāda ir, ņemot vērā Valsts izglītības informācijas sistēmas, kurās tiek uzkrāti dati par eksāmenu rezultātiem, un, kā jau es minēju iepriekš, centralizēto eksāmenu rezultāti, kas Izglītības un zinātnes ministrijas rīcībā bija pieejami, apstiprināja to, ka latviešu valodas zināšanas tomēr daudzos gadījumos ir nepietiekamas, vājas, lai šie audzēkņi varētu...

A. Laviņš.

Paldies.

Tātad, divi pētījumi un Izglītības un zinātnes ministrijas uzkrātie dati par sniegumiem dažādos pārbaudījumos, tostarp, attiecībā uz valsts valodas zināšanām. Paldies.

Sakiet, lūdzu, vai kāds no šiem pētījumiem attiecas uz privātajām izglītības iestādēm? Respektīvi līdz grozījumu izdarīšanai joprojām... bija iespēja mazākumtautību valodās noteiktā apjomā noteiktos izglītības posmos pasniegt priekšmetus mazākumtautību valodā. Vai ir kāds pētījums, kas liecina, ka izglītība privātajās izglītības iestādēs ir bijusi tāda, kas ir nekvalitatīva... nu, salīdzinoši... kas prasa kaut kādus mērus pieņemt... un arī ka valsts valodas apguve privātajās izglītības iestādēs ir bijusi nepietiekama? Vai šie pētījumi divi, ko jūs nosaucāt, attiecas uz privātajām izglītības iestādēm? Ja neattiecas, vai ir citi pētījumi par privātajām skolām?

S. Bērtaitis.

Tātad, šie divi pētījumi aptver visa veida izglītības iestādes. Bet vēršu tiesas uzmanību uz to, ka tie dati, kas ir pieejami Valsts informācijas sistēmā attiecībā uz eksāmenu rezultātiem, ļauj ministrijai arī atlasīt datus pēc privātajām iestādēm. Tātad, principā ministrija var aplūkot, un tas arī tika ņemts vērā, piemēram, individuālu privāto iestāžu tātad dati un ir redzama šī tendence. Tātad, šie dati, kas ir uzkrāti pa šiem eksāmenu rezultātiem, viņi ļauj iegūt tieši šādu profilu, kādā jūs jautājāt, un tie pēc

būtības arī bija attiecīgi ņemti vērā.

Bet ja drīkst vēl papildināt šo atbildi. Godājamā tiesa! Mēs esam rakstiski jau no Saeimas puses to apsvērumu skaidrojuši, bet mēs konsekventi uzsveram uz to, ka privātās izglītības iestādes iekļaujas vienotā izglītības sistēmā un likumdevējs cenšas pēc iespējas nesadalīt, nefragmentizēt izglītības sistēmu, bet uzlūkot kā vienotu veselumu un, ņemot vērā, ka izglītības standarti un šie izglītības dokumenti tiek izsniegti neatkarīgi no tā, kāds ir šis te piederības faktors, tad arī visas šīs skolas tiek aplūkotas kā vienots veselums, nešķirojot tieši privātās vai publiskās.

A. Laviņš.

Labi. Tātad, vai es pareizi sapratu, ka attiecībā uz Izglītības un zinātnes ministrijas uzkrātajiem datiem par sekmēm, par skolēnu sekmēm, ir iespējams izdarīt secinājumus par skolēnu, kas mācās privātajā skolā, sekmēm. Ja?

S. Bērtaitis.

(Runā bez mikroфона.) ... Nu, droši vien, ka te Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvji komentēs sīkāk, bet principā, jā.

A. Laviņš.

Bet attiecībā uz šiem diviem pētījumiem. Kas jums liek domāt, Saeimas pārstāvi, ka tajos ir ietverta informācija arī par privātajām skolām? Viena lieta tas, ko jūs atbildējāt, ka valsts uzlūko visas skolas kā tādas, kas veido vienotu izglītības sistēmu. Bet šajā pētījumā ir sniegta informācija par to, kā skolām ir sekmējies ar to, kā skolēni kādā līmenī apgūst valsts valodu un attiecībā vispār kopumā uz izglītības kvalitāti? Kas šajos pētījumos liecina par to, ka tajā ietvertā informācija ir attiecināma uz privātajām izglītības iestādēm?

S. Bērtaitis.

Jā, pētījumi tiešām ir apjomīgi, piemēram, Latviešu valodas aģentūras pētījums ir pie 200 lapām. Es tagad uzreiz nokomentēt ātrumā jums šo faktoru nevarēšu, tad man tiešām būtu vēl detalizētāk... Bet jautājums ir tāds. Tātad, mums ir iegūta uz pētījumiem zināma empīriskā informācija, ir uzkrāti empīriski dati, kuri tiek analizēti. Un te ir jautājums, kāpēc lai likumdevējs uzskatītu, ka tieši vienā segmentā, privātajās iestādēs, šie dati būtu principiāli atšķirīgi, kas mudinātu uzskatīt, ka tie dati varētu būt atšķirīgi privātajā izglītībā... vai ir kaut kādi faktori, kas būtu identificējami? No likumdevēja puses, nu, nav tam saskatīts pamats, un arī tie uzkrātie dati, kas bija Izglītības un zinātnes ministrijas rīcībā, arī apstiprināja to, kas bija pētījumu secinājumos. Neradās nekādas aizdomas, ka privātajās izglītības iestādēs būtu

principiāli atšķirīgas valsts valodas zināšanas.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. Es atbildi sapratu.

Bet es tomēr lūgtu lietas izskatīšanas gaitā tomēr sniegt atbildi, vai... nu jāteic... tādā kā... vai ir tiešāki kādi apsvērumi attiecībā uz to, ka šajos divos pētījumos ir kādi dati balstīti no tā, kā ir sekmējie privātajām izglītības iestādēm.

Es apmēram saprotu, ko jūs vēlaties šobrīd pateikt, ka no izdarītajiem secinājumiem... ka izdarītie secinājumi par to, ka ir pētītas dažādos izglītības posmos, kā ir sekmējie valsts un pašvaldību dibinātajās skolās, ka to iespējams projicēt arī uz privātajām izglītības iestādēm. Tomēr, ja reiz jūsu apsvērumos šie pētījumi tiek lietoti kā arguments, ka, lūk, šie ir tie dati, kāpēc valstī bija nepieciešama noteikta rīcība, es tomēr aicinātu uz tiešāku atbildi, kur jūs norādītu tiesai, ka šajos pētījumos ir kaut kāda tiešāka saikne ar to, kā ir veicies privātajām skolām.

Paldies tiktāl.

Pieskarsimies labas likumdošanas principa argumentācijai attiecībā uz to, ka vai ir ievērots labas likumdošanas princips, izstrādājot un pieņemot apstrīdēto regulējumu.

Tātad, mēs dzirdējām, ka esot bijušas diskusijas Saeimā par pāreju uz izglītību tikai valsts valodā, taču tajā neesot bijušas diskusijas par pāreju... par nepieciešamību, lai šo pāreju tikai valsts valodā īstenotu arī privātajās izglītības iestādēs.

Vai šāds apgalvojums atbilst patiesībai?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Jau sākotnēji iniciējot sākotnējās konsultācijas ar mazākumtautību organizācijām un Konsultatīvo padomi, tika iepazīstināti ar šo te eventuālo projektu, kas paredzēja attiecināt to uz visām mazākumtautību izglītības programmām, neidentificējot, vai tā ir privātskola vai tā ir valsts vai pašvaldības skola. Līdz ar to pēc būtības tas tika darīts zināms... tātad šī iecere un visiem bija iespēja attiecīgajiem iesaistīties un arī, piemēram, paši pieteicēji ir bijuši klātesoši gan sabiedriskajā apspriešanā, kas tika īstenota 2022. gada maijā... bija sniedzis arī savu... piedalījies ar savu viedokli, tāpat arī ar privātajām skolām bija atsevišķa tikšanās 2022. gada aprīlī. Tātad, principā arī privātās skolas, mazākumtautību skolas tika informētas par šīm plānotajām izmaiņām, viņam bija iespēja izteikt savus apsvērumus.

A. Laviņš.

Paldies.

Tātad, jūs uz šo uzklauššanas pienākumu raugāties plašāk. No pieteikuma iesniedzēju puses varējām dzirdēt, ka Izglītības un zinātnes ministrijas izveidotā

Konsultatīvā padome ir tāda institūcija, kurā mazākumtautību skolas nav pārstāvētas, tur ir, kā es sadzirdēju un ja es pareizi sadzirdēju, ir viena skola, kas ir pārstāvēta, kas ir Katoļu... es varbūt šobrīd kļūdīšos ar skolas nosaukumu...

I. Nikuļceva.

Jā, es varu precizēt... mūsu ieskatā šajā Konsultatīvajā padomē ir pārstāvētas privātās skolas, bet tā privātā skola nav mazākumtautību skola, un tā ir Katoļu ģimnāzija. Ir pārstāvētas mazākumtautību skolas, bet tās ir visas valsts skolas.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāvim līdz ar to... jūs esat... jūs... es šobrīd... droši vien, kā Saeimas likumdošanas procesā... vai ir uzklusējis mazākumtautību skolu pārstāvju viedoklis šajos aspektos?

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa, es sapratu jautājumu. Tātad, atbildēšu.

Pirmām kārtām, gan Saeimas likumdošanas procesā, kā jau es minēju, tātad atbildīgajā komisijā tika pieaicinātas privātās izglītības iestādes un viņām bija iespēja izteikties.

Bet, neraugoties uz to, ka tātad uz šo Konsultatīvās padomes mazākumtautību izglītības jautājumos sēdi, kas notika 2022. gada 7. aprīlī, vērsu tiesas uzmanību, ka papildus 2022. gada 11. aprīlī un 27. aprīlī notika vēl atsevišķas Izglītības un zinātnes ministrijas tikšanās ar vairākām privātajām... tātad principā bija uzklusētas šajā laika posmā arī šī tipa izglītības iestādes.

A. Laviņš.

Paldies.

Un visbeidzot. Viens no apsvērumiem, kāpēc labas likumdošanas princips esot pārkāpts, ir saistīts ar to, ka nu jau likumdošanas procesā neesot izvērtēts Satversmes 114. panta minimālais standarts, ja to skatās kopsakarā ar Latvijai saistošajām starptautiskajām saistībām, kuras izriet no Minoritāšu aizsardzības konvencijas 13. panta un 14. panta kopsakarā. Ka... kā mēs dzirdējam no pieteikuma iesniedzējiem, tā nemaz nevarētu būt, ka... jūs lietojāt jēdzienu „formālās izglītības ietvarā”, ko citiem vārdiem varētu nosaukt kā „vispārējās izglītības programmā”, privātajās izglītības iestādēs tajā nav pat neviena priekšmeta mazākumtautību valodā. Šis ir minimālais Satversmes 114. panta standarta pārkāpums. Un tas neesot vērtēts likumdošanas procesā.

Vai jūs piekrītat šādam standartam un ja piekrītat, vai izvērtējums ir bijis? Ja nepiekrītat, tad kāds, jūsuprāt, ir šis standarts?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Ja mēs runājam par Latvijas starptautiskajām saistībām, tad ir jāņem vērā, ka tās normas, kas ir iekļautas starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos, kas attiecas uz mazākumtautību tiesību aizsardzību, viņas ir pietiekami elastīgas un atstāj diezgan lielu rīcības brīvību attiecīgajām dalībvalstīm, kas ir pievienojušās šim starptautiskajam dokumentam attiecībā uz to konkrēto situāciju, kas ir valstī un ņemot vērā tos individuālos faktorus, kas ietekmē to, kā šī izglītības sistēma formulē.

Neviens starptautiskais dokuments nepiešķir nozīmi... neatšķir formālās izglītības vai neformālās izglītības... mēs runājam par izglītību kā kaut kādu tādu noteiktu sistemātisku zināšanu ieguves... zināšanu, prasmju un attieksmju iegūšanas procesu, kas notiek izglītības sistēmas ietvaros. Un tieši tā arī valsts šo aplūko. Tātad, ir izglītības sistēma kā veselums, kurā ir vairākas daļas.

Jā, tiešām, ir vispārējā izglītība... vispārējā izglītība ir viena no būtiskākajām daļām šajā izglītības sistēmā, bet ne vienīgā. Un to, kurā šī mazākumtautību valodas un kultūras apguve, kurā no šīm daļām, vai kādā programmā, izglītības programmā ir iekļauta, manuprāt, tātad nav... tas nav... tādās detaļās nu neviens tā kā starptautisks akts neiedziļinās un līdz ar to atstāj arī šo rīcības brīvību pašai dalībvalstij saprast, kā un kā labāk virzīties.

Līdz ar to mēs atzīstam, ka izglītības sistēmas ietvaros kopumā ir jābūt vietai mazākumtautību valodu un kultūras apguvei, bet likumdevēja ieskatā tas nav obligāti saistāms ar formālo izglītību.

A. Laviņš.

Labi. Tātad, jūs uz šo procesu raugāties plašāk no šaurākajiem jēdzieniem, kas ir formālā izglītība vai vispārējās izglītības programma, Saeima raugās kā uz izglītības procesiem kā tādiem, kurā var būt gan formālā, gan neformālā izglītība, ietverot arī interešu izglītību kā neformālās izglītības sastāvdaļu, ja....

S. Bērtaitis.

Jā, tieši tā.

A. Laviņš.

... kurā ir vieta mazākumtautību valodas apguvei.

S. Bērtaitis.

Tā ir izglītības sistēma, kura tiek organizēta pēc noteiktām metodēm, un principā, ja mēs neskatāmies uz privātajām izglītības iestādēm, vispārējās izglītības iestādēm, kas ir akreditētas, tad pārējām personām, lai viņas sniegtu šādas interešu izglītības pakalpojumus, ir jāsaņem licence. Tātad, noteiktu kritēriju vērtēšana... vai vide ir piemērota, vai pedagogi... Tas nav pašplūsmā. Tomēr valsts ir klātesoša un šo izglītības sistēmu ietekmē.

A. Laviņš.

Tad nākamais jautājums.

Jūs minējāt, ka starptautisko tiesību dokumenti paredz elastīgu, vai drīzāk teiktu, noteiktu rīcības brīvību valstij noregulēt izglītības ieguves procesus, un es citēju Mazākumtautību konsultatīvās komitejas 4. viedokli par Latviju ierakstīto: „Ierobežojumi, kas noteikti privātajām skolām, ko izveidojušas nacionālajām minoritātēm piederošas personas, ir klajā Vispārējās konvencijas 13. panta pārkāpums, jo tie nepieļauj šādu skolu izveides galveno mērķi, proti, nodrošināt izglītību attiecīgajā mazākumtautību valodā.”

Kā Saeima vērtē šo viedokli? Vai tas ir saistošs kā juridisks dokuments?

Un pēc tam, kad jūs būsiet izteikuši savus apsvērumus par tā saistošo spēku, arī no satura viedokļa par to, ka šāds apgalvojums ir izdarīts, vai tas, Saeimasprāt, ir tāds, kas sakrīt ar jūsu viedokli? Ja nesakrīt, tad kāpēc?

S. Bērtaitis.

Paldies, godājamā tiesa!

Atbildēšu vairākās daļās.

Vispirms, kā es minēju paskaidrojumu ievada daļā attiecībā uz procesuālajiem jautājumiem, šajā izskatāmajā lietā pieteicēji ir bērni nevis izglītības iestāžu dibinātāji.

Un, ja mēs skatāmies uz Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību un tās 13. panta pirmo daļu, kas runā par to, ka personas ir tiesīgas izveidot un vadīt privātās izglītības un apmācību iestādes, nebūtu attiecināms uz izskatāmo lietu tā iemesla dēļ, ka bērni nebūtu šo tiesību subjekti.

Tas ir tāds procesuālas puses aspekts.

Otrs. Šajā lietā jāakcentē, ka konsultatīvie viedokļi, kas tiek sagatavoti... viņi, protams, ir autoritatīvi un viņus var izmantot un būtu pareizi izmantot attiecīgi gan cilvēktiesību šī līguma saistību apjoma noteikšanā, bet viņi ir rekomendējoša rakstura, viņi nav obligāti saistoši.

Līdz ar to arī, piemēram, šobrīd Satversmes tiesā izskatot šo lietu, šāds konsultatīva orgāna sniegts viedoklis nav izšķirošs attiecībā uz lietas iznākumu un nosakot Satversmes 114. panta tvērumu un aizsardzības standartu.

Bet te, protams, tad būtu jāiedziļinās vairāk, kā šis konsultatīvais viedoklis ir tapis, bet iespējams, ka arī nav bijusi vispusīga informācija nonākusi līdz attiecīgajai konsultatīvajai iestādei attiecībā uz interešu izglītību. Iespējams, ka ir runāts tikai par to, ka ir mazākumtautību izglītības programmas likvidētas, nemaz neaplūkojot detalizētāk šo te interešu izglītības lomu un svaru.

Līdz ar to mēs no Saeimas puses tātad uzskatām, ka šīs tiesības, kas piemīt mazākumtautību pārstāvjiem attiecībā uz savas valodas un kultūras kopšanu, pēc būtības ar apstrīdētajiem grozījumiem nav liegtas. Tātad, ir mainījies veids, kā šīs tiesības ir izmantojamas, taisnība – no formālās uz neformālo izglītību pārceļtas. Bet pēc būtības viņas ir atstātas, viņas ir klātesošas un viņas, kā es arī sniedzu paskaidrojumus, ar viņām var pilnvērtīgi mazākumtautību pārstāvji strādāt un arī īstenot viņas. Un šeit arī lietas materiālos ir, piemēram, Ukrainu vidusskolas rakstveida viedoklis, kur viņi tieši to arī pasaka. Tātad, viņi var pilnvērtīgi strādāt ar šo neformālās izglītības instrumentu. Nav nepieciešama tieši šī formālā izglītība.

A. Laviņš.

Paldies.

Par leģitīmajiem mērķiem.

Viens no leģitīmajiem mērķiem, uz ko Saeima ir norādījusi, ir demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība. Un kā pamatojumu mēs varam redzēt no Saeimas sniegtās informācijas Satversmes tiesai, ka krieviski runājošie Latvijas valstspiederīgie ir vieni no Krievijas varas iestāžu dezinformācijas aktivitāšu mērķauditorijām.

Sakiet, lūdzu, kādā veidā šis mērķis tiek sasniegts, ja runa ir par pirmsskolas izglītības iestādi... 5–7 gadus veci bērni un pamatskolas vecuma bērni, kas ir jau 7–8–9 gadu vecuma bērni. Kā šī dezinformācija... tiešām tiek kaut kādā veidā to var sasaistīt... dezinformācija ar bērniem un šāda vecuma bērniem? Kas ar šo bija domāts, tad man ir jājautā?

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa! Nu šobrīd šie ģeopolitiskie apstākļi ir ļoti komplicēti, ņemot vērā Krievijas agresiju Ukrainā un drošības iestādes varētu sniegt vairāk un izvērstākus komentārus par šo.

Bet ir skaidrs, ka Latvijas sabiedrība saskaras ar zināmiem hibrīdiem, hibrīdkara izpausmēm, kas ietver arī darbu ar sabiedrisko domu. Tātad, tiek ietekmēta noteikta sabiedrība vai sabiedrības daļa pret... lai destabilizētu šo situāciju Latvijā un zināmā mērā apdraudētu to demokrātisko funkcionēšanu, kāda šeit pastāv.

Šī dezinformācija, kas tiek īstenota, viņa skar arī tātad visas vecuma grupas, it īpaši sociālajos tīklos, ja mēs runājam tieši attiecībā uz jauniešiem, kas ir gan pamatzglītības pakāpē, gan arī, iespējams, pirmsskolas izglītības iestādē. Tad principā

šie dezinformācijas riski ir klātesoši arī šajos jaunākās paaudzes izglītojamos, viņiem ir šī pieeja, ņemot vērā it īpaši šīs pēdējā laika spēcīgās digitalizācijas transformācijas attiecībā uz jauniešiem, kas ļoti agrā vecumā sāk lietot dažādas digitālas viedierīces, tad spēja strādāt ar latviešu valodu un analizēt dažādus šajās viedierīcēs un internetā aplūkojamo informāciju var ļaut... tāpat, var novērst kaut kādas sabiedrības šķelšanas vai citas aktivitātes.

A. Laviņš.

Paldies. Saprātu.

Digitālie rīki ir tie, kas arī jaunākajai paaudzei ļautu piekļūt iespējamai dezinformācijai. Tāda bija jūsu atbildes jēga, ja?

Tāpat, turpināsim. Mēs varējām dzirdēt no pieteikuma iesniedzējiem, pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem par to, ka interešu izglītības apguvei ir samērā sarežģīti izveidoti apstākļi, kā sekmīgi to varētu īstenot, jo pēc tam, kad ir noslēgusies diena ar savu oficiālo apmācības programmu, tikai tad varot doties interešu izglītības apgūvē un te var būt dažādi apstākļi. Tā ir distance no vienas skolas uz interešu apguves vietu... interešu izglītības apguves vietu, laikapstākļi, laiks, bērns noguris. Vai Saeima šādus apsvērumus ir ņēmusi vērā, ka faktiski varētu pēc būtības nebūt efektīva šī interešu izglītības apguve?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Saeima nepiekrīt šādiem pieteicēju apsvērumiem. Te ir jāuzsver, ka interešu izglītība, tieši pretēji, ir daudz elastīgāka un pieļauj plašāku rīcības brīvību, ja mēs salīdzinām ar formālās izglītības programmu.

Kā es minēju iepriekš, lielā mērā to, kāda veida saturu izglītības programmā likt iekšā, cik ilgā laikā organizēt šī satura apguvi... tāpat, kādas nodarbības, cik ilgu laika posmu... kā šīs nodarbības ieplānot dienas ritmā, lielā mērā ir atkarīgs no katras konkrētās privātās izglītības iestādes, protams, arī no pieprasījuma. Ja ir pieprasījums, tad ir skaidrs, ka izglītības iestādes arī reaģēs uz to. Un faktiski, kā jau es minēju arī iepriekš kā piemēru, neviens jau neprasa organizēt interešu izglītības nodarbības vakarā. To var darīt pēcpusdienā, piemēram, pēc stundām, to var darīt arī, piemēram, no rīta. Ir noteiktas interešu izglītības aktivitātes, kas tiek arī bērniem organizētas no rīta. Tā kā tas ir pašu skolas vadības, droši vien arī pedagogu un vecāku mijiedarbības noteikts. Tas nav nekas tāds, ko reglamentē likums. Tāpat, likums tajā ziņā atstāj ļoti plašu rīcības brīvību pašām skolām un izglītojamiem organizēt šīs interešu izglītības nodarbības un tādā ziņā es nepiekrītu, ka tas būtu... kaut kādā ziņā pasliktinātu šīs interešu izglītības jomu.

Otrs apstāklis. Interešu izglītības programmas var īstenot gan klātienē, gan arī daļēji klātienē, gan arī neklātienē. Un tas ir arī Ministru kabineta noteikumos, kas

nosaka mazākumtautību interešu izglītības programmas standartu, un vadlīnijas arī runā par to, ka ir iespējams un pieļaujams tātad organizēt klātienē, attālināti vai daļēji attālināti. Es runāju par Ministru kabineta noteikumiem Nr. 494, noteikumi „Par mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmas paraugu un tās īstenošanas vadlīnijām”, kas 3. punktā runā par to, ka programmu var īstenot klātienē, attālināti vai daļēji attālināti.

Tātad, šis ir viens no veidiem, kas arī iedod pastiprinātu elastību, ja mēs salīdzinām ar formālās izglītības veidiem. Protams, ka tas arī lielā mērā skar katru konkrēto izglītības iestādi. Nu kā jau iepriekš arī pieteicēju paskaidrojumu sniegšanas laikā... ja pieteicēji apmeklē vienu privātu iestādi un privātā iestāde nenodrošina tādas interešu izglītības programmas veidus vai ilgumu, vai citus pieejamības veidus, salīdzinot ar citu, tad audzēkņiem ir tiesības brīvi izvēlēties tad viņu interesēm atbilstošu privātās izglītības iestādi.

A. Laviņš.

Paldies.

Un no manas puses vēl noslēdzošais jautājums, pirms pārējie tiesneši uzdos jautājumus. Sakiet, lūdzu, kādi ir bijuši apsvērumi pamatā tam, ka, piemēram, ir 1., 4., 7. klase, kur tas pārejas posms ir bijis vien viens gads un jau no 2023. gada 1. septembra, ko jūs arī norādījāt savā runā, bija jāīsteno jau prasība pāriet uz izglītības satura apguvi tikai valsts valodā. Turpretī 2., 5. un 8. klase – no šī gada 1. septembra, un 3., 6., 9. klase – no 2025. gada 1. septembra.

Vai ir kādi apsvērumi praktiski bijuši, kāpēc šāds sadalījums?

S. Bērtaitis.

Šis priekšlikums nāca no Izglītības un zinātnes ministrijas jau sākotnējā projekta. Un te ir jāsaka tā, ka tas ir saistīts arī ar reformu, kas attiecas uz kompetenču pieejā balstītu mācību pieeju. Tātad, tur bija zināma pieeja arī šīs reformas īstenošanā un tas ir tieši saistīts ar to.

Ņemot vērā, ka šī reforma, kas ir saistīta ar kompetenču pieejā balstītu mācību saturu, ir pietiekami specifiska, es aicinātu tiesu lūgt tieši par šo aspektu Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem...

A. Laviņš.

Paldies. Paldies arī par šādu atbildi.

Turpināsim ar jautājumiem un vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies, Bērtaiša kungs, par atbildēm.

Man būs vairāki jautājumi. Viens par Konvencijas 13. pantu, kur jūs teicāt varbūt procesuāli tas vēl ir debatējams jautājums, vai viņš ir attiecināms... Bet, tā kā jūs minējāt arī par standartu, kāds tiesai būtu jānosaka attiecībā uz Satversmes 114. pantu, es gribēju jautāt, vai, jūsuprāt, Satversmes 114. pants aptver arī tās garantijas, kas ir Konvencijas 13. pantā? Nu, mazākumtautības tiesības dibināt savas privātās izglītības iestādes.

S. Bērtaitis.

Jāsaka tā, ka šeit parādās vairāki faktori. Gan tas, ka šīs privātās izglītības iestādes, viņu misija lielā mērā ir saistīta ar mazākumtautību tiesību īstenošanu, no vienas puses. No otras puses, ņemot vērā, ka tās ir privātas iestādes, tad nevar izslēgt arī zināmu komercdarbības elementu klātesamību, kas, ja mēs mēģinām varbūt saskaņot ar Satversmes lasījumu, varētu būt tuvāk Satversmes 105. pantam.

Bet es droši vien, ka nevarētu noliegt, ka šīs tiesības dibināt šīs izglītības iestādes tieši no mazākumtautību perspektīvas, būtu saistāmas ar Satversmes 114. pantu.

A. Kučs.

Un kāpēc man tas jautājums? Vienkārši gribētu no jums saprast, kas tad paliek pāri no Konvencijas 13. panta, ja mazākumtautībām viņu dibinātajās privātās skolās... es nerunāju par to, ka viņi var pasniegt mazākumtautību valodā, bet viņi pat, teiksim tā... nevar savu valodu mācīties... nu teiksim tāpēc, ja jūs sakāt, ka tā ir interešu izglītība, nu, tāpēc jau mēs nedibinām skolu, mēs varam dibināt interešu pulciņu priekš tā.

Tāpēc man tas jautājums ir... kas paliek... kā jūs redzat Konvencijas 13. pantu? Kas paliek no tā pāri?

S. Bērtaitis.

Šeit jāņem vērā, ka ar apstrīdētajām normām principā ir reglamentēts valsts valodas lietojums vispārējās izglītības iestādēs, bet ar šīm apstrīdētajām normām nav likti pilnīgi nekādi šķēršļi attiecībā uz citām kultūras praksēm, kuras skola varētu īstenot. Tas varētu būt kāds īpašs, piemēram, rituāli... nu, es nezinu... piemēram, tur stundas sākas ar īpašu kādu reliģisku prakšu īstenošanu, tā var būt arī vide, kādā skola ir iekārtota un veidota, lai sekmētu šīs, piemēram, iepazīstinātu jauniešus ar ievērojamākajiem cilvēkiem vai kaut kādiem kultūras sasniegumiem, virzīt viņus uz piederību šai kultūrai... Tāpēc skola nav... Jā, protams, ka mēs nenoliedzam, ka valoda ir viens no būtiskākajiem kultūras elementiem, bet ne vienīgais kultūras elements un ir

daudzas citas kultūras izpausmes, kuras var mācīt.

Bet no Saeimas puses mēs tomēr gribētu iebilst tam pieteicēju lietotajam formulējumam, ka vispār ir aizliegta mazākumtautību valodu mācīšana. Mēs šādam formulējumam nepiekrītam. Tātad, mazākumtautību valodas var mācīt mazākumtautību skolās, izmantojot kā mācību valodu attiecīgi interešu izglītības programmas ietvaros. Tā ir cita programma. Jā. Bet vispār viņa ir pieņemama un, kā jau es pamatoju, ikviena izglītības iestāde, arī privātās izglītības iestādes uz likuma pamata jau ilgstoši var šādas izglītības programmas īstenot, un tas nav nekādā ziņā ierobežots vai aizliegts no likumdevēja puses.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

Nākamais jautājums man būtu tāds. Tātad, jūs teicāt, ka viens no mērķiem ir aizsargāt valsts valodu apstrīdētajai normai. Ja?

S. Bērtaitis.

Jā.

A. Kučs.

Tad apstrīdētā norma neattiecas uz tām mazākumtautībām, kuru dzimtā valoda ir kāda no Eiropas Savienības valodām.

Bet es vēlējos saprast, kāpēc... Bija kādi īpaši apstākļi un kas tad ir par tiem apstākļiem, ka tās valodas, kas nav Eiropas Savienības valodas, mēs redzam, ka ir apdraudējums valsts valodai... Savukārt, tās mazākumtautības, kas studē Eiropas Savienības valodās, kuru dzimtā valoda ir... uz tiem šādi ierobežojumi neattiecas un viņi privātajās skolās joprojām var gan apgūt savu dzimto valodu, gan es saprotu, arī mācīties noteiktā proporcijā savā dzimtajā valodā.

S. Bērtaitis.

Faktiski jautājums ir par Izglītības likuma 9. panta otro daļu. Par izņēmumiem, kas attiecas...

Jāsaka tā, ka, ņemot vērā, ka šīs normas nav apstrīdētas izskatāmās lietas ietvaros, es droši vien ka nevarēšu sniegt izvērstu komentāru par šo normu sistēmu un mērķi. Te varētu prasīt papildu komentāru no Izglītības un zinātnes ministrijas speciālistiem, bet pamatmērķis ir bijis pieļaut iespēju aicināt viesskolotājus no attiecīgās valsts, lai apgūtu atsevišķus priekšmetus. Nu, piemēram, no Polijas ir pieļaujams piesaistīt viesskolotāju, lai sagatavotu, piemēram, Polijas vēstures kursu, kas tiek pasniegts. Šādā formā tas tiek darīts pēc tam, kad šī iecere ir saskaņota ar Izglītības kvalitātes valsts dienestu, un tātad tiek sekmēta šādu viesskolotāju iesaiste.

Tāpat noteiktos gadījumos tas paplašina iespēju otro svešvalodu ieviest kā mācību valodu, kur, piemēram, otrā svešvaloda varētu būt tāpat cita valoda.

Un vēl, ja mēs runājam par izņēmumiem, tad jāmin arī likums ar nosaukumu „Starptautisko skolu likums”, kas runā par starptautiskajām skolām un šādu skolu izglītības procesa organizēšanu citā valodā. Bet šeit ir jāakcentē, ka starptautisko skolu sakarā šī izglītības programmas apguve notiek pēc citas valsts izglītības sistēmas un līdz ar to Latvija neizsniedz arī nekādu izglītības dokumentu par šādu izglītības programmu apgūšanu.

A. Kučs.

Ja es varu precizēt. Man jautājums bija vairāk par... nu, ja jūs varat, protams, atbildēt... bija tāds, vai no tiem pētījumiem, vai to, kas bija redzams tajās skolās, kuras īsteno... privātajās skolās, kas īsteno programmas mazākumtautību valodās, kas nav kāda no Eiropas Savienības valodām, tas mērķis – latviešu valodas apguve – tiek sasniegts sliktāk, nekā tas ir tajās, kur mēs redzam... kuras ir Eiropas Savienības valodās. Vai tādi dati bija vai nebija?

S. Bērtaitis.

Šie izņēmumi katrā ziņā nav pilnībā tādā ziņā, ka pilnībā visu programmas saturu var attiecīgi Eiropas Savienības valodā... tāda pieeja nav akceptēta. Runa ir par atsevišķu mācību priekšmetu vai noteiktas proporcijas izmantošanu.

Bet man jāsaka tā, ka man tiešām... es šobrīd nevarēšu jums detalizēti sniegt par šo apstākli paskaidrojumu.

A. Kučs.

Paldies.

Vēl viens jautājums. Tātad, skolēni apgūst arī svešvalodas skolā... nu, ja mēs atkal ejam pie mērķa aizsargāt valsts valodu. Vēlākajās klasēs arī otro svešvalodu. Un vai tika apsvērta, ka kā otro svešvalodu, teiksim, ka viņi apgūtu savu dzimto? Vai viņiem vismaz būtu iespēja apgūt savu dzimto valodu, jo nu neviens nav apstrīdējis, ka divu svešvalodu mācīšanās šobrīd apdraud kaut kādā veidā valsts valodu. Kāpēc netika piedāvāta šāda iespēja, ka, ja vecāki tā vēlas un pats skolēns tā vēlas privātā skolā, ka kā otru svešvalodu viņš apgūtu savu dzimto valodu, kas viņam nav svešvaloda, bet nu, no valsts valodas statusa skatoties ir... nevis ka šāda iespēja netika dota? Jo neviens līdz šim nav teicis, ka tas kaut kādā veidā apdraudētu valsts valodu.

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Jāsaka tā, ka Latvijai ir noslēgti starptautiskie līgumi, kas pieļauj iespēju kā otro svešvalodu izraudzīties noteiktu mazākumtautības valodu. Bet

tas ir saistīts tieši ar atsevišķiem starptautiskajiem līgumiem.

Par otrās svešvalodas izraudzīšanos attiecībā uz pārējiem gadījumiem, tas droši vien, ka būtu primāri jāprasa Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem, ņemot vērā Vienoto izglītības standartu un ar to izrietošajiem apsvērumiem. Es šeit nemācēšu...

A. Kučs.

Paldies.

Un pēdējais, ja es varu. Tad tīri par mazākumtautību valodas interešu izglītības ietvaros finansēšanu. Ja jūs varat, ja jūs nevarat, tad sakāt, tad ir ministrijai jājautā.

Komiteja ir vērsusi uzmanību uz to, ka nav skaidrs, kādā veidā tiks nodrošināts šis 47.³ pants, cik ir minimālais skolēnu skaits, ka finansējums tikai pagaidām ir uz vienu gadu... Nu, viņi ir norādījuši uz virkni neskaidriem apstākļiem.

Vai jums būtu kāds komentārs par šo? Cik, teiksim, šis finansējums ir tāds stabils un arī ilgtermiņā?

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Grozījumos, kas tika pieņemti Izglītības likuma 47.³ pantā, likumdevējs bija uzdevis pašvaldībai pienākumu nodrošināt šādas interešu programmas bez maksas un arī pārejas noteikumi paredzēja šī pienākuma izpildi, pakārtojot jautājumam par šīs reformas spēkā stāšanos.

Katrā ziņā no likumdevēja puses ir apņemšanās un ir konkrēti tāpat Izglītības likumā definēta šāda garantija šīs apmācības saņemt bezmaksas veidā, un ir dots attiecīgs uzdevums. Protams, ka tas ir saistīts ar valsts budžeta veidošanas specifiku, kas ir viena gada termiņš, līdz ar to šī te plānošana tiek veidota šādā termiņā, bet nu katrā ziņā no likumdevēja puses tas ir bijis skaidrs uzdevums to nodrošināt ilgtermiņā. Protams, ka te ir jāņem vērā, kāda... pagaidām nav zināms, cik būs šī te interese par šīm interešu izglītības programmām. Šobrīd sākotnējie dati liecina par aptuveni piekto daļu no audzēkņiem, kas varētu būt ieinteresēti reāli arī apgūt šīs interešu izglītības programmas, plus tāpat katru gadu nāk klāt šie... ņemot vērā to, ka šī reforma tiek īstenota trīs gadu laika periodā, katru gadu nāks klāt jauni audzēkņi. Tātad, vismaz trīs gadu laika posmā ir zināms tāda... šobrīd informācijas trūkums, lai tad ilgtermiņā plānotu. Bet no likumdevēja puses, kā es jau minēju, tāpat ir apņemšanās un ir konkrēts uzdevums nodrošināt šādu finansējumu.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Jā. Paldies. Un labdien!

Jautājums man konkrēti viens. Saistībā ar pirmsskolas izglītības iestādēm. Ir tāds gan literatūrā atzīts viedoklis, gan, pieļauju arī, iespējams, Saeimā apspriests... un konkrēti par Saeimu ir jautājums.

Vai jūs vērtējāt to, ka bērniem agrīnā vecumā ir ieteikts maksimāli izmantot savu dzimto valodu un izglītību apgūt dzimtajā valodā? Tieši par pirmsskolas izglītības iestādēm. Vai nebija vērtēts šis viedoklis? Vai tomēr Saeima to ir ņēmusi vērā un jums ir kādi argumenti, kādēļ šī pieeja, kas ir pirmsskolas izglītības iestādēm, ir līdzīga jau ar citām izglītības formām? Vai nevērtējāt tomēr, ka pirmsskolas izglītības iestādē varētu būt kādi citi izņēmumi, ko mēs šodien dzirdējām – trīs rotaļu nodarbības tikai konkrētajā gadījumā, citur, iespējams, tās ir citas kādas nodarbības vai trīs, vai vairāk vai mazāk – teiksim, kāds ir Saeimas viedoklis šajā jautājumā?

S. Bērtaitis.

Paldies.

Tātad, atbildot uz jūsu jautājumu. Vispirms ir jāvērs uzmanība uz Izglītības likuma 4. pantu, kas runā par izglītības obligātuma prasību, un šī prasība ir attiecināta uz bērniem, kas ir sasnieguši piecu gadu vecumu. Tātad, obligāta ir no piecu gadu vecuma bērna sagatavošana pamatizglītības ieguvei un pamatizglītības iegūšanas turpināšana līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai.

Tātad, no pieciem gadiem bērnam ir jau obligāts pienākums apgūt izglītību, un šis pirmsskolas izglītības mērķis ir sagatavot bērnu pamatizglītības apguvei. Tātad, šīs te kaut kādas minimāli nepieciešamās prasmes, lai bērns varētu jau startēt tālāk šajā pamatizglītības programmas sekmīgā apgūvē.

Ja mēs runājam par vecuma posmu līdz pieciem gadiem, un no lietas materiāliem var saprast, ka viens no pieteicējiem, kas ir jaunākais, ir šajā vecuma posmā, tad te ir jāņem vērā, ka tomēr arī Izglītības likums uzliek pietiekami lielu atbildību uz vecākiem tādā nozīmē, ka vecākiem ir arī primāri jānodrošina bērna aprūpe un valsts piedalās šī bērna aprūpē iespēju robežās.

Bet, jā... Tas, ko jūs minējāt par to, ka bērnam ir vēlams, teiksim tā sākotnējā izglītības apgūšana dzimtajā valodā, tas ir diezgan dažādi vērtēts jautājums un arī lietas materiālos ir speciāls atzinums, kas runā par to, ka bilingvālā, multilingvālā vide no zinātnieku viedokļa ir dažādi vērtēta, kādu tad tas atstāj ietekmi uz bērnu. Ir zināms arī tas, ka bērni daudz vieglāk apgūst un viņi sākotnēji agrīnajos dzīves posmos daudz

vieglāk veidojas šīs valodu prasmes, kas ir jāņem vērā, ņemot vērā... nu, tātad lai nostiprinātu arī valsts valodas zināšanas, plus jāsaprot, ka līdz pieciem gadiem arī šis pirmsskolas vecuma posms... viņš tomēr vairāk ir uz bērna tā kā aprūpi... tātad ne tik daudz uz izglītības satura apguvi orientēts, cik vairāk uz tādu vispusēju attīstību bez kaut kādām ļoti stingrām izglītības prasībām.

Tātad, principā no pieciem gadiem mēs vairāk varam runāt par to, ka bērnam ir jāapgūst noteiktas izglītības satura prasmes un līdz ar to šis izglītības aspekts ir daudz būtiskāks, ja mēs skatāmies šo agrīno vecuma posmu, kad skolas sistēma palīdz vecākam pievērsties varbūt citām profesionālajām vai savām darīšanām, bet pirmsskolas iestāde tātad primāri uzsāk bērna sagatavošanu skolai ar šo piecu gadu vecumu.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien!

Bērtaiša kungs, man vairāki jautājumi.

Pirmais jautājums saistībā ar to faktu, ka šī nebūt nav pirmā izglītības reforma Latvijā un tas, ko mēs varam redzēt, ka vairāku gadu laikā ir notikušas vairākas reformas ar, teiksim tā, līdzīgu virzienu.

Mans jautājums būtu saistībā ar vienu Satversmes tiesas vērtējumu šādām reformām. Satversmes tiesa lietā Nr. 2005-16-01 pateica, ka laika ziņā bezgalīga reforma būtu pretrunā ar tiesiskās paļāvības principu.

Kā jūs varētu vērtēt to situāciju, ka valsts veic vairākas reformas un ļoti neilgi pēc iepriekšējās reformas beigām, vai pat nepabeidzot iepriekšējo reformu, uzreiz tiek uzsākta cita, respektīvi, nevis viena reforma ar kaut kādu lielāku periodu, pēc tam izvērtēti rezultāti, bet vairākas ar ļoti neilgu starplaiku.

Kā jūs to vērtētu? Paldies.

S. Bērtaitis.

Godājamā tiesa! Ja mēs runājam par valsts valodas nostiprināšanu izglītības jomā, tad mēs to aplūkojam kā vienu reformu. Jā, ir taisnība, ka ir bijuši vairāki posmi, bet mērķis ir bijis viens – tātad, nostiprināt valsts valodas zināšanas visos izglītības līmeņos un nodrošināt tātad vienotu izglītības sistēmu valsts valodas satvarā. No tāda

skatpunkta mēs runājam par vienu reformu, bet mērķis... viens no šiem reformas raksturojošiem apstākļiem ir tas, ka šī reforma ir pakāpeniska, respektīvi, nevis uzreiz cilvēki tiek nolikti šajā jaunā situācijām, bet pakāpeniski virzās uz to. Un arī šobrīd mēs redzam, piemēram, ka arī pieteicējiem, kuriem jau iepriekš ir bijusi bilingvāla vide, viņiem ir daudz vieglāk salīdzinoši pāriet uz šo pilnībā izglītības iegūšanu valodā nekā, ja viņiem nebūtu šīs te iepriekšējās bāzes. Tātad, tas atvieglo, un principā gan Satversmes tiesa arī iepriekšējos nolēmumos ir akcentējusi, ka šāda pakāpeniska pieeja ir pareiza un saudzīga pret privātpersonām. Un arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa tajā pašā „Džibuti un citi” lietā arī faktiski runā par to, ka šāda pakāpeniska pieeja ir bijusi saudzīga attiecībā pret visu normu adresātiem.

Tāpēc jā... šī reforma ir bijusi ilga, bet tie ir bijuši vēsturiskie apstākļi un, lai pārvarētu to padomju mantojuma sekas, kas ir bijis, nu, tur tiešām vairākas desmitgades ir bijis jāstrādā.

G. Kusiņš.

Labi. Sakiet, lūdzu, vai es pareizi saprotu jūsu atbildi, ka jūs uzskatāt, ka tā ir viena reforma, kas veikta vairākos soļos. Vai tā tas būtu jāuztver?

S. Bērtaitis.

Mērķis ir bijis ieviest valsts valodu visās izglītības pakāpēs.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, vai tad var uzskatīt, ka tā ir viena reforma, ja katrā reformas posmā nav paziņots, kas tad būs nākamais reformas solis? Vai, respektīvi, mēs par pakāpenisku varam uzskatīt tādu, ka cilvēks... nu, vai cilvēks pakāpeniski, tad viņš zina visus tos... nosacīti... pakāpienus, kā nokļūt līdz mērķim.

Es saprotu no Džibuti kunga teiktā, ka tad, kad viņš izvēlējās sūtīt jaunāko dēlu pirmsskolas izglītības iestādē, tad viņš nezināja par tiem noteikumiem. Vai mēs varam uzskatīt par vienu reformu tādu, kur nav zināms, ar ko tas beigsies? Un es saprotu, ka arī tagad varbūt nevar pateikt, ka izglītības reformas beigsies.

S. Bērtaitis.

Jā, nu jāsaka, ka grūti ir atbildēt uz šo jautājumu. Bet katrā ziņā likumdevējam ir pienākums pirmām kārtām īstenot šo reformu saprātīgi tādā nozīmē, ka tomēr katrs solis tiek apsvērts, ņemot vērā, ka tas ir pamattiesību ierobežojums, tātad likumdevējam ir pienākums sagatavoties, pamatot, veikt izpēti un balstīties uz zināmiem datiem par šo valodu reformu. Un nu tas tomēr prasa zināmu novērojumu laika nogriezni, jo valodu prasme neattīstās vienā dienā. Tas tomēr prasa pietiekami ilgu, sistemātisku darbu. Un arī šobrīd tas, ko mēs redzam... jā, mēs redzam, ka šī pāreja rada vairākus praktiskus

izaicinājumus, grūtības jauniešiem, vecākiem, pedagogiem, skolām. Mēs jau nenoliedzam, ka katra reforma ir saistīta ar zināmām grūtībām. Tas ir pārejoši, kamēr šī sistēma ieviesīsies. Bet tas jebkurā gadījumā ir bijis tas veids, kā labāk un pareizāk uz to virzīties, ņemot vērā, ka tas tomēr ierobežo pamattiesības personai.

G. Kusiņš.

Vai es pareizi saprotu, ka tad pēc katra tā posma tiek tā kā novērtēts, vai ir sasniegts tas mērķis un likumdevējs te ir redzējis... ievieš pirmo posmu, izrādās, ka mērķis nav sasniegts... tad ievieš vēl, vēlreiz paskatās, atkal mērķis nav sasniegts... un tad, lai sasniegtu mērķi, tad jūs to realizējat vairākos soļos. Vai es pareizi saprotu?

S. Bērtaitis.

Nu, reforma ir bijusi īstenota vairākās pakāpēs... izglītības... tā kā... ir ņemtas vērā arī iepriekšējās pieredzes, jā... lai šī izglītības apguve būtu secīga un no personu puses maksimāli saudzīga.

G. Kusiņš.

Jā. Paldies.

Un otrs jautājums. Jūs, atbildot uz šo norādījumu, ka tur ir trīs rotaļu nodarbības vai trīs stundas, teicāt, ka patiesībā valdība ir noteikusi tikai vadlīnijas un paraugus, bet tas apjoms var būt lielāks un privātajām izglītības iestādēm arī ir iespēja izvēlēties, vai to organizēt, teiksim, rīta stundās vai pēcpusdienā, tā ir rīcības brīvība.

Mans jautājums ir 47.³ Izglītības likumā. Tātad, tur ir pateikts, ka pašvaldības finansē. Es saprotu, kā jūs tagad teicāt, ka valsts ir pateikusi, ka tas ir finansējums bez maksas.

Mans jautājums. Vai valsts finansētu arī, ja tajā privātajā izglītības iestādē tās būtu nevis trīs, bet sešas rotaļu nodarbības, vai, teiksim, septiņas? Citiem vārdiem sakot, vai apjoms, ko privātā izglītības iestāde izvēlas, ir tāds, kas ir privātās izglītības rīcības izvēle un valsts apmaksās jebkādu privātās izglītības iestādē realizēto šo interešu izglītības apjomu? Paldies. Tie gan laikam ir Ministru kabineta noteikumi Nr. 493, kas to regulē, bet es ceru, ka jūs saprotat manu jautājumu.

S. Bērtaitis.

Jā, godājamā tiesa. Nu, vēl ir arī Ministru kabineta noteikumi Nr. 382, kas runā par interešu izglītības programmu finansēšanas kārtību. Protams, ka tātad valsts mērķis ir bijis atbalstīt šādas... bet, protams, ka ir jāsaprot, ka valstij arī ir zināmi resursu limiti, kādus valsts var vēltīt šādu interešu izglītības nodarbību finansēšanai. Līdzās valsts finansējumam nav aizliegts izmantot pašvaldību finansējumu, pašvaldība var arī piedalīties finansēšanā un izlemt, piemēram, ja noteiktajā reģionā pašvaldībā ir noteikta

etniska kopiena, viņa var arī papildus piešķirt pašvaldību līdzekļus... Protams, tad ir arī privātie līdzekļi – gan pašu audzēkņu, gan... nu, es nezinu, kādu ziedotāju līdzekļi, par kuriem skola tad var funkcionēt. Bet vismaz šīs izskatāmās lietas ietvaros jau nav strīda par to, ka valsts par maz dotu, jo es saprotu, ka primāri jau ir par to, ka šie finanšu līdzekļi ir pieejami, bet tad ir jautājums, kā to organizēt nevis par to, ka valsts par maz dod naudu, lai organizētu šādas interešu izglītības.

G. Kusiņš.

Varbūt es pārformulēšu jautājumu. 47.³ Izglītības likumā nosaka, ka bez maksas apgūst arī izglītības satura mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmās.

Sakiet, lūdzu, vai tas, ka valsts ir noteikusi šo paraugu vai vadlīnijas, nenoved pie tā, ka plašākā apmērā, kā valsts noteiktajās programmās, valsts neapmaksās? Vai tā tas ir saprotams?

S. Bērtaitis.

Kā jau es minēju iepriekš, Izglītības likums un arī Vispārējās izglītības likums pieļauj jebkurai izglītības iestādei īstenot interešu izglītības programmas pēc saviem ieskatiem un pēc pieprasījuma. Un par savu finansējumu, tad valsts neliek nekādus šķēršļus... kaut vai piecas interešu nodarbības, kas būtu vērstas uz dažādiem kultūras apguves veidiem, bet protams, ka valsts tādā gadījumā neapmaksās visus. Tur ir zināms apjoms, ko valsts apmaksā un tad tas ir definēts caur šiem Ministru kabineta noteikumiem, kas runā par šīm trīs stundām. Tātad, līdz ar to tā ir tā izpratne, ka valstij principā vajadzētu nodrošināt bez maksas šīs... līdz trīs stundām.

G. Kusiņš.

Līdz trīs stundām. Jā. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem. Vai būs jautājumi Saeimas pārstāvim?

Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Jā. Paldies. Protams, mēs uzdosim jautājumus.

Ja jūs atļausiet, tad es varbūt gribētu sākt ar tādu ļoti vispārīgu jautājumu Saeimas pārstāvim, un proti, par to, kā tad Saeima saskata principiālo atšķirību starp privātajām un publiskajām skolām vispār? Jo no tā, ko jūs teicāt, nu tas netop skaidrs. Vai ir kāda atšķirība darba organizācijā, tajā rīcības brīvībā, kāda ir mācību procesā?

Kāda ir šī principiālā atšķirība? Vai arī atšķirības nav nekādas un vienkārši visa izglītība ir pilnīgi vienāda gan privātā, gan publiskā?

S. Bērtaitis.

Jautājums ir komplekss. Tātad, ir skaidrs, ka Satversmes 112. pants, kas runā par tiesībām uz izglītību, paredz valstī arī pozitīvu pienākumu. Tātad valstij ir pienākums nodrošināt iespēju gūt izglītību šajā Satversmes 112. panta robežās. Līdz ar to valstij tātad ir jāveido šāds skolu tīkls, lai izpildītu šo pienākumu.

Ja mēs raugāmies uz privātajām, tad privātās arī ir aicinātas pievienoties un realizēt šīs tiesības uz izglītību, ņemot vērā valsts noteikto tātad uzraudzības sistēmu... mēs runājam par valsts vienoto standartu, mēs runājam par iestāžu akreditāciju, mēs runājam par to, ka valsts pārliecinās par to, ka šis izglītības dokuments, kas tiek izsniegts absolvējot šādu privāto izglītības iestādi, ir atbilstošs... tātad apstiprina šīs izglītības programmas pietiekamā apmērā apguvi.

Nu ja mēs runājam savukārt par privāto skolu motivāciju, kādēļ tās tiek veidotas, tad, kā es minēju, tur var būt dažādas motivācijas, tie var būt arī gan vēlme atbalstīt mazākumtautību kultūru, bet tas var būt arī komercdarbības nolūks, piemēram, sniedzot zināmus izglītības pakalpojumus un saņemot par to naudu.

Nu, man pat grūti ir vēl kaut ko vairāk pakomentēt par to...

I. Nikuļceva.

Bet tad tikai precizējot šo atbildi. Tad, jūsuprāt, privātajām izglītības iestādēm nav lielāka rīcības brīvība kā publiskajām? Ir pilnīgi vienādi, ja es pareizi saprotu.

S. Bērtaitis.

Nav izslēgts, ka... Tātad izglītības iestādes rīcības brīvība principā ir viss tas, kas atrodas ārpus valsts noregulētajiem jautājumiem, ja mēs runājam par valsts standartu izglītības... Līdz ar to faktiski iestādes... es pieņemu, ka, ja privātās iestādes veicot šādu skolu dibināšanu, noteiktos aspektos viņi varētu izvēlēties brīvāk īstenot noteiktus jautājumus salīdzinot ar valsts vai pašvaldībām, ņemot vērā, ka valsts un pašvaldību darbība nevar būt, piemēram, komercdarbība. Tātad, nevar būt, ka skola... valsts vai pašvaldība dibinātu skolu, lai gūtu peļņu, piemēram. Bet privātās skolas to var darīt. Tur parādās zināmas diferences... kaut kādos aspektos varētu būt šis rīcības apjoms valsts vai publiskajām dibinātajām skolām varētu būt šaurāks.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad man ir jautājums tieši saistībā ar to, ko jūs teicāt, sniedzot paskaidrojumus. Nu varbūt arī daļēji atbildot uz tiesnešu jautājumiem, bet galvenokārt sniedzot

paskaidrojumus.

Un jūs ļoti izvērsti izklāstījāt tieši par šīm interešu izglītības programmām, cik liela ir katras izglītības iestādes brīvība tātad realizējot šīs interešu izglītības programmas.

Un jautājums man ir tāds. Sakiet, ja ir tik liela... un runāsim par privātajām izglītības iestādēm, jo mums šī lieta ir tieši par šo. Ja ir tik liela šī rīcības brīvība, tik lielas šīs iespējas realizēt interešu izglītības programmas un bērni var tajās piedalīties varbūt no rīta un dienas vidū un vairāk, tad kāpēc tas ir vispār jāizslēdz no vispārējās izglītības programmas? Kāpēc tieši tas pats, ko jūs tagad reklamējat, ja es tā drīkstu teikt vai piedāvājat, interešu izglītības programmas ietvaros, nevar būt privātajās mazākumtautību skolās pamatprogrammā? Kāpēc?

S. Bērtaitis.

Pamatprogramma tomēr ir saistīta ar valsts izglītības standartu. Tātad, valsts nosaka minimālās kompetences gan zināšanas, gan prasmes, gan attieksmes, kas ir jāapgūst izglītības procesā. Un tātad šīs mazākumtautību kultūras specifika nu nevar visiem izglītojamajiem ietvert saturā šo mazākumtautību valodu un kultūru apguvi.

I. Nikuļceva.

Bet tad vai, jūsuprāt, nedrīkstētu un nevarētu pastāvēt tāds izglītības standarts, kas pieļauj daļā skolu tad, protams, neapgūt to mazākumtautību izglītības programmu valodu, kultūru un tā tālāk, ja nav intereses, un tajās skolās, kuras to vēlas, izglītības standarts varētu to pieļaut. Vai tas būtu pretrunā Satversmei?

S. Bērtaitis.

Te ir jāskatās, kāds tam būtu mērķis, jo vispārējās izglītības mērķis jau tomēr ir nodrošināt vienotu izglītības sistēmas īstenošanu, kas ir attiecināma uz visiem vienādā mērā. Ja mēs runājam par mazākumtautību valodu un kultūras apguvi, tad, kā es minēju iepriekš, nav argumentu, kāpēc vajadzētu obligāti šo apguvi ietvert šajā vispārējās izglītības programmā, piemēram, vērtēšanā. Kāpēc būtu obligāti jāsaņem vērtējums par šī mazākumtautību valodas apguvi noteiktā pakāpē? Tikpat labi var mācīties arī valodu, nesaņemot šādu vērtējumu, bet saņemot, piemēram, atgriezenisko saikni no pedagoga, kas to māca.

Tātad, tomēr šai vispārējās izglītības programmai tomēr ir cits mērķis, ja mēs skatāmies tieši no mazākumtautību perspektīvas.

I. Nikuļceva.

Nu, labi... Paldies par atbildi.

Tad es uzdošu citu jautājumu.

Tātad, jūs norādāt gan atbildes rakstā, gan arī norādījāt mutvārdos, ka Satversmes 112. pants ne atsevišķi, ne kopsakarā ar 114. pantu neuzliek valstij pienākumu nodrošināt mazākumtautību bērniem izglītības ieguves laikā iespēju mācīties tikai mazākumtautību valodā.

Un tad par šo es gribu jautāt. Ir mums bijušas jau vairākas lietas Satversmes tiesā un tieši attiecībā uz privātskolām. Un pēc konstitucionālās sūdzības 2019. gada 13. novembra spriedumā lietā Nr. 2018-22-01 Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma, tātad tā ir Izglītības likuma 9. panta 1.¹ daļa, ierobežo personas pamattiesības, kas izriet no Satversmes 112. panta pirmā teikuma kopsakarā ar Satversmes 114. pantu.

Tad man ir lūgums skaidrot šo. Nu, es nevaru saskatīt neko citu kā to, ka Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tomēr tiek šeit skartas gan tiesības uz izglītību, gan arī mazākumtautību tiesības. Tad vai jūs varētu skaidrot kaut kā šo savu viedokli? Vai nepiekrītat tiem iepriekšējiem spriedumiem vai... nu, jā vai varētu izskaidrot savu viedokli par Satversmes 112. pantu?

S. Bērtaitis.

Nē... arī savos paskaidrojumos Saeima nenoliedz, ka izskatāmajā lietā Satversmes 112. panta pirmais teikums iet... tātad ir piemērojams kopsakarā ar 114. pantu. Tātad, ir šī ciešā saikne.

Bet tā vienkārši no jūsu jautājuma... Ko jūs šobrīd tā kā vēlaties? Lai mēs komentējam Satversmes tiesas spriedumu vai...?

I. Nikuļceva.

Nē, es vēlos saprast, kāds ir pamatojums jūsu viedoklim, ka netiek skarts Satversmes 112. pants, ciktāl tas paredz personām, kas ir mazākumtautību bērni, mācīties mazākumtautību skolās savā valodā. Jo es redzu, ka iepriekš Satversmes tiesa ir pateikusi, ka tur tajā lietā nebija pārkāpums, bet ka tvērumā ietilpst Satversmes 112. panta... un ka vēl arī ir jāinterpretē kopsakarā ar Vispārējās konvencijas 13. pantu.

Bet jūs sakāt, ka nē... nu, ja es pareizi saprotu, ja nepareizi, tad labojiet... ka jūs sakāt, ka Satversmes 112. pants vispār neietver šādas tiesības un ka tur tikai jāvērtē izglītības kvalitāte. Es par to lūdzu jums skaidrot.

S. Bērtaitis.

No Satversmes 112., 114. panta kopsakarā izriet, ka no izglītības sistēmas kopumā nevarētu izslēgt mazākumtautību valodas un kultūras apguvi. Bet likumdevēja ieskatā konkrētajā gadījumā arī nav izslēgts no izglītības sistēmas un, kā es minēju daudzkārt iepriekš, tātad interešu izglītības programmas ir valsts izglītības sistēmas daļa un šādu interešu izglītības programmu ietvaros apgūtas mazākumtautību valodas un kultūras arī īsteno un pieļauj iespēju... tātad valsts ir veikusi pozitīvas darbības, lai

nodrošinātu, ka šādu mazākumtautību valodu un kultūru var apgūt.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad es uzdošu citu jautājumu. Un tieši par ģimeni. Arī atbildes rakstā jūs to esat uzsvēris vai Saeima ir uzsvērusi un arī mutvārdos norādījāt, ka ir ļoti liela nozīme tieši ģimenei un ka ģimene ir tieši atbildīga par bērna audzināšanu un attīstību. Un arī jo īpaši tajā vecumā, kad izglītība nav obligāta, tātad, līdz 5 gadu vecumam.

Un tad es gribētu lūgt jūs komentēt, kā man šķiet, tās sekas, ko rada apstrīdētās normas, proti, tieši attiecībā uz mazajiem bērniem, kuriem nav tie pieci gadi. Tad vai es pareizi saprotu, ka, piemēram, pieteicēju ģimene varētu vērsties pie vecmāmiņas vai pie auklītes, kura vispār, iespējams, runā tikai mazākumtautību valodā un tātad ģimenē šis bērns... nu, tur nebūtu nekādu problēmu un viņš runātu tikai mazākumtautību valodā. Un, nu vai apgūt latviešu valodu, tā patiešām būtu ģimenes atbildība.

Tajā pašā laikā ar apstrīdētajām normām valsts aizliedz tad, kad persona dodas uz bērnudārzu, nu tad tur izmantot mazākumtautības valodu. Nu, neskarsim to jautājumu par interešu programmām. Bet nu pamat... tā kā jūs pats atzināt, ka šajā vecumā ir vairāk aprūpe nevis izglītība... bet tajā pamata aprūpē, pamata komunikācijā ar bērnu mazākumtautību valodu nevar izmantot.

Sakiet, vai jūs varētu kaut kā komentēt šo atšķirību? Kāds tad tam ir pamatojums? Kāpēc tā ir, ka ģimenē nu nav nekādu problēmu, var izmantot tikai mazākumtautības valodu, bet kāpēc tad ir tā prasība tajā agrīnajā posmā, kur ir aprūpe jūsu vārdiem, kur nav nekāda obligāta prasība apmeklēt, kur nav nekāds valsts atzīts dokuments, kas tiek izdots, kāpēc šajā posmā tiek liegta mazākumtautības valoda nu vismaz pamata komunikācijā?

S. Bērtaitis.

Jebkurā gadījumā kopējā pirmsskolas izglītības pakāpes jēga ir sagatavot bērnu pamatizglītības apguvei. Un likumdevēja ieskatā ir pieļaujams un attaisnojams šo pirmsskolas izglītības procesu visu noteikt valsts valodas kontekstā, tātad apgūt valsts valodas ietvaros, jo tas sagatavo bērnus, nešķirojot tālāk pa šiem vecuma posmiem. Nu, jebkurā gadījumā tātad bērni pietiekami aktīvi var veidot valsts valodas zināšanas un viņiem daudz labāk nostabilizējas šīs valodas zināšanas šajā vecuma posmā.

I. Nikuļceva.

Bet tad arī līdz pieciem gadiem tad arī sagatavojami skolai?

S. Bērtaitis.

Kopējā pirmsskolas izglītības misija ir sagatavot pamatizglītībai.

I. Nikuļceva.

Paldies.

Tad man vēl ir atkal mazliet cits jautājums.

Es, sniedzot paskaidrojumus, arī to norādīju, ka pieteikuma iesniedzēji būtu ar mieru atteikties no tā valsts finansējuma, un tad lai privātskolām lielāka brīvība un tās varētu mācīt tādā valodā, kādā vēlētos saņemt pieteikuma iesniedzēji.

Tad par to ir arī jautājums. Tajā atbildē, ko jūs sniedzāt sākotnēji par to atšķirību starp privātām un publiskām skolām, cik būtisks ir tas finansējuma aspekts, ka valsts dot kaut kādu ieguldījumu finansējumā vai arī tas ir nebūtisks? Nu, jebkurā gadījumā, pat ja nedotu, tad nosacījumi būtu visām skolām vienādi. Tas ir viens.

Un otrs. Kāpēc valsts... nu, vai es nezinu... Nesaskata pamatojumu vai varbūt kāda ir jūsu attieksme tad pret to, ka varbūt varētu radīt tādu regulējumu, ka privātskolas nesaņem valsts finansējumu, bet tad viņām ir pilna izvēles brīvība attiecībā uz valodas lietojumu, kā tas ir arī daudzās citas valstīs tur vai Igaunijā, vai Ukrainā, piemēram.

S. Bērtaitis.

Atbildot uz šo jautājumu, ir jānorāda, ka likumdevēja apsvērumi par valsts valodas lietošanas nepieciešamību un ar to radīto pamattiesību ierobežojumi nav nekādā mērā saistīti ar izglītības iestādes finansēšanu. Tātad, neatkarīgi no tā, kā privāta augstskola veido savu privāto budžetu, ir nepieciešams nodrošināt valsts valodas prasmes.

Jau sniedzot paskaidrojumus, es norādīju, ka valsts valodas zināšanas ir vienas no tām zināšanām un prasmēm, kas bērnam ir jāapgūst un kas nodrošina viņa iekļaušanos sabiedrībā. Ja šī prasme nav attīstīta bērnam, var uzskatīt, ka viņš nav saņēmis attiecīgi nepieciešamo izglītību, lai iekļautos sabiedrībā. Un šie apsvērumi ir neatkarīgi no finansēšanas jautājumiem.

A. Laviņš.

Cienījamie lietas dalībnieki! Mums šodien atvēlētais laiks tiesas sēdē ir ierobežots. Strādāsim apmēram līdz pulksten 17, tāpēc šajā brīdī es aicinu tomēr lakoniski uzdot jautājumus un lakoniski sniegt atbildes, un kaut kur tomēr rast to saprātīgo laika apjomu, kas ir atvēlēts jautājumiem.

Saeimas pārstāvim bija trīs lakoniski jautājumi, un šeit es aicinātu tomēr pārbaudīt, kuri ir tie uzdodamie jautājumi. Būtiskos jautājumus, lūdzu, uzdodiet, lai mums vēl paliek laiks uzklaut vismaz vienu pieaicināto personu šīs dienas tiesas sēdē.

Paldies.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies. Es mēģināšu neuzdot visus jautājumus, kas mums ir sagatavoti, bet varbūt tikai tos, kas man šķiet būtiskākie.

Bet, jā, kā būtisku jautājumu es tomēr vēlos pajautāt arī Saeimas viedokli par to, ko es norādīju, jau sniedzot paskaidrojumus, tad tomēr viss pamatojums apstrīdētajām normām, arī to jūs teicāt, atbildot uz jautājumiem, ir tas, ka nepieciešams augstākā līmenī apgūt valsts valodu. Un norādījāt, ka zināšanas neesot mazākumtautību skolēniem tomēr tik augstā līmenī. Un jā, tieši apgūt tādā labākā līmenī.

Un tajā pašā laikā jūs norādāt, ka mazākumtautību valodas apgūšanai pilnīgi pietiek ar interešu izglītību, pat pieņemot, ka tās trīs stundas nedēļā ir tikai minimums. Vai jūs varētu kaut kā skaidrot šo te attieksmi? Kā tas nākas, ka valsts valodas apguvei nepietiktu, piemēram, pat tur bilingvāli ar 80 procentiem, ka vajag pilnīgi visas mācības valsts valodā, bet mazākumtautību valodai pietiktu tikai ar šo interešu izglītību? Vai arī, jūsprāt, mazākumtautības valoda vispār nav jāapgūst un tā nav būtiska?

S. Bērtaitis.

Jāsaka, ka jautājums tomēr nav īsti korekti noformulēts. Tātad to, vai ir nepieciešams apgūt mazākumtautību valodu, to izlemj izglītojamais kopā ar saviem vecākiem. Kā es minēju, 114. panta tvērumā ir ietvertas tiesības nevis pienākums apgūt. Tātad, valsts nevienu nespiedīs mācīties mazākumtautību valodu, mums nav nekāda pamata to darīt, ja tāds ir jautājums... Valsts...

I. Nikuļceva.

Nē... es atvainojos... vai es varu varbūt precizēt?

Tāds nav jautājums. Jautājums ir par to, ka vecāki ir izvēlējušies, lai viņu bērns apgūst šo mazākumtautības valodu un viņi vēlētos visas mācības mazākumtautības valodā. Bet jūs sakāt, ka nē, jūsu bērns neapgūs šādā veidā pietiekami latviešu valodu un arī bilingvāli nē, viņam ir jāapgūst visa programma tikai un vienīgi valsts valodā. Un tikai tad varēs apgūt valsts valodu.

Bet tad, kad runājam par mazākumtautības valodu, tad jūs sakāt, ka nu to varēs apgūt tikai interešu izglītībā, nu, šajās trijās vai nedaudz vairāk stundās nedēļā. Par to es gribu izzināt jūsu viedokli.

S. Bērtaitis.

Tātad atbilde uz jūsu jautājumu. Valsts valodai ir pilnīgi cits konstitucionālais statuss un ir nepieciešams, kā es minēju iepriekš, ir nepieciešams visiem sabiedrības locekļiem pārvaldīt šo valodu pietiekami labā līmenī, lai varētu iekļauties sabiedrībā. Un līdz ar to ir nesalīdzināmi attiecināt šo pašu izpratni uz citām valodām, ja mēs runājam par mazākumtautību valodām. Tātad, ir pamatoti un adekvāti, ņemot vērā

valsts valodas īpašo statusu, noteikt augstāku standartu, un, kā jau es minēju, bija runāts par to, ka viņai ir jābūt ļoti tuvu dzimtās valodas līmenim.

Tas, cik lielā mērā un kādā pakāpē personas apgūst vai nu pašmācības ceļā, vai interešu izglītības programmā mazākumtautību valodu, ir atkarīgs no pašas personas. Valsts to nereglamentē un nenosaka nekādu minimālo vai maksimālo apjomu. Tātad, tas ir personas un ģimenes lēmums. Katrā ziņā valsts... nu ja personai ir pietiekami gūt minimālas mazākumtautības valodas prasmes, valstij nav pamata teikt, ka viņai vajag vairāk apgūt. Nu, tas ir pašas personas lēmums.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Es neplānoju to jautāt, bet nu tad es varbūt tomēr pajautāšu, ņemot vērā atbildi uz šo jautājumu. Sakiet, vai jūs piekrītat tam, ka ne tikai valsts valoda, bet arī cieņa pret mazākumtautībām un mazākumtautību tiesības ir Latvijas konstitucionālās identitātes sastāvdaļa?

S. Bērtaitis.

Tolerance un iekļaujoša sabiedrība ir viena no pamatvērtībām, protams. Līdz ar to, iekļaujot... arī mazākumtautības ir svarīga pamatvērtība.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Tad es gribēju tagad vēl uzdot mazliet dažus citus jautājumus.

Es neuzdošu jautājumus par Konsultatīvās komisijas atzinumu, jo par to ļoti daudz bija tiesnešu jautājumu, bet es vēlētos jautāt, kāds ir jūsu viedoklis par Venēcijas komisijas jeb „Demokrātija caur tiesībām” 2020. gada 18. jūnija atzinumu, kas ir pieņemts jau pirms apstrīdēto normu pieņemšanas, bet pēc atbilstošajiem Satversmes tiesas spriedumiem vismaz tiem, kas bija par skolām... Kā jūs vērtējat šīs komisijas, nu, teiksim, atzinumus saturiski, jo tur ir norādīts uz pārkāpumu gan attiecībā uz privātajām skolām, gan attiecībā uz pirmsskolu?

Un arī otrs jautājums. Kā tas tika ņemts vērā likumdošanas procesā?

S. Bērtaitis.

Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāves ir apstiprinājušas, ka Venēcijas komisijas atzinums tika analizēts likumprojekta izstrādes ietvaros un tātad tas ir bijis ņemts vērā. Vienlaikus ir jānorāda, ka šāds konsultatīvs atzinums nav saistošs Latvijai tādā nozīmē, ka tas neatspoguļo tiešā veidā Latvijas starptautiskās saistības, tas ir interpretāciju, kuru piedāvā komisija, ņemot vērā tās rīcībā esošo informāciju.

Bet vēlvienureiz uzsveru, ka Saeimas pozīcija šajā viedoklī ir tāda, ka mazākumtautību tiesības, kas ir garantētas, un iespēja apgūt šo valodu izglītības sistēmā ir saglabāta, un tādējādi šīs tiesības nav liegtas pēc būtības un līdz ar to nav pārkāptas Latvijas starptautiskās saistības.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies.

Ja tiesa atļaus, tad Džibuti kungam arī vēl daži jautājumi.

T. Džibuti.

Paldies.

Un paturpinot, tad teiksim... bet drusciņ saistībā ar jūsu izteikto par drošības riskiem.

Mēs visi redzam to situāciju. Un salīdzinot arī Venēcijas komisijas viedokli par Latviju un trīs viedokļus pa Ukrainu. Pirmais – 2017. gadā, otrs – 2019. gadā un papildu viedoklis iepriekšējā gada jūnijā, tātad, kad agresīvais karš jau bija izvēršies visā plašumā... kā mēs zinām... Tad tur tie drošības riski ir daudz augstākā līmenī, tur krīt bumbas cilvēkiem uz galvas... Tad ir jautājums, kā tad jūs redzat, ja tomēr mums ir pieejami visi tie viedokļi gan attiecībā uz Latviju, gan attiecībā uz Ukrainu, un tad kā tie drošības riski būtu vērtējami? Ja tiešām Ukraina ir izlēmusi atcelt šo te aizliegumu privātskolām pasniegt un nodrošināt mācības dzimtajā valodā, tad kāpēc mēs nevaram to darīt? Kur tie riski pārklājas, kur varbūt mums ir lielāki riski tiešām nekā Kijivā, piemēram?

S. Bērtaitis.

Es nemācēšu komentēt par Ukrainas situāciju un viņas apsvērumiem.

Bet nu katrā ziņā tas, ko arī mēs esam norādījuši atbildes rakstā un papildu paskaidrojumos. Nu, ir jāsaprot, ka šobrīd notiek arī tātad karš... zināmā mērā karš metaforiskā nozīmē arī informatīvajā laukā, tātad, par cilvēku prātiem, par to, kā izmantot, destabilizēt dažādas situācijas tiek izmantotas, lai mēģinātu sašķelt sabiedrību un bieži vien tās ir izmantotas krievu valodā vai kāda citā valodā, kas nav latviešu valoda. Un lai varētu kritiski izvērtēt šādu informāciju un spētu saprast, vai tas nav dezinformācijas gadījums, tomēr ir valsts valodas zināšanas kritiski svarīgas. Līdz ar to nu tas principā ar apstrīdētajām normām nostiprinot valsts valodas zināšanas pamatizglītības pakāpē un arī pirmsskolas izglītības pakāpē tomēr ļauj iespēju piekļaut alternatīvajiem informācijas avotiem valsts valodā un tomēr zināmā mērā neļaut šai dezinformācijas kampaņai rezultēties.

T. Džibuti.

Jā, bet tas jautājums bija ne par zināšanām. Es jautāju par to, kā jūs vērtējat Venēcijas Komisijas viedokli par Latviju kopsakarā un saistībā ar trīs viedokļiem par Ukrainu, proti, kad jau visiem bija zināms, ka notiek aktīvs, agresīvs karš.

A. Laviņš.

Jā... Turpiniet, lūdzu, ar citu jautājumu.

T. Džibuti.

Tad otrs jautājums man ir par tiem minimālajiem standartiem. Nu, man gribējās dzirdēt, kā tad Saeima no abām pusēm uztver minimālos standartus. Starptautiski tad minimālos standartus, kurus tad var uzspiest privātskolām... nu, tā tad ir paredzēts, ka jebkādām privātskolām visās valstīs ir jāievēro minimālie standarti, kas ir...

A. Laviņš.

Džibuti kungs, par minimālajiem standartiem, kas izriet no Satversmes 114. panta kopsakarā ar Latvijai saistošajiem starptautiskajiem dokumentiem, bija jautājumi uzdoti. Neatkārtosim, lūdzu!

T. Džibuti.

Jā... es par citiem, es par minimālajiem standartiem izglītībā.

A. Laviņš.

Lūdzu!

T. Džibuti.

Es tad pabeigšu to jautājumu... Vai tad tie minimālie standarti, kas ir minēti starptautiski, ir nejaušība, vai tomēr tad skolās, teiksim, publiskajās skolās un privātskolās tad arī ir tā starpība... Kā jūs vērtējat? Teiksim, minimālie standarti starptautiski ir privātskolām, bet valsts skolām tad ir pilni standarti? No cita skatpunkta... nevis no mazākumtautību, bet tiesībām uz izglītību... Tad tur ir tā diference, ka minimālie standarti ir tiešām obligāti visām skolām – gan valsts, gan privātskolām. Vai jūs nesaskatāt tajā varbūt atbildi uz to jautājumu, kur ir starpība starp privātizglītību un valsts izglītību?

S. Bērtaitis.

Neesmu drošs, ka es sapratu to jautājuma būtību, varbūt jūs varat...

T. Džibuti.

Kāpēc starptautiski tiek atzīti, ka privātskolām ir jāievēro minimālie standarti izglītībā? Kāpēc nav pateikts, ka...

A. Laviņš.

Džibuti kungs, piedošanu, kas ir minimālie standarti izglītībā? Tiešām... kas ir tas izejas punkts jūsu jautājumam? Es arī nesapratu jautājumu...

T. Džibuti.

Tā doma ir tāda, ka starptautiski ir atzīts, ka privātskolas var dibināt minoritātes, bet ievērojot valstī pastāvošos tos minimālos standartus. Un valsts savā izglītības sistēmā publiskajām skolām var apredzēt daudz augstāku to standartu sliekšni. Tātad, minimālie standarti ir minēti... nu, visos dokumentos, kur ir runa par privātskolu izveidošanu, privātskolām obligāti tie minimālie standarti ir jāievēro.

S. Bērtaitis.

Nu, ja mēs runājam par valsts izglītības standartu, tad tas ir visiem vienots un attiecas uz vispārējās izglītības sistēmu. Tieši tā. Bet, ja mēs runājam par mazākumtautību valodu un kultūras apguvi, tad tur jau nav tādu valsts izglītības standartu, kā vispārējās izglītības jomā. Līdz ar to tad, kā es minēju, pakāpi kādā ir apgūstama mazākumtautību valoda, piemēram, nosaka tātad vai nu attiecīgā privātā izglītības iestāde vai izglītojamais. Tas nav valsts noteikts standarts.

T. Džibuti.

Skaidrs. Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Turpinām tiesas sēdi un pārejām pie pieaicināto personu uzklauššanas.

Un kā pirmā pieaicinātā persona ir Izglītības un zinātnes ministrija. Un atbilstoši iesniegtajiem pilnvarojuma dokumentiem, šo pieaicināto personu pārstāv Izglītības un zinātnes ministrijas Juridiskā un nekustamo īpašumu departamenta direktora vietniece Daiga Dambīte un arī Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta vecākā eksperte Olita Arkle, un arī Izglītības un zinātnes ministrijas padotības iestādes „Latviešu valodas aģentūra” vadītāja Inita Vītola.

Vai nosauktās personas atrodas tiesas sēdē? Ir.

Personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

M. P. Daugavvanaga-Vanaga.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Aicinu Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvi, kura sniegs... jāteic tā... kura būs galvenā pārstāve, sniegt viedokli Satversmes tiesai.

Vēršu uzmanību, ka rīcības sēdes lēmumā mēs esam uzdevuši deviņus jautājumus Izglītības un zinātnes ministrijai. Protams, mēs vēlamies, lai jūs sniegtu atbildes uz visiem deviņiem jautājumiem. Ja jums ir vēl citi apsvērumi, kurus vēlaties darīt zināmus Satversmes tiesai, protams, esat laipni aicināti sniegt viedokli arī par citiem apsvērumiem.

Lūdzu, Dambītes kundze.

D. Dambīte.

Labdien, godātā tiesa! Paldies par doto vārdu.

Tātad, Izglītības un zinātnes ministrija ir kā pieaicinātā persona lietā un kā vadošā valsts pārvaldes iestāde izglītības un valsts valodas politikas jomā, tāpēc arī šobrīd ministriju pārstāv vairākas personas, jo šī izglītības reforma ir saistīta ne tikai ar izglītību kā tādu, bet arī ar valsts valodas politiku.

Ministrija ir sniegusi rakstveida viedokli par pieteikumā norādīto un arī ir sniegusi atbildes uz šiem te papildus jautājumiem, uz šiem deviņiem... Izvērst un plašs šis rakstveida viedoklis ir sniegts, tāpēc es tā īsumā mēģināšu pāriet šiem te jautājumiem un kopumā par šo izglītības reformu kā tādu. Akcentēšu tos būtiskākos aspektus.

Par izvērstu vēsturisko izglītības reformas attīstības procesu saistībā ar pāreju uz izglītību valsts valodā līdz 2018. gadam ministrija jau ir norādījusi iepriekš Satversmes tiesā, paužot ministrijas viedokli, izskatot gan Nr. 2004-18-0106, gan lietu Nr. 2018-22-01, Nr. 2018-12-01 un Nr. 2019-20-03. Un tātad vēsturiskajam viedoklim mēs šobrīd droši vien vairāk nepieskarsimies, jo tas jau ir sniegts.

Ministrijai nav šaubu, ka izglītības attīstības politikas virsmērķa sasniegšana – kvalitatīva un iekļaujoša izglītība – personas attīstībai, cilvēka labklājībai un ilgtspējīgai Latvijas valsts izaugsmei, tostarp lietas ietvaros izskatāmais izglītības reformas posms un tā ietvarā sasniedzamais mērķis – vienota skola visiem Latvijas iedzīvotājiem – ir atbilstoša un samērīga, ievērojot visu izglītojamo intereses, vienlaikus nodrošinot valsts valodas aizsardzību izveidojušās ģeopolitiskās situācijas apstākļos.

Vēršu uzmanību uz to, ka jau Valsts valodas likuma 14. pantā kopš 2000. gada ir noteikts, ka Latvijas Republikā ir garantētas tiesības iegūt izglītību valsts valodā.

Tātad, mēs no šīs te garantijas neatkāpjamiem un turpinām pildīt savu noteikto pienākumu.

Ministrija vērs uzmanību, ka vienota skola nav tikai sauklis, bet aiz tā stāv nozīmīgs, šajā reformā iesaistīto personu ieguldījums, veidojot un īstenojot pāreju uz izglītību valsts valodā. Vienota skola ir nozīmīgs izglītības reformas uzdevums un mērķis visai sabiedrībai kopumā un katram ikvienam – bērnam, vecākam, pedagogam, izglītības nozarē nodarbinātajam – iesaistītam un būt atbildīgam par vienotas un saliedētas sabiedrības veidošanu, nodrošinot izglītotu, kritiski domājošu un uz attīstību vērstu personas veidošanos. Vienlaicīgi vienotas skolas veidošana ir arī stratēģisks un valsts ilgtermiņa drošības jautājums.

Pāreja uz mācībām valsts valodā sekmē valsts valodas apguves kvalitāti pirmsskolā un pamatizglītībā, sekmē vienotu mācības satura ieviešanu un līdz ar to sniedz skolēniem līdzvērtīgas iespējas iegūt vidējo un pēc tam arī augstāko izglītību, kā arī iesaistīties darba tirgū.

Izglītības likuma grozījumu izstrādes mērķis, kā jau Saeimas pārstāvis teica, bija pārtraukt šo ieilgušo skolu segregāciju un arī gribu īpaši uzsvērt, ka tas ir vispārējās izglītības pilnveidotā mācību satura un pieejas reformas turpinājums, kur viens no galvenajiem jautājumiem ir valsts valodas apguve un lietojums.

Izglītības reformas posms, kas tika uzsākts 2022. gada sākumā, rezultējās ar 2022. gada pieņemtajiem Izglītības likuma grozījumiem. Un Izglītības likuma regulējuma izmaiņu nepieciešamība un pamatojums ir izvērsti sniegts šajā te tiesību aktu sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā, anotācijā, tajā skaitā šajā anotācijā ir arī norādes uz privātajām izglītības iestādēm un viņu iesaisti un ieguldījumu šajā te kopējā valsts izglītības sistēmā, jo mēs kā ministrija un arī likumdevējs, vienmēr ir akcentējis to, ka privātās izglītības iestādes ir valsts izglītības sistēmas sastāvdaļa, ņemot vērā to, ka šīs privātās izglītības iestādes izsniedz pamatizglītībā un vidējā izglītībā valsts atzītu diplomu.

Līdzšinējā mācību valodas pieeja mazākumtautību izglītības programmās nebija pilnībā nodrošinājusi valsts valodas kvalitatīvu apguvi izglītības posmos un to apliecināja mazākumtautību izglītības programmās 9. klašu izglītojamo latviešu valodas eksāmena rezultāti, par ko jau arī minēja Saeimas pārstāvis. Tādējādi šāds rādītājs, kas bija analizēts un bija fiksēts, nav pieņemams valsts valodas lietojuma aspektā. Un ministrijas rīcībā ir šī Valsts izglītības informācijas sistēma un Valsts pārbaudījumu informācijas sistēma, kuru datus mēs analizējam, pieņemot arī šos politiskos lēmumus un pieņemot arī jautājumus, kas skar šo te izglītības reformu.

Un, ja mēs runājam par privātām izglītības iestādēm, tad varu minēt to, ka vērtējot šo 9. klašu eksāmenu rezultātus latviešu valodā par pēdējiem šiem trīs mācību gadiem, kas ir 2019./2020., 2021., 2022./23., ļāva secināt, ka privātās izglītības iestādes, īstenojot valsts pamatizglītības standartā noteikto izglītības saturu, uzrādīja

zemāku mācību sniegumu nekā valstī vidējie sasniegtie rezultāti.

Līdz ar to no tā var secināt, ka šis valsts valodas zināšanu un prasmju apguves pastiprināšanas jomā ir nepieciešamas attiecīgas darbības, lai uzlabotu šo mācīšanu, mācīšanos un skolēnu sniegumu.

Netika šajā te tiesas sēdē pieminēts tāds dokuments kas, mūsaprāt, ir nozīmīgs, kā Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam, kas tika pieņemts Ministru kabinetā 2021. gada 25. augustā. Un šajās pamatnostādnēs ir norādīts, ka „Reforma mazākumtautību izglītības programmās ir cieši saistīta ar plašāku reformu Latvijas izglītības sistēmā – pāreju uz kompetencēs balstītu mācību saturu (jauns mācību saturs), struktūru un metodoloģiju. Pāreja uz palielinātu latviešu valodas lietojuma apjomu cita starpā veicina sekmīgu jaunā izglītības satura un mācīšanās pieejas ieviešanu visās Latvijas izglītības iestādēs.”

Lai īstenotu šī te regulējuma noteikto, kas tika noteikts 2022. gada septembra Izglītības likuma grozījumos, ministrija nodrošināja un nodrošina un plānoja virkni atbalsta pasākumus. Un te arī tiesas sēdē izskanēja, ka nav metodisko līdzekļu, šie atbalsta pasākumi nav tik daudz, kā vajadzētu.

Es gribētu tieši apgalvot pretējo. Es ar jūsu atļauju tāpat izstāstīšu par visiem šiem atbalsta pasākumiem, kādi tiek īstenoti un tiks vēl īstenoti.

Tāpat, izglītojamiem. Kā jau jūs arī, tiesneši, teicāt un arī Saeimas pārstāvis runāja par individualizēto un personalizēto atbalstu pirmsskolas izglītībā un pamatzglītībā. Valsts ir papildu finansējumu piešķirusi logopēdiem, skolotāju palīgiem, pagarinātās grupas pedagogiem, izglītojamie var saņemt šo palīdzību, lai veiksmīgi apgūtu valodu gan pirmsskolā, gan 1., 4. un 7. klasei, jo tieši šobrīd ar 2023. gada 1. septembri šī te izglītība valsts valodā sākās tieši šīm te klasēm.

Šis finansējums un šī palīdzība ir ļoti svarīgs solis, un to mēs arī saprotam, ka tas ļauj bērniem mācīties kopīgi, veicina šo piederību valstij, stiprina arī valsts drošību, jo pedagogu palīgi ikdienas mācībās, gan skolotāji-logopēdi, gan pagarinātās dienas grupas nodarbības ir vienas no visvairāk nepieciešamajām atbalsta formām. Pedagogi un pedagogu palīgi sniedz atbalstu, lai paplašinātu latvisku vidi klasē vai pirmsskolas izglītības grupā, pirmsskolas un skolas vidē, kā arī ārpusklases pasākumos. Viņi palīdz bērniem pārvarēt šīs sociāli emocionālās grūtības, veido savstarpējas uzticības attiecības un veicina valodas un kultūras apguvi pozitīvā vidē.

Pagarinātās dienas grupas skolās nodrošina individuālu pieeju skolēniem ārpus mācību stundām, sniedz atbalstu mācību satura apguvei un palīdz īpaši gadījumos, kad vecākiem valodas prasmju dēļ ir ierobežotas iespējas bērniem sniegt atbalstu.

Kopējais finansējuma apmērs, ko valsts ir piešķirusi vienotas skolas pieejai un ieviešanai, ir arī publicēts ministrijas mājaslapā, kur ir atsevišķa sadaļa par vienotas skolas pieeju, tie ir 3,8 miljoni eiro. Nu, ar astīti. Ir sadalīts arī šis finansējums mācību līdzekļu iegādei 1., 4. klasēm, pedagogu darba samaksa, speciālajām izglītības

programmām, pedagogu profesionālās kompetences pilnveidošanas pasākumiem, mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmai tieši arī šis finansējums ir paredzēts un tiek piešķirts. Dažādām nometnēm skolēniem, pedagogu palīgiem, lai šo te valsts valodu attīstītu un papildus tātad apgūtu pārejot uz vienotu šo skolu pāreju uz mācībām valsts valodā. Mācību līdzekļu iegāde tieši interešu izglītības nodrošināšanai. Un, kā jau es minēju, arī pedagogu palīgu, logopēdu, pagarinātās dienas grupas skolotāju nodrošināšanai. Tātad šī nauda šobrīd ir paredzēta jau tātad no 1. septembra, 2023. gada 1. septembra.

Ministrija arī uzrauga izglītības iestādes, kā viņas nomaina šos mācību līdzekļus, lai skolēniem tiek nodrošināti visi nepieciešamie mācību līdzekļi valsts izglītības standarta noteiktā satura apguvei.

Tāpat Latviešu valodas aģentūras mājaslapā ir ļoti plašs sniegts šis atbalsts tieši mācību līdzekļu un metodisko līdzekļu nodrošināšanai gan pirmsskolai, gan pamatzglītības pakāpei, gan 1., 4., 7. klasei. Es droši varētu te nosaukt visus, bet mēs katrs varam apskatīties interneta mājaslapā, kādi ir šie mācību līdzekļi, it īpaši pirmsskolai. Dažādas bilžu grāmatas, bilžu vārdnīcas, kur šiem pirmsskolas izglītības bērniem nu tātad vieglāk, lai viņi varētu apgūt šo latviešu valodu, ir izveidoti dažādi interaktīvie materiāli.

Tāpat Latviešu valodas aģentūra jau 2021. gadā, līdzdarbojoties šajā projektā „Kompetenču pieeja mācību saturā”, ir izveidojusi dažādu spēļu komplektus, galda komplektus, bilžu vārdnīcas. Ir notikuši dažādi semināri pedagogiem, pilnveidojot šīs valsts valodas prasmes, lai viņi varētu palīdzēt šiem bērniem apgūt gan saturu, gan arī latviešu valodu. Arī 2023. gadā Latviešu valodas aģentūra gan pirmsskolām, gan sākumskolām ir sagatavojusi 1500 didaktisko materiālu komplektus bērniem, 150 galda spēļu komplektus, 150 lielformāta grīdas spēles bērniem, 5000 latviešu valodas bilžu vārdnīcas, 500 rokasgrāmatas pedagogiem „Latviešu valodas apguve pirmsskolā”.

Tātad, tas apjoms, kas tiek piedāvāts un ir pieejams internetā pedagogiem gan dažādās šajās te izveidotajās platformās „Mape.gov.lv”, „Tavaklase.lv”, Latviešu valodas aģentūrā, Izglītības un zinātnes ministrijas mājaslapā. Apjoms ir ļoti liels. Skolotājam, pedagogam ir jābūt vēlmei paņemt to un piedāvāt bērniem un ar šiem te materiāliem rīkoties un palīdzēt bērniem šo valsts valodu apgūt tajā posmā, kurā viņš atrodas.

Latviešu valodas aģentūra arī turpina izstrādāt šos mācību komplektus nākamajiem – 2., 8. klasei... tātad tiem bērniem, kas ar 2024. gada 1. septembri sāks mācības valsts valodā. Tātad darbs turpinās un turpināsies arī tālāk, lai palīdzētu bērniem un pedagogiem, protams, izmantot šos mācību materiālus latviešu valodas apguvei un arī tātad komplektā ar šo kompetenču pieeju mācību saturā, savienojot visu kopā.

Tātad par monitoringa procesu un izglītības reformas uzraudzību mazliet pieskaršos. Pārejas process uz mācībām latviešu valodā tiek monitorēts. Tātad, šobrīd tas notiek, ir jau pagājis šis pusgads, var teikt... un Izglītības kvalitātes valsts dienests monitorē šo procesu un arī ir jau pieejami vairāki Izglītības kvalitātes valsts dienesta rezultātu apkopojumi gan Izglītības ministrijas mājaslapā, kur Izglītības kvalitātes valsts dienests redz un sniedz šo te vērtējumu, kā ir notikusi jau pāreja, kādas ir grūtības saskatāmas, kādas ir problēmas, kuras tad tiek kopīgi risinātas ar šīm izglītības iestādēm vai arī ar pašvaldībām.

2023./24. mācību gada 1. semestrī notikušas klātienē sarunas ar 26 izglītības iestādēm, ir novērotas 57 atklātās stundas latviešu valodā, profesionālajās sarunās piedalījušies 308 pedagogi, metodiķi, skolu administrāciju pārstāvji, pašvaldību darbinieki, ir notikušas sarunas gan ar pirmsskolas izglītības iestāžu pārstāvjiem un vadību, gan ar pamatskolas izglītības pārstāvjiem. Līdz ar to tas process tiek monitorēts. Tajā skaitā arī Izglītības kvalitātes valsts dienests apmeklē privātās izglītības iestādes un arī tur uzrauga, kā šis te process notiek.

Un, apkopojot datus par šīs vienotās skolas pieejas ieviešanu, var secināt, ka ir palielinājies to skolu skaits, kurās šī pieejas ieviešana notiek labi. Ir aizdomas arī par dažiem pedagogiem, kuriem nav atbilstošas valsts valodas zināšanas. Tad attiecīgi arī Izglītības kvalitātes valsts dienests norāda uz šīm problēmām. Kur ir izglītības iestādēm, kurām ir jāpievērš uzmanība komunikācijā ar vecākiem, lai risinātu šīs krīzes situācijas gadījumos, kad skolēnam ir kādas grūtības apgūt izglītības saturu tieši tāpēc, ka šim skolēnam ir šīs sliktās valodas zināšanas, jo komunikācija ar vecākiem ir būtiska, jo vecāki ir viens no atbalsta mehānismiem, kā palīdzēt bērnam gan pārvarēt stresu, gan arī izprast nepieciešamību pārejai uz izglītību valsts valodā.

Arī aktīvu darbu un atbalsta pasākumus īsteno ministrijas izveidotā Konsultatīvā padome mazākumtautību izglītības jautājumos, īpaša mentoru grupa. Un šī mentoru grupa sniedz gan individuālas konsultācijas, gan organizē pedagogiem un izglītības iestādēm pieredzes apmaiņas seminārus. Mentoru atbalsts tiek sniegts galvenokārt četrās jomās: komunikācijā, pedagogu profesionālās kvalifikācijas pilnveide, nodrošinājums „Izglītības iestādes vide un mācību līdzekļi” un kvalitātes jautājumos. Tostarp, arī īstermiņa un ilgtermiņa plānošana un risku izvērtējums.

Pieredze... šie apmaiņas semināri, ko īsteno mentoru grupa, apliecina, ka ir ļoti plaša mazākumtautību izglītības iestāžu iesaiste un pedagogu interese par šādu te mentoringu un atbalsta mehānismu. Un arī attiecīgi tiek organizēti semināri un šo semināru materiāli arī ir pieejami Izglītības un zinātnes ministrijas mājaslapā, teiksim lai tiem, kam interesē, būtu šī pieeja un arī, ja nav iespējas piedalīties šajos te mentoru semināros, būtu iespēja vismaz izlasīt informāciju par to, kas tad semināros ir ticis runāts.

Tātad kopumā, ja mēs skatāmies uz izglītības reformas īstenošanu, tad es varbūt vēlos akcentēt pāris teikumus to, ka izglītības sistēma un tās veidošana mums jau notiek no neatkarības atjaunošanas un mēs ejam uz šo vienoto skolu jau kopš neatkarības atjaunošanas. Un šīs reformas mums nav bijušas pārāk daudz. Ja mēs runājam par 1999. gadu, kad mums bija iespēja izvēlēties piecus modeļus izglītības sistēmā, 2018. gada izglītības reformas viens no etapiem, kur mēs redzējām, ka tas nerasniedz to mērķi un nerasniedz to, ko mēs esam likumā ierakstījuši, ka tiek garantētas tiesības izglītību iegūt valsts valodā, nerasniedz to mērķi uz vienotu skolu. Mēs esam Latvijā, mēs esam Latvijas izglītības sistēmā, un Latvijas valsts ir izveidojusi šādu izglītības sistēmu. Protams, Latvijas izglītības sistēmā ir šīs privātās izglītības iestādes, kuras īsteno valsts izglītības standartu vai pirmsskolas vadlīnijas, tajā sadaļā viņām, protams, ir jāpakļaujas šīm valsts izglītības standartiem un vadlīnijām. Ja mēs runājam par izglītības iestāžu rīcības brīvību, kas šeit izskanēja, tad ministrija 2002. gadā pasūtīja pētījumu par privāto izglītības iestāžu lomu Latvijas izglītības sistēmā, un tur mēs redzam, ka privātās izglītības... šie secinājumi par privātajām izglītības iestādēm ir tādi, ka vecāki pārsvarā izvēlās šīs privātās izglītības iestādes tāpēc, ka šīs iestādes, pirmkārt, piedāvā mācību metodoloģijas savādākas. Piemēram, Valdorfa metodoloģija tiek piedāvāta no pedagoģiskā viedokļa, Montessori piedāvāta... šīs reliģiskās mācības tiek papildus piedāvātas šajās skolās. Tātad, ir citi apstākļi un apsvērumi, kāpēc vecāki izvēlas šīs privātās izglītības iestādes, arī iekļaujoša izglītība šajās iestādēs ir mazliet atšķirīgāka nekā pašvaldības izglītības iestādēs.

Bērnu skaits tajā skaitā ir būtisks aspekts, kāpēc vecāki izvēlas šo te privāto izglītības iestādi.

Nu, tas laikam arī, paldies, būtu viss.

A. Laviņš.

Jā, redz kā. Tieši tā. Vietā būs vairāki jautājumi.

Tātad, Dambītes kundze, jūs minējāt, ka privātajās skolās 9. klašu eksāmeni vai valsts pārbaudījumi valsts valodas prasmēs ir bijuši zemāki nekā tas ir bijis citās skolās.

Sakiet, lūdzu, kā jūs to skaidrotu?

D. Dambīte.

Tātad, pēc valsts pārbaudes darbu rezultātu analīzes. Tātad mēs, jā, konstatējam, ka šo izglītojamo sniegums privātajās izglītības iestādēs, kurās šī mazākumtautību valoda tiek īstenota mācību programmā, ir šis valsts valodas rezultātu... izglītojamo sniegumu rezultāti ir zemāki, nekā valstī vidēji.

Iespējams, ka tas ir saistīts ar to, ka ne visas šīs te privātās izglītības iestādes, protams, viņām ir jāīsteno jau 9. klasē bija šis 80/20 modelis, bet mēs tur varam tikai pieļaut to, ka, nu... pedagogu varbūt labas gribas rezultātā netiek, teiksim, šie

priekšmeti pasniegti tā, kā viņiem vajadzētu pasniegt, ka pedagogs izvēlas kaut kādus vieglākos ceļus, lai bērni saprastu un acīmredzot, valsts valoda, latviešu valoda nav tajā līmenī netiek pasniegta, lai mēs sasniegtu to valsts vidējo līmeni. Tātad, valsts valodas zināšanas šiem bērniem nav tik labas, lai viņi sasniegtu šo vidējo līmeni. Nu, iespējams, ka tā varētu būt šo pedagogu kaut kāda nevēlēšanās, iespējams, mācīt tā, kā vajadzētu.

A. Laviņš.

Vai šāda informācija ir fiksēta, uzraugot izglītības procesus privātajās izglītības iestādēs?

D. Dambīte.

Izglītības kvalitātes valsts dienests, monitorējot un uzraugot izglītības šo mācību procesu, var konstatēt, ka, piemēram, pedagogam nav šīs atbilstošās valsts valodas zināšanas un prasmes tajā līmenī, kādām viņam ir jābūt. Līdz ar to pedagogs nevar pasniegt šo mācību priekšmetu tādā līmenī, kādā vajadzētu. Nu, Izglītības kvalitātes valsts dienests ir publicējis vairākus šos vērtējumus un apkopojumus par konstatētajiem rezultātiem.

A. Laviņš.

Labi.

Jā, šie rezultāti ir par mācību gadiem no 2019. līdz 2022./23. mācību gadam.

Es, klausoties jūs, pierakstīju... par šo laika posmu.

D. Dambīte.

Tie ir...Tātad arī Izglītības kvalitātes valsts dienests ir īpaši monitorējis to no pagājušā gada septembra jau, bet arī par iepriekšējiem gadiem ir šie te apkopojumi.

A. Laviņš.

Jā. Ja privātajās izglītības iestādēs, kurās mazākumtautību mācību programmas bija īstenotas, un iemesls zemākiem rezultātiem ir pedagogu nespēja pilnvērtīgi mācīt priekšmetus valsts valodā, vai tas, ka mācības visas būs tikai valsts valodā, atrisinās šo izglītības kvalitātes problēmu?

D. Dambīte.

Ar šo problēmu, ar šo pedagogu profesionālo pilnveidi, lai valodas prasmes arī pedagogiem pilnveidojas, mēs strādājam, jau 2022. gadā un visu laiku esam strādājuši, piedāvājot šiem pedagogiem kursus. Un pedagogi izglītojas, pilnveidoja savas valsts valodas zināšanas, lai īstenotu šo izglītības saturu. Līdz ar to, nu, mūsu ieskatā, palīdzot

pedagogam un piedāvājot viņam šos apmācību kursus, gan šos metodiskos materiālus, arvien vairāk un vairāk palīdzot pašam pedagogam, mēs panāksim šo izglītības kvalitāti un valsts valodas līmeņa celšanos.

A. Laviņš.

Šajā laika posmā, kad ir notikusi pāreja uz izglītības satura apguvi tikai valsts valodā, es domāju šos mēnešus no 1. septembra līdz šodienai, ir kāds monitorings veikts...?

D. Dambīte.

Jā.

A. Laviņš.

... un ir iespēja salīdzināt arī datus, kas tiek uzrādīti privātajās izglītības iestādēs par izglītības kvalitāti?

D. Dambīte.

Izglītības kvalitātes valsts dienests no 1. septembra 2023. gada veic šo monitoringu un uzraudzību, viņš apmeklē iestādes vairākās Latvijas pilsētās. Tad man būtu jāprasa, kurās ir bijuši, piemēram, konkrēti privātās izglītības iestādēs, bet šajos te apkopojumos mēs redzam, ka ir apmeklēta viena vai divas, trīs privātās izglītības iestādes. Jā, tur nav nosaukts, kura izglītības iestāde, bet ir apmeklēts. Ja mēs gribētu zināt, kuru viņi ir apmeklējuši un kādi ir rezultāti konkrētajā izglītības iestādē, tad mēs to varam uzzināt.

A. Laviņš.

Es teiktu tam ir būtiska nozīme, lūgums būtu... Tāpat kā es jau biju gatavojies Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem nodrošināt dalību tiesas sēdē ne tikai šodien, bet arī vēl nākamajās tiesas sēdēs, kas ir ieplānotas, tāpēc tas ir pilnībā saskanīgs ar to, ka jūs varēsiet vēlāk sniegt tiesai šo informāciju tieši.

Tātad jautājums ir par to, kādus datus Izglītības un zinātnes ministrija var sniegt jau par šiem mēnešiem, kad ir īstenota pāreja uz izglītības satura apguvi valsts valodā. Kādi ir pirmie dati? Izglītības kvalitāte? Un lūgums būtu sniegt šos datus ne tikai par to, cik sekmīgi noris valsts valodas apguve, bet arī, kā pārejo priekšmetu apguve norisinās.

Paldies.

Nākamais jautājums. Sakiet, lūdzu... tāpat, jūs minējāt, ka diezgan daudz ir dažādi līdzekļi, kā sekmēt pāreju uz izglītības satura apguvi tikai valsts valodā – bukleti, kursi un tā tālāk. Mans jautājums būs attiecināms uz logopēda pakalpojumiem. Vai logopēdi ir pieejami tādi, kas sniedz šo atbalstu bērnam valsts valodā vai arī ir tādas iespējas, ka logopēds sniedz atbalstu bērnam viņa dzimtajā valodā jeb mazākumtautību valodā?

D. Dambīte.

Es atļaušos lūgt kolēģes palīdzību, kura, ja drīkstētu... Olīta Arkle varētu precīzāk atbildēt uz jūsu jautājumu par logopēda pakalpojumiem. Olīta Arkle no Izglītības un zinātnes ministrijas.

A. Laviņš.

Jā, Arkles kundze, lūdzu šo aspektu izskaidrojiet tiesai.

O. Arkle.

Paldies, godātā tiesa!

Logopēda pakalpojumi tiek sniegti valsts valodā, bet mums ir bijuši semināri ar pirmsskolas izglītības iestādēm un ir atsevišķos gadījumos iespējams bērnu interešu labā sniegt skaidrojumu mazākumtautības valodā, ja tas ir iespējams. Šādi gadījumi tika arī pārrunāti. Bet patiesībā logopēda pakalpojums tiek sniegts latviešu valodā un, lai palīdzētu apgūt latviešu valodas prasmes, jo logopēds ir tas speciālists, kurš palīdz arī apgūt latviešu valodu, prast lietot garumzīmes un tā tālāk. Šāds ir bijis seminārs.

A. Laviņš.

Tāpat pamatā logopēda pakalpojumi ir pieejami, lai apgūtu valsts valodu?

O. Arkle.

Lai apgūtu valsts valodu, jā... un lietotu gramatiski pareizu latviešu valodu.

A. Laviņš.

Jā, Arkles kundze, paldies jums.

O. Arkle.

Paldies.

A. Laviņš.

Turpināsim.

Dambītes kundze, jautājums droši vien būs jums. Es uzdevu jautājumus par šiem diviem pētījumiem, uz kuriem atsaucās Saeimas pārstāvis. Es nosaukšu īsumā: 2021. gada Latvijas valsts aģentūras pētījums un Liepājas Universitātes pētījums.

Sakiet, lūdzu, no jūsu skatupunkta, vai šie pētījumi aptver arī to informāciju, kas attiecas uz privātajām izglītības iestādēm un dažādās pakāpēs – pirmsskolas un pamatizglītības pakāpes?

D. Dambīte.

Kopumā valsts izglītības sistēmas sastāvdaļa ir privātās izglītības iestādes. Es uzreiz nepateikšu, vai konkrēti kādā pētījumu grupā ir bijušas atsevišķi izdalītas privātās izglītības iestādes... uzreiz nepateikšu... bet mēs skatāmies uz izglītības sistēmu valstī kopumā, nenodalot privātās izglītības iestādes un valsts un pašvaldību dibinātās izglītības iestādes, jo... tāpēc, ka šīs gan privātās izglītības iestādes, gan valsts un pašvaldību dibinātās izglītības iestādes pirmsskolas un pamatizglītības posmā un arī vidusskolas posmā īsteno valsts standartu. Pamatā ir valsts standarta īstenošana visiem vienāda vai pirmsskolas izglītības vadlīniju īstenošana. Līdz ar to mēs uz šo situāciju skatāmies kopumā. Tad man ir jāpārskata šis te pētījums, vai tur konkrēti ir par privātām izglītības iestādēm. Bet vēl es gribēju papildināt to, ka ministrija 2022. gadā pasūtīja pētījumu par privāto izglītības iestāžu ieguldījumu vispārējās izglītības nodrošināšanā, kurš ir 2023. gadā publicēts, kur es arī atsaucot, sniedzot atbildes uz jūsu jautājumiem, ka tur ir visaptverošs tiešs pētījums par privātām izglītības iestādēm.

A. Laviņš.

Labi.

Nākamais jautājums saistīts ar to, kāds ir minimālais standarts, kas ir jānodrošina privātajās izglītības iestādēs, lai Latvija izpildītu savas saistības, aizsargājot mazākumtautību pārstāvjus?

Un iepriekšējās Satversmes tiesas lietās, es atsaukšos uz lietu Nr. 2018-22-01, ir norādīts uz to, ka ir jānodrošina pie mazākumtautībām piederošām personām pienācīga iespēja saglabāt savu identitāti vispārējās izglītības procesā privātajās izglītības iestādēs. Uz to... tāpat, tas jautājums ir vērsts... Ja reiz iepriekš ir norādīta šāda tēze, ka ir jābūt iespējai saglabāt savu identitāti vispārējās izglītības procesā, tāpat te mēs runājam par to, ko Saeimas pārstāvis lietoja tādus jēdzienus kā „formālā” un „neformālā” izglītība... te, bez šaubām, tas attiecas uz „formālo” izglītību, to, ko valsts savā izglītības standartā pieprasa. Šobrīd, kā mēs redzam, pāreja ir notikusi uz pilnībā izglītības satura apguvi tikai valsts valodā.

Sakiet, lūdzu, vai šī tēze, kas Satversmes tiesas spriedumā ir ietverta, kā šī pāreja uz izglītību tikai valsts valodā var īstenot to, kas ir ietverts šajā tiesas spriedumā, ka tiek saglabāta pienācīga iespēja saglabāt savu identitāti vispārējās izglītības procesā privātajās izglītības iestādēs?

D. Dambīte.

Tātad, vispārējās izglītības procesā... tātad šobrīd, ja mēs skatāmies, kā privātās izglītības iestādes īsteno, piemēram, 1.–4. klašu valsts izglītības standartu, tad mēs redzam šo plānu... tātad, tas ir mācību plāns, tātad pa mācību priekšmetiem, kā tiek sadalīts visām klasēm. Mēs redzam, ka šīs privātās izglītības iestādes mācību valodu, kas ir, piemēram, svešvaloda, pirmā svešvaloda, tiek izvēlēta mazākumtautību valoda un literatūra. Tātad, bērniem jau no 1. klases, ja mēs runājam par 1., 4., 7. klasi... uz ko attiecas šobrīdējās izglītības reformas posms... tad 1., 4. un 7. klasei izglītības iestādes, tajā skaitā arī privātās izglītības iestādes, piedāvā šo te pirmo svešvalodu kā mazākumtautību valodu. Nu tātad mēs to saprotam kā bērna dzimto valodu. Tātad, šobrīd mēs varam teikt, ka... pie tam, tās ir trīs stundas nedēļā... ka mēs varam teikt, ka šobrīd tiek saglabāts šādā aspektā šī te mazākumtautību kultūra un identitātes saglabāšana...

A. Laviņš.

Piedošanu, es pārtraukšu. Vispārējās izglītības procesā vai interešu izglītības procesā?

D. Dambīte.

Nē, vispārējās izglītības procesā.

A. Laviņš.

Paldies.

D. Dambīte.

Vispārējās izglītības procesā tātad, katra izglītības iestāde sastāda mācību plānu pa mācību priekšmetiem, un mēs redzam, kurās klasēs cik stundas bērnam ir konkrētais mācību priekšmets, lai kontrolētu, vai netiek pārsniegta šī mācību slodze bērniem. Tātad, tas ir vispārējās izglītības procesā.

Bet ņemot vērā to, ka ir dažādi arī politiskie apsvērumi un mēs tomēr ejam uz izglītību valsts valodā un no tās mēs neesam atkāpušies, kā es teicu, jau pieņemot Valsts valodas likumu, tad, pārnesot šīs te no vispārējās formālās izglītības šo te mazākumtautību kultūru, identitāti, valodas prasmes apguvi, uz interešu izglītības

programmu, mēs saglabājam būtībā tās pašas stundas, kas iepriekš bija šiem bērniem formālajā izglītībā. Līdz ar to mēs nu, teiksim, nepārkāpjam viņu tās tiesības mācīties to pašu, bet no 2028. gada mēs ieviešam šo kompetenču pieeju mācību saturā. Līdz ar to, lai bērnam... viņš varētu mācīties šo saturu ar šo kompetenču pieeju, šī valsts valoda ir svarīga, lai viņš apgūtu šo valsts valodu saistībā ar kompetenču pieeju. Lai visos mācību priekšmetos viņam būtu šī valoda un viņš šo priekšmetu apgūtu valsts valodā.

Tātad, rezumējot to, ka mēs pārnesot šo mazākumtautību izglītību, kultūru, valodas prasmi un viņa piederību šai mazākumtautībai, pārnesot uz interešu izglītības programmas ietvaru, mēs neesam tā kā viņiem neko atņēmuši, es gribētu teikt. Mēs esam piedāvājuši saglabāt tās pašas iespējas, kādas viņam bija formālajā izglītībā, apmaksājot no valsts šīs trīs stundas.

A. Laviņš.

Bet interešu izglītību jūs saucat par formālās izglītības sastāvdaļu?

D. Dambīte.

Nē, interešu izglītība ir ārpus formālās izglītības.

A. Laviņš.

Bet, Dambītes kundze, tad vēlreiz, lūdzu. Kas ir tie, jāteic, instrumenti, kā jūs nodrošināt mazākumtautības valodas īstenošanas iespējas vispārējā izglītības programmā? Es tad neuztvēru līdz galam.

D. Dambīte.

Šobrīd mazākumtautību valoda un literatūra tiek apgūta formālajā izglītībā kā svešvaloda.

A. Laviņš.

Cienījamie lietas dalībnieki! Mēs esam darbojušies bez pārtraukuma krietni ilgu laiku. Šajā brīdī 5 līdz 7 minūšu pārtraukums un turpināsim tiesas sēdi, un uzklausīsim pieaicinātās personas.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Tā. Turpinām tiesas sēdi.

Tātd, Dambītes kundze, vēlreiz atgriezāmies pie šī aspekta par to, kā vispārējās izglītības procesā ir iespēja mazākumtautību valodā īstenot valodas apguvi. Tas ir viens aspekts.

Un es sapratu no jūsu atbildes, ka 1., 4. klasē ir iespēja mazākumtautību valodu izvēlēties kā pirmo svešvalodu.

D. Dambīte.

Jā, šobrīd tā drīkst izvēlēties.

A. Laviņš.

Tas ir pārejas posms vai tā ir normatīvos aktos nostiprināta sistēma līdz nenoteiktam laikam?

O. Arkle.

Standartā ir noteikts, ka šobrīd tā ir norma. Tātd, 1., 4. un 7. klasē vēl šobrīd ir iespējams mazākumtautību valodu apgūt kā otro svešvalodu, jo ir izvēles iespējas vecākiem vai skolēniem noteiktas. Tā kā šobrīd tā norma ir spēkā.

A. Laviņš.

Labi.

Kāpēc ir izvēlēta tikai 1. un 4. klase? Viss pamatizglītības posms, tātd ieskaitot 9. klasi... Kas ir ar pārējām klasēm... skolēniem šajās klasēs?

O. Arkle.

Vai var lūgt... Vai vidusskolu jūs domājat?

A. Laviņš.

Nē, pamatizglītību.

O. Arkle.

1.–9. klase. Tad pamatā šī izvēle bija balstīta uz kompetenču pieejā balstītu saturu. Šī satura ieviešana ir ieviesta pilnībā. Tātd arī kompetencēs balstītais saturs tika ieviests trīs posmos: 1., 4., 7. un attiecīgi pārējās klases.

Vienlaikus šai kompetenču noteiktajā saturā ir ļoti svarīgi, ka mēs arī spējam mazākumtautību izglītības programmās tos priekšmetus, kuri šobrīd, kurus skola izvēlējās apgūt 50 procentus mazākumtautības valodā vai 20 procentus

mazākumtautības valodā, īstenojot šo kompetenču pieejā balstīto saturu, ir ļoti labā kvalitātē, tātad spējīgi īstenot izglītības programmu latviešu valodā, kas balstās arī uz šo jauno kompetenču pieeju. Tas nosaka pavisam citus aspektus. Arī skolēnu individuālajā darbā un pieejā. Ko nozīmē kompetenču pieeja, tātad, balstās uz pētījumiem, balstās uz patstāvīgu darbību, līdz ar to uz ļoti izvērstu darbību mācību satura apgūvē.

A. Laviņš.

Labi. Sakiet, lūdzu, šobrīd mēs noskaidrojām šo aspektu par mazākumtautību valodas apguvi vispārējās izglītības procesā. Sakiet, lūdzu, vai šajā vispārējās izglītības procesā arī ir iespējas apgūt kultūrvēsturiskos aspektus?

O. Arkle.

Jā.

A. Laviņš.

Kādos priekšmetos?

O. Arkle.

Sociālās zinības, vizuālā māksla, mājturība un tehnoloģijas, es domāju, ka arī valodu apgūvē. Tā kā šie principi ir tādi pat, kā iepriekš.

A. Laviņš.

Jā. Bet visi šie priekšmeti, ko nupat jūs nosaucāt, tie visi tiek apgūti valsts valodā?

O. Arkle.

Jā, tie tiek apgūti valsts valodā, bet tiek saglabāta iespēja uzzināt un apgūt lietas vai terminus, vai tematus, kas saistīti ar mazākumtautību kultūru un tradīcijām.

A. Laviņš.

Respektīvi, par ukraiņu kultūru, par ukraiņu vēsturi, latviski tiek pasniegts priekšmets, un šādā veidā bērni no attiecīgās privātās skolas spēj, kā es uzdevu jautājumu, apgūt tos aspektus, kas attiecas uz mazākumtautību kultūrvēsturiskajiem aspektiem, ja.

Labi. Šajā brīdī došu vārdu tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, labdien!

Paldies par jūsu viedokli.

Es tomēr vēlējos precizēt. Atbildot uz tiesneša Laviņa jautājumu par to, vai būs iespēja izvēlēties arī mazākumtautību, piemēram, krievu valodu kā otru svešvalodu, jūs teicāt, ka šobrīd to paredz izglītības standarts.

Sakiet, lūdzu, vai šāda iespēja izvēlēties kā otru svešvalodu, piemēram, to pašu krievu valodu, bērniem būs arī, piemēram, sākot ar 2026. gadu, 2027. gadu? Vai tas ir tik ļoti diplomātiski, ka jūs atbildējāt, ka šobrīd ir, bet ir plānotas izmaiņas, vai arī jau ir noteiktas šīs izmaiņas? Vai jūs, lūdzu, varētu precizēt šo aspektu?

D. Dambīte.

Mēs nevarētu šeit pateikt, ka nav plānotas vai nebūs kādas izmaiņas. To mēs kā ministrijas izglītības speciālisti vai kā juristes mēs nezinām. Iespējams, ka būs plānotas, varbūt arī, ka nē. Bet, ņemot vērā to, kas notiek apkārt, šī ģeopolitiskā situācija ir tāda, kāda viņa ir, un mēs nevaram teikt, ka izmaiņu nebūs nekādu.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un tad vēl man radās jautājums, klausoties šodien tiesas sēdē īpaši Saeimas pārstāvi, kurš norādīja un atsaucās... jūs droši vien arī ziniet, Ministru kabineta noteikumus Nr. 494, kas noteica šo te mazākumtautību valodas un kultūrvēstures interešu izglītības programmu, paraugu un vadlīnijas. Un tad tika teikts, ka šajos noteikumos ir runa par trīs stundām, ka tas esot minimums, un skola varot izvēlēties arī vairāk šīs stundas, kādas paredzēt šim te valodas un arī kultūrvēstures apguvei. Bet vai tiešām tas tā ir? Jo Ministru kabineta noteikumu 3. punkts noteic... nu, ir jābūt programmai, jo es saprotu arī tā vienkārši interešu izglītību nav iespējams īstenot... ka programmu var īstenot, paredzot līdz... līdz 3 mācību nodarbībām nedēļā.

Vai no šā nav jāsaprot, ka nevar būt vis četras, piecas mācību nodarbības nedēļā, bet gan tikai trīs un ne vairāk? Tas nozīmē, ka var būt viens vai divi, bet ne vairāk kā trīs.

Kāds ir jūsu viedoklis?

D. Dambīte.

Tātad, sagatavojot šos Ministru kabineta noteikumus Nr. 494, es atļaušos izteikties... tātad, tika paredzēts, ka ņemot vērā to, ka mazākumtautību valoda kā tāda bija iepriekš mācību plānā arī šīs trīs stundas nedēļā, mēs pārnesām uz šo te mazākumtautību interešu programmu arī šīs līdz trīs stundām nedēļā un valsts par šīm stundām maksā. Ja, piemēram, interešu izglītības pulciņu skola piedāvā, jums skola

piedāvā vēl cita veida, tad valsts par šīm te stundām nemaksās. Tātad, valsts, ņemot vērā šo te pārnese, var teikt, stundu pārnese apņēmas maksāt tieši par šīm trīs stundām. Tāpēc ir šīs trīs stundas.

A. Rodiņa.

Un saki, lūdzu, mēs zinām, ka izglītības sistēma arī tiek kontrolēta, it īpaši, vai tiek ievēroti normatīvi. Izglītības kvalitātes valsts dienests. Ja kādā skolā nu programma pārsniegs šīs trīs mācību nodarbības nedēļā, vai Izglītības kvalitātes dienests nevarētu teikt, ka jūs esat pārkāpuši noteikumu normu?

D. Dambīte.

Šobrīd mēs esam analizējuši datus, kādā veidā skolas un pirmsskolas izglītības iestādes izmanto šo iespēju nodrošināt bērniem šo mazākumtautību izglītības programmu tieši, tad mēs esam secinājuši, ka diezgan kūtri izmanto šo programmu, un neesam konstatējuši no datiem, ka kāds būtu pārsniedzis šīs te trīs stundas.

Mēs varbūt runājam konkrēti par pirmsskolas izglītības iestādi „Galaktiku”, šī pirmsskolas izglītības iestāde piedāvā bērniem šo te pirmsskolas izglītības mazākumtautību interešu programmu, un arī attiecīgi saņem finansējumu. Diemžēl „LATREIA” nav izmantojusi šo iespēju, nav vērsusies pie pašvaldības, Rīgas pašvaldības ar to, ka viņa vēlas šo programmu īstenot, līdz ar to „LATREIA” arī nesaņem šo finansējumu.

A. Rodiņa.

Tātad, vai es pareizi saprotu... Tātad, šī shēma ir tāda, ka skolai ir jāizrāda interese un tad attiecīgi pašvaldība, principā pēc likuma, Izglītības likuma 47.³ panta pašvaldībai ir jānodrošina, jo normatīvs noteic, ka pašvaldība nodrošina iespēju... tātad, ja izglītības iestāde izrāda iniciatīvu, tas nozīmē, ka bērniem un vecākiem ir interese, tad tā vērsas pie pašvaldības un pašvaldība, atbilstoši normatīviem, piešķir šo finansējumu. Tāda ir tā shēma?

D. Dambīte.

Jā, tātad, no Izglītības likuma arī izriet tas, ka tātad pašvaldību dibinātās izglītības iestādes piedāvā šīs mazākumtautību interešu izglītības programmas īstenošanu, tātad ir skolēnu skaits, piedāvā... tātad pašvaldība attiecīgi šai te izglītības iestādei samaksā par šo izglītības interešu programmas īstenošanu. Ja privātās izglītības iestādes vecākiem nav šī interese un šai privātai izglītības iestādei pašai nav intereses, tad, protams, šis finansējums netiek piešķirts.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Ja. Labdien! Paldies par viedokli.

Es tad ar to, ko jūs nobeidzāt. Tātad, Konsultatīvā komiteja norādījusi, ka viņiem... kā es minēju Bērtaiša kungam, par to, ka viņiem nav īsti skaidrs, vai šis te finansējums ir plānots ilgtermiņā? Kā jūs to komentētu? Vai tas tiešām ir tikai uz gadu, vai jūs arī redzat, ka tā ir tāda diezgan skaidra politika, ka tas būt arī ilgtermiņā?

D. Dambīte.

Nu, šobrīd tas ir... Tātad ministrijā pieprasa šos finanšu līdzekļus, tātad ir pieprasījums, un līdz ar to mēs ejam ar budžeta pieprasījumu šīs programmas īstenošanai. Ja nebūs tāda pieprasījuma, tad, protams, ministrija ar šādu budžeta pieprasījumu pie valdības neies. Tātad, tikmēr, kamēr būs pieprasījums, budžeta finansējums... šobrīd nav plānots, ka viņš netiks piešķirts.

A. Kučs.

Ir kāds minimālais skolēnu skaits? Jo to arī komisija...

D. Dambīte.

Nē, minimālais skolēnu skaits nav šobrīd noteikts.

A. Kučs.

Paldies.

Tad par nākamo jautājumu. Jūs teicāt, ka šobrīd no 1. līdz 4. klasei skolēni var kā otro svešvalodu izvēlēties arī mazākumtautību valodu. Kura norma tieši to paredz? Varbūt jūs varētu precizēt?

O. Arkle.

Valsts pamatizglītības standartā ir noteikta šī norma pie programmām. 11. pielikums pie pamatizglītības programmas, kur ir noteikts, ka var izvēlēties, tātad, otro svešvalodu vecāki, skolēni pēc savas vēlmes.

A. Kučs.

Paldies.

Un tas ir no 1. līdz 4. klasei? Tad es saprotu, ka pēc tam tā otrā svešvaloda ir jābūt kādai no Eiropas Savienības valodām, ja? Es pareizi saprotu? No 5. klases sākot?

O. Arkle.

Ja drīkst iebilst, tad šobrīd jau arī tas nav noteikts, ka ir jābūt mazākumtautības valodai. Ja piedāvājums ir, ja ir šāds pieprasījums un skola var nodrošināt, piemēram, vācu valodas skolotāju, franču valodas skolotāju, tad var mācīt attiecīgo Eiropas Savienības valodu. Ja ir pieprasījums, lai nodrošinātu mazākumtautības valodu, tad skola nodrošina mazākumtautības valodu.

A. Kučs.

Ja es pareizi jūs saprotu, tātad arī pēc 5. klases, ja ir pieprasījums, tad skola var nodrošināt kā otro svešvalodu mazākumtautības valodas apgūvi, arī to mazākumtautību, kas nav Eiropas Savienības valoda?

O. Arkle.

Šobrīd jā. Un pieprasījums tātad... otro svešvalodu apgūst no 4. klases un tā kā šo klašu ietvaros, tad ir iespējams arī apgūt šo.

A. Kučs.

Labi.

Un vēl viens jautājums, ko es arī prasīju jau Saeimas pārstāvim, bet varbūt jūs precīzāk... Ja mēs salīdzinām tās mazākumtautības, kuru dzimtā valoda ir kāda no Eiropas Savienības valodām, un tās, kuru dzimtā valoda nav kāda no šīm valodām. Tas ierobežojums attiecas tikai uz tām valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas.

Un tāpēc es gribēju jautāt, vai, ja mēs runājam par mērķi panākt, ka visi vienlīdz apgūst valsts valodu, vai jums ir kādi pētījumi vai citādi fakti, kas liecina, ka tieši šajās skolās valsts valodas apguve bija zemākā kvalitātē?

D. Dambīte.

Mēs runājam par šīs izglītības programmas īstenošanu arī tajās skolās, kur ir, teiksim, noslēgtie starpvaldību līgumi vai starptautiskie līgumi, piemēram, attiecībā uz Poļu skolu vai uz Izraēlas skolu, kurā notiek arī mācības dažos mācību priekšmetos ivritā, tad mēs varam teikt, ka šobrīd šīs skolas un poļu skola, ukraiņu skola, lietuviešu, igauņu skola īsteno latviešu izglītības programmu 1., 4., 7. klašu... latviešu izglītības programmu. Bet šīm te izglītības iestādēm ir iespēja un viņas to arī dara, tātad pieaicina vieslektoros no attiecīgajām valstīm. Un, piemēram, mācību priekšmetu – Polijas vēsture – šiem bērniem tiek pasniegta poļu valodā un stāstīta par Polijas vēsturi, tātad, to stāsta un māca šis Polijas pedagogs. Bet jāsaprot tas, ka arī šo mācību priekšmetu programmu, ko viņš tur stāstīs, tātad, kāds būs šis saturs, šī skola licencē Izglītības kvalitātes valsts dienestā. Tātad, mēs kontrolējam un uzraugām arī, protams, šī te mācību priekšmeta programmas saturu. Tā ir tā iespēja šīm skolām, kādu mācību

priekšmetu īstenot šajā te valodā. Šīs skolas... iepriekš dibinātās, tāpat, Lietuvas skola, Igaunu skola, Poļu skolas vairākas, kas mums ir, Habad ebreju skola, viņas visas īsteno latviešu izglītības programmu.

A. Kučs.

Labi. Es sapratu.

Bet attiecībā uz valsts valodu, tur nav kaut kādi atšķirīgi apsvērumi? Nu, vismaz jums nav zināmi?

D. Dambīte.

Atšķirīgi apsvērumi, kāpēc?

A. Kučs.

Nu, tā atšķirīgā attieksme tieši attiecībā... jo tas mērķis ir, lai visi zinātu vienlīdz labi latviešu valodu...

D. Dambīte.

Nu, arī tur mums ir dati par to, kādi ir šie te valsts pārbaudījumu darba rezultāti latviešu valodā. Arī tur mums ir informācija. Mēs esam no Valsts informācijas sistēmas un valsts pārbaudījumu informācijas sistēmas šos datus apkopojusi un arī redzam, ka tas valsts valodas apguves prasmes līmenis nav sasniedzis to valsts vidējo līmeni. Tur arī ir šīs te problēmas.

A. Kučs.

Un pēdējais man tieši ir par privātajām skolām. Tā kā mums lieta ir par privātajām skolām.

Jūs teicāt, ka tas mērķis mums ir, lai mums būtu vienota skola, atvērta pilnībā visiem un tā pieeja tiešām mazākumtautību izglītībai un vispār mazākumtautību tiesībām ir ļoti dažāda dažādās pasaules valstīs. Un vienlaikus Latvija ir ratificējusi Mazākumtautību konvenciju un šīs konvencijas 13. pants saka, ka mazākumtautībām ir tiesības dibināt savas privātās skolas.

Tad es gribētu saprast, vai šis mērķis, ja mēs runājam tieši par privātām skolām, kā jūs sakāt, veidot vienotu sistēmu, var būt vispār savienots tieši ar mazākumtautību tiesībām dibināt savas privātās izglītības iestādes. Kā jūs to redzat?

D. Dambīte.

Tāpat varbūt tanī citā dimensijā mēs raugāties uz to, ka privātās izglītības iestādes vai privātās skolas dibinātās, ko nosaka arī Konvencijas 13. pants, šīs tiesības ir... Mēs jau neliedzam dibināt šīs skolas, piemēram, sestdienas skolas vai svētdienas

skolas, kur viņi, šie bērni var apgūt šo mazākumtautību izglītības programmu. Tā jau arī būs skola, kur viņi apgūs... vai arī tas būs interešu centrs.

Ja mēs skatāmies no valsts izglītības sistēmas viedokļa, ko valsts visus šos gadus, neatkarības gadus, ir darījusi, mēs esam veidojuši vienotu izglītības sistēmu visiem Latvijas bērniem ar šiem te pārejas periodiem dažādiem un stiprinot šo valsts valodu. Tātad mēs neliedzam dibināt šīs izglītības iestādes, bet, ja viņu bērni grib saņemt šo te... un valsts atzīto diplomu pamatizglītībā un vidusskolā, tad viņiem ir jāīsteno valsts standarts. Tātad valsts ir izvēlējusies, Latvijas valsts ir izvēlējusies šādu kārtību.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Šajā brīdī informēšu, ka arī tiesnešu jautājumi vēl nav noslēgušies, tomēr mēs esam strādājuši visu dienu un pulkstenis šobrīd ir pāri 17, tāpēc man lūgums Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm piedalīties nākamajā tiesas sēdē, turpināsim ar tiesnešu jautājumiem un vēl būs arī lietas dalībnieku jautājumi.

Tiesas sēdē šobrīd tiek izsludināts pārtraukums līdz 5. aprīlim pulksten 9.00.

Atzīmējiet sev. Iepriekš bija plānots pulksten 10.00, bet šobrīd atsāksim tiesas sēdi 5. aprīlī pulksten 9.00.

Un turpināsim uz klausīt Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāves.

Paldies.

Tiesas sēdē pasludinu pārtraukumu.

(Pārtraukums.)

Tiesas sēdes sekretāre

Paula Marta Daugavvanaga-Vanaga

Stenogrāfiste

Mārīte Ceļmalniece